

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR, ANNEDEN ALGILANAN
NARSİSİZM VE ALDATMA EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus KURBAN

Lefkoşa

Haziran, 2022

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR, ANNEDEN ALGILANAN
NARSİSİZM VE ALDATMA EĞİLİMİARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus KURBAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Meryem Karaaziz**

**Lefkoşa
Haziran, 2022**

Onay

Yunus Kurban tarafından hazırlanan “erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisizm ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Klinik Psikoloji Anabilim/ Anasanat Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak tarihinde kabul edilmiştir.

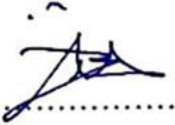
Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı:

Dr. Biğir HARMANCI

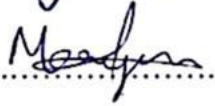
Jüri Üyesi:

Yrd. Doç. Gizem Öneri UZUN

Danışman:

Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Anabilim/ Anasanat Dalı Başkanı Onayı

...../...../20...

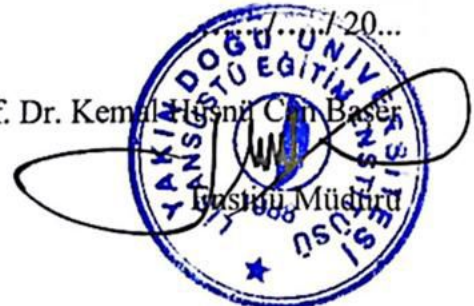
Doç. Dr. Meryem KarAAZİZ

Ünvan, Ad-Soyad

Anabilim/Anasanat Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Çın Başer

Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Yunus Kurban

08/06/2022

Teşekkür

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Meryem Karaaziz'e , yoğun çabalarım sırasında bana sabır gösterdiği ve her zaman destek olan yol arkadaşım, meslektaşım Esra Sezer'e, yine bu süreçte maddi manevi yanımda olan aileme ve değerli arkadaşım Seyithan Kurban'a, son olarakta bugüne kadar ki tüm eğitim sürecime katkısı olan tüm hocalarıma çok teşekkür ederim.

Yunus Kurban

Haziran 2022

Özet

Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Anneden Algılanan Narsisizm Ve

Aldatma Eğilimi

Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kurban Yunus

Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Bilim Dalı

(Haziran 2022), 160 sayfa

Bu çalışmanın amacı erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisizm ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya Türkiye'nin farklı illerinde ikamet eden 673 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşları 17 ile 65 arasında değişim göstermektedir. Analizlerde betimsel analizler, bağımsız t testi, iki yönlü varyans analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Katılımcıların erken dönem uyum bozucu şemalarını ölçümlemek için Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, anneden algıladıkları narsisizm düzeyini ölçümlemek için Anneden Algılanan Narsisistik Kişilik Özellikleri Ölçeği ve aldatma eğilimlerini ölçümlemek adına da Aldatma Eğilimleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durumu, alkol kullanımları ve çocukluk yıllarında kendilerine bakım sağlayan kişiler demografik değişken olarak ele alınarak aralarındaki farklılığa incelenmiş ve anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Erken dönem uyum bozucu şemalar arasında ve anneden algılanan narsisistik kişilik özellikleri ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır. Katılımcıların annelerinden algıladıkları narsisistik kişilik özellikleri ölçeğinin eleştirme/suçlama, kontrol müdahale, ebeveynleşme alt boyutları ile aldatma eğilimi ölçeğinin toplam puanları yordayıcı parametre olarak görülmüş ve young şema ölçeği üzerinde açıklayıcı etkileri görülmüştür. Young şema ölçeği'nin ise terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, başarısızlık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, kendini feda, onay arama, karamsarlık, duyguları baskılama, yüksek standartlar, cezalandırıcılık, eleştirme/suçlama ve büyüklenmecilik alt boyut puanlarının aldatma eğilimi ölçeği üzerinde açıklayıcı etkileri bulgulanmıştır. Son olarak Young Şema Ölçeği'nin terkedilme, kusurluluk, yetersiz özdenetim, kendini feda, karamsarlık, duyguları baskılama, yüksek standartlar, cezalandırıcılık, aldatma eğilimi ölçeğinin puanlarının anneden algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği'ni açıkladığı gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular literatürdeki araştırmalar ile karşılaştırılarak literatür desteği ile tartışma bölümünde detaylı olarak tartışılmış ve öneriler kısmına araştırmanın son kısmında yer verilmiştir. Elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisistik özellikler ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ebeveyn tutumlarının da dahil edilmesinin anlamlı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisizm, aldatma eğilimi*

Abstract

Early Maladaptive Schemas, Maternally Perceived Narcissism And Cheating Tendency

Examining The Relationship Between

Kurban Yunus

MSc, Clinical Psychology Department

June 2022, 160 Pages

The aim of this study is to examine the relationship between early maladaptive schemas, maternal narcissism, and cheating tendency. 673 participants residing in different provinces of Turkey were included in the study. The ages of the participants vary between 17 and 65. The Young Schema Scale Short Form-3 was used to measure the early maladaptive schemas of the participants, the Mother Perceived Narcissistic Personality Scale to measure the level of narcissism they perceived from the mother, and the Cheating Tendency Scale was used to measure their tendency to cheat. In the research, gender, age, education level, marital status, alcohol use and the people who care for them in childhood were considered as demographic variables and the differences between them were examined and significant differences were found. Positive and significant relationships were found between early maladaptive schemas and between the narcissistic personality traits perceived from the mother and the tendency to cheat. Perceptions of the participants from their mothers

The total scores of the narcissistic personality traits scale's criticizing/blaming, controlling intervention, parenting sub-dimensions, and the total scores of the infidelity tendency scale were found to be predictive parameters and had explanatory effects on the Young schema scale. On the other hand, the sub-dimension scores of abandonment, emotional deprivation, imperfection, social isolation, dependency, failure, instability, insufficient self-control, self-sacrifice, approval seeking, pessimism, suppression of emotions, high standards, punitiveness, criticism/blame, and grandiosity of the Young Schema Scale were calculated as cheating. Explanatory effects were found on the propensity scale. Finally, it has been observed that the scores of the Young Schema Scale's scale of abandonment, defectiveness, insufficient self-control, self-sacrifice, pessimism, suppression of emotions, high standards, punitiveness, and infidelity scale explain the Narcissistic Characteristics Scale perceived from the mother. The findings obtained were compared with the studies in the literature and discussed in detail in the discussion section with the support of the literature, and the suggestions section was included in the last part of the research.

Keywords: *Early maladaptive schemas, perceived maternal narcissism, tendency to cheat*

İçindekiler

Onay	i
Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı	ii
Teşekkür	iii
Özet	iv
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi	viii
Kısaltmalar	ix
GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Sorusu	3
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Önemi	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6 Tanımlar	7
KAVRAMSAL TEMELLER / KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	8
2.1.1 Şema Kavramı	8
2.1.2 Şema Terapi	11
2.1.3 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri	12
2.1.4 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökeni	12
2.1.5 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	14
2.1.6 Şemaların başa çıkma stilleri	21
2.1.7 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarla İlgili Araştırmalar	21
2.2. Narsisizm	24
2.2.1. Psikanalitik Yaklaşımda Narsisizm	25
2.2.2. Kohut'un Kendilik Psikolojisi Yaklaşımında Narsisizm	26
2.2.3. Kernberg'in Yaklaşımında Narsisizm	27
2.2.4. Şema Terapi Yaklaşımında Narsisizm	29
2.2.5. Narsisizmin Türleri	30
2.2.6. Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisizm	32
2.2.7. Ebeveyn Narsisizmi	32
2.2.8. Narsisizm ile İlgili Araştırmalar	35

2.3 Aldatma Kavramı	37
2.3.1. Aldatma Nedenleri	40
2.3.2. Aldatma Kavramının Sınıflandırılması	43
2.3.3. Aldatmanın Sonuçları.....	45
2.3.4. Aldatma Eğiliminde Yordayıcı Faktörler	46
2.3.5. Aldatma Eğilimi ile İlgili Araştırmalar	48
YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Yöntemi	52
3.2. Araştırma Modeli.....	52
3.3. Evren ve Örneklem	52
3.4. Veri Toplama Araçları	54
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	54
3.4.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form (YŞÖ-KF3)	55
3.4.3. Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği (ANNÖÖ).....	56
3.4.4. Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ)	57
3.5. Veri Toplama Yöntemi	57
3.6. Verilerin İstatistiksel Analizi	57
3.7. Etik Konular	58
3.8. Araştırma Planı ve Süreci	58
BULGULAR VE YORUMLAR	59
TARTIŞMA	96
SONUÇ VE ÖNERİLER	111
Sonuç	111
Öneriler	113
Kaynakça.....	115
Ekler	136
Ek 1. Bilgilendirme Formu	136
Ek 2. Demografik Bilgi Formu	137
Ek3. Young Şema Ölçeği- Kısa Form.....	138
Ek4. Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği.....	143
Ek 5. Aldatma Eğilimi Ölçeği.....	144
İntihal Raporu	145
Özgeçmiş	147

Tablolar Listesi

Tablo 1. Sosyodeografik Değişkenlere Yönelik Sayı ile Yüzde Dağılımlarının İncelenmesi	53
Tablo 2. Ölçeklere Ait Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistik Tablosu	60
Tablo 3. Ölçeklerin İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları	61
Tablo 4. YŞÖ-KF3'ün Alt Boyutları ve ANNÖÖ'nün Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi	62
Tablo 5. Young Şema Ölçeği Alt Boyutları ve AEÖ Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi	64
Tablo 6. AANÖÖ Ölçeği Alt Boyutları ve AEÖ Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi	65
Tablo 7. Cinsiyet Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	65
Tablo 8. Cinsiyet Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	68
Tablo 9. Yaş Grupları için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	69
Tablo 10. Yaş Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	72
Tablo 11. Eğitim Durumu Grupları için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	74
Tablo 12. Eğitim Durumu Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	77
Tablo 13. Medeni Durum Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	79
Tablo 14. Medeni Durum Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	81
Tablo 15. Alkol Kullanma Durumu Grupları için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	82
Tablo 16. Alkol Kullanma Durumu Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	86
Tablo 17. Çocukluk Yıllarında Bakımı Kim Sağladı Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	88
Tablo 18. Çocukluk Yıllarında Bakımı Kim Sağladı Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	92
Tablo 19. YŞÖ-KF3'ün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları	93
Tablo 20. ANNÖÖ'nün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları	94
Tablo 21. AEÖ'nün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları	95

KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
YŞÖ-KF3:	Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3
AANÖÖ:	Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği
AEÖ:	Aldatma Eğilimi Ölçeği
SPSS:	Statistical Program For Social Sciences

GİRİŞ

Erken dönem yaşantılarla gelişmeye ve şekillenmeye başlayan kalıcı ve istikrarlı yapılar olarak tanımlanan uyum bozucu şemalar, erken yaşam deneyimlerinden temel alarak kural ve inançların tanımlanmasını sağlamakta ve günlük yaşam deneyimlerinde aktif rol oynayarak bireylerin yaşamlarını şekillendirmektedir (Young 2003). Erken dönem uyumsuz şemaların, çocukluk çağı yaşantılarından temellendiği göz önünde bulundurulduğunda çocuğun ebeveynlerinin kişilik özelliklerinden ve aile içi iletişimden etkilenmekte ve özellikle birincil bakım veren kavramının sıklıkla karşılık bulduğu annenin, narsisistik kişilik özelliklerinin bu uyum bozucu şemalar üzerinde anlamlı etkileri olacağı düşünülmektedir (Breg-Nielsen & Wichström, 2012, akt. Alpay, 2020). Partnerlerden birinin ilişki dışı duygusal, romantik ya da cinsel olarak bir ötekiyle kurmuş olduğu yakınlık sonucunda var olduğu ilişkide de güven bağlarının ve ikili birliğin örselenmesi olarak tanımlanan aldatma kavramının ise bireyin karşılanmamış ihtiyaçlarından temellenen şemalarının duygusal ilişkilerinde yıkıcı etkileri de beraberinde getirebileceği düşünülebilmektedir (Fricker, 2006; Buss, 2000).

Bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının, anneden algılanan narsisizm düzeylerinin ve aldatma eğilimleri arasında ilişki olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilecek sonuçların gelecekte araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Konuyla ilgili literatür de daha önce benzer bir araştırmaya rastlanmadığından bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Erken dönem uyumsuz şemaların, Şema Terapi Modeli'nde açıklanan kavramlar olmasına karşın temellendiği yapılar incelendiğinde hem nesne ilişkisi kuramcılarının hem de bağlanma teorisi kuramcılarının izleriyle karşılaşılmaktadır (Young, 1990). Çocuğun erken dönem bakım verenleriyle ilişkisinin aslında gelecek yaşam ilişkileri için de arz ettiği önemin vurgulanması bu kuramların ortak noktası olarak değerlendirilmektedir. Şemalar, ilk nesneye ait içsel temsilleri barındırdığı gibi içselleştirilen olumsuz nitelikler arttıkça uyum bozucu işlevlerin yetişkin yaşamda görülme olasılığı ve sıklığı da artmaktadır. Bu şemalar, tekrarlayıcı ve katı yapılar

olmakla birlikte duygu, düşünce ve davranışlar üzerinde de etkilerini gösteren öz yıkıcı nitelikleriyle tanımlanmaktadır (Young & diğ., 2009).

Narsisizm, psikolojinin her alanında ve psikiyatri literatüründe sıklıkla çalışılan bir konu olmakla birlikte sıklıkla bir kişilik bozukluğu tanımlaması içinde anlamlandırılmaktadır (Rusbult & diğ., 1986). Narsisistik bireyin tüm güçlülük fantezilerine eşlik eden duygusal yoksunluğu aslında psikanalitik teorinin literatürüne önemli katkılar sağlamıştır (Perval, 1970). İnsanın ilk farkındalığının kendi bedenine yönelik olmasından dolayı narsisizmin bebeklik döneminde temellendiğini ifade eden araştırmacılar, ben ve öteki arasındaki ilişkiye dikkat çekerek narsisistik kişilik yapılanmasının karmaşık doğasını vurgulamıştır. Birincil narsisistik süreç ile başlayan yapılanma, ikincil narsisistik süreçte sevilecek ve önem atfedilecek bir nesne aranmasının ilk adımı olarak anlamlandırılmaktadır (Anlı, 2020). Şema modelinde önemle üzerinde durulan ve her çocuk için karşılanması gereken evrensel ihtiyaçların eksik kalması sonucunda oluşan erken dönem uyumsuz şemaların anlamlı etkilerinin yetişkin yaşamdaki izleri de açıklanmaktadır. Narsisistik kişilik özelliklerine sahip ebeveynlerin, çocuklarına karşı yaklaşımlarında onları kendilerinin bir parçası niteliğinde değerlendirmeleri dikkat çekici bir unsur olmakla birlikte, bu ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarsızlıkları da gözlemlenmektedir. Koşulsuz kabul kavramının olmadığı ve empatiden yoksun bir ebeveyn için aslında geçmişte kendisinin karşılanmayan gereksinimlerinin çocukluk çağı örseleyici yaşam olaylarının bir tekrarı niteliğindedir. Bu ebeveynler çocukları üzerinde kontrol kurma eğiliminde oldukları gibi bu kontrol kendilerinin üstünlük hislerinin de tatminini sağlamaktadır. En yalın hali ile narsisistik ebeveyn kendi eksikliklerini telafisi için çocuğuna aracı bir rol üstlemektedir (Miller, 2019; Van & diğ., 2012). Birçok araştırmacı erken dönem uyumsuz şemaların gelişiminde ebeveynlerin tutum ve davranışlarının temel nitelik olduğunu savunmakta ve çocuğa sunulan koşul ve şartlar olarak betimlenebilecek çevresel faktörlerin de anlamlı etkilerine değinmektedir (Jeffrey & Young, 2012).

Aldatma kavramı başlangıçta sadece cinsel yönüyle ele alınan bir kavram olmasına karşın günümüzde aldatmanın duygusal etmenlerine atfedilen önem dikkat çekmektedir. Bazı araştırmacılar bağlanma kavramının çocukluk ve yetişkinlik dönemleriyle aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin önemine değinmektedir. Aslında ilk kurulan ilişki olan ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim ve etkileşim hem kişiliğin

anlamalı bir yordayıcısı olarak nitelenmekte hem de diğerlerine ve dünyaya atfedilen bilişsel değerlendirmeleri de içermesi nedeniyle önemlidir. Erken çocukluk çağı yaşantılarının uyum bozucu şemalar üzerindeki anlamlı etkileri de göz önünde bulundurulduğunda, çocuğa sunulan aile ortamı duygu,düşünce ve davranışların şekillenmesi ve biçimlenmesini sağlamaktadır. Çocuklar bazen öğrenerek bazen de içselleştirerek belli başlı davranış kalıplarını meydana getirdiği gibi bilişsel perspektifte de çıkarım sağlamakta ve duygusal anlamda da deneyimleyerek kabullenmektedir (Thompson, 1984; Hertlein & Weeks, 2007). Bu yönüyle aldatmanın sosyokültürel etmenlerden ve yetişilen ortamdan da etkilenebileceğine değinilmektedir (Weeks & diğ., 2013). Özellikle aile öyküsünde aldatma kavramı barındıran bireylerde, aldatma eğiliminin yüksek olması bu görüşleri destekler niteliktedir (Çavuşoğlu, 2011).

1.1 Araştırmanın Sorusu

Erken dönem uyum bozucu şemalar ve narsisistik kişilik arasındaki ilişki incelendiğinde, aslında kişilik oluşumun temellendiği nokta olarak tüm kuramcılar tarafından benimsenen ortak nokta olan çocukluk yaşantılarında, ebeveynleri tarafından karşılanmamış ihtiyaçlara ek olarak ebeveyn ve çocuk arasında kurulamamış bağa da dikkat çekilmektedir. Narsisistik bir ebeveynin çocuğa yaklaşımında gerçekçi olmayan sınırlara eşlik eden gerçekçi olmayan beklentiler çocuğun koşulsuz kabulünün önündeki engellerden biri olarak nitelenebilir (Young, 1990). Çocuğun, karşılanmamış gereksinimleri ise uyum bozucu şemaların temellenmesini sağlayarak, çocuğun yetişkin yaşamının da seyrini etkilemektedir. Bu çocuk için duygusal yoksunluk, hak görme ve kusurluluk şemalarının oluşumu olası olmakla birlikte, ulaşması gereken hedefler kabulünün bir ön koşulu niteliğinde olduğu için kişiler arası ilişkilerinde de ben merkezli yapısıyla dikkat çekmektedir (Van & diğ., 2012).

Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bir birey ebeveyn olduğunda, çocuğa yaklaşımını ve ebeveynlik biçiminin de ana belirleyicisi olan kişilik özellikleri çocuk ile arada oluşacak bağın da hangi yönde seyredeceğinin bir belirleyicisidir (Caspi & Shiner, 2006; Roberts & diğ., 2007; Prinzie & diğ., 2009). Ebeveynin sahip olduğu psikopatolojik özelliklerle şekillenebilecek bir anne-çocuk bağı, çocuğun hem fizyolojik hem de psikolojik gelişim basamaklarında yeterli düzeyde ya da yeterli

olandan daha fazla ilgi, bakım ve kabul görmemesi sonucunda negatif yönde etkilenmektedir (Wilson & Durbin, 2012; Affrunti & Woodruff-Borden, 2015; Dutton & diğ., 2011).

İnsanın ilk ilişki deneyimi olan ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim ve iletişimler aslında gelecek yaşamın da bir belirleyicisi niteliğiyle hem kişilik yapılanmasında hem de erken dönem uyumsuz şemaların gelişiminde temel bir yapı olmakla birlikte çocuğun dış dünyayı ilk keşfinin de gerçekleştiği zaman dilimi ve ilişki biçimidir (Bartholomew, 2002). Kuramcıların en temel gereksinim olarak vurgu yaptığı güvenlik ihtiyacının eksik bırakılması aslında gelecek ilişkilerde de diğerleriyle kurulacak bağlarda güvenmeme eğiliminin temellendiği nokta olarak belirlenmektedir. Bu nokta, erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunu tetikleyebileceği gibi kişilik gelişiminde de aksaklıklara sebebiyet vermekte ve yıkıcı etkilerin partnerle süregelen ilişkisinde de izlerini göstermektedir. Aynı zamanda çocuk, yetişkin bir birey olduğunda da diğerleriyle ilişkisel problem deneyimleyebileceği gibi bağlılık duymaktan ve bağlanmaktan da kaçınmaktadır (Simeone-DiFrancesco & diğ., 2015; Karaosmanoğlu & diğ., 2016). Bu bireylerin ebeveyn olmasıyla birlikte, tetiklenen örseleyici deneyimler ve kendilerinde karşılanmamış gereksinimlere değinen araştırmacılar narsisistik ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde eksik olan empatik aynalamadan ve her çocuğun bir diğer önemli ve karşılanması gereken özerklik ihtiyacına ket vurulmasından da bahsetmektedir. Bu narsisistik ebeveynlerin çocukları üzerinde kontrol sağlama isteğine ek olarak çocuklarını ayrı bir birey olarak görememeleri ve kendi eksikliklerinin tatmini için bir aracı rol atfetmeleri dikkat çekmektedir (Ehrenberg & Hunter, 1996; Long & diğ., 2015; Masterson, 2011). Psikanalitik perspektifte aldatma kavramı bireyin bilinçdışında var olan partnere atfettiği güven ve bakım sağlayan ebeveyn rolüne de karşılık gelmekle birlikte süperegoya karşı verilen savaşıma da dikkat çekmekte ve suçluluk hislerinin bir tetikleyici olarak betimlenmektedir (Stearns, 1976). Partnerlerin aynı zamanda çocuk sahibi olması ise aldatma sürecinin çocuk üzerindeki etkilerini de düşündürmekte ve aldatılmış olan ebeveynin olumsuz duygu yüklerinin çocuklarına yansıdığına vurgu yapmaktadır. Bu çocuk için utanç ve kayıp hissi sıklıkla deneyimlenen duygular arasındadır (Blow & Harnett, 2005).

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisizm ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla tasarlanmıştır.

Araştırmanın amacı kapsamında belirlenen alt amaçları;

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile aldatma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile anneden algılanan narsisizm arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Anneden algılanan narsisizm ile aldatma eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Anneden algılanan narsisizm ile erken dönem uyum bozucu şemalar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri alkol kullanım düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, annelerinden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri çocukluk yıllarında bakımını kimin sağladığına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu gün modern dünya düzeninin birlikte getirdiği birçok olumlu ve olumsuz etmen beraberinde ebeveyn tutumlarını, çocuk yetiştirme tarzlarını, kendilik gelişimini ve kabul algısı gibi birçok etmeni de etkilemektedir. Bu yönüyle, sağlıklı iletişim ve etkileşimler üzerinde de bir belirleyici nitelik olarak değerlendirilebilir. Yıllardan beri bireyci ve toplulukçu özellikler perspektifinde gelişen benlik algısına yönelik yapılmış çalışmalar hem çocuğa yaklaşımların hem de benlik gelişiminin sosyokültürel yönlerine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda evlilik kavramının da bireyci ve toplulukçu yapıdan etkilendiği açıktır (Kağıtçıbaşı, 2010). Son yıllarda bireyci yapının arttığına işaret eden araştırmacılar, bekar ebeveynlerin sayısının da arttığını belirtmektedir. Bireyselleşmedeki bu artışın aynı zamanda şişirilmiş benlik algısını da beraberinde getirdiğini vurgulayan araştırmacılar, narsisistik kişilik özelliklerinin görülme sıklığının da arttığını vurgulamaktadır (Barry & Lee-Rowland, 2015; Twenge & diğ., 2008; Twenge & Foster, 2008; Myers, 2000; Seligman, 1990; Twenge & Foster, 2010). Aldatmanın farklı türleri de göz önünde bulundurulduğunda teknolojik gelişmelerin de aldatma eğilimi üzerinde anlamlı etkileri olabileceği düşünülmektedir. Aldatma eğilimini ele alan araştırmalarda bağlanma biçimlerini sıklıkla ele aldığı görülmekle birlikte erken dönem uyumsuz şemaların aldatma ile ilişkisinin ele alındığı araştırmalara ilişkin bulgular sınırlıdır. Young ve Klosko'nun (2003) yılında yaptığı araştırmada bağlanma stilleri ve aldatma arasındaki ilişki bulgulanmış olmasına karşın şemaları, şema alanlarını ele alan araştırmaların kısıtlılığını literatürde dikkat çekmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şemaların, çocukluk çağı yaşantılarından temellenmesi göz önünde bulundurulduğunda hem ebeveynlerin kişilik özelliklerinin hem de aile içi iletişimin önemli yordayıcılar olduğu düşünülerek özellikle bakım veren kavramının sıklıkla karşılık bulduğu annenin, narsisistik kişilik özelliklerinin anlamlı etkileri olacağı düşünülmektedir. Aldatma kavramının ise bireyin karşılanmamış ihtiyaçlarından temellenen şemalarının duygusal ilişkilerinde yıkıcı etkileri de beraberinde getirebileceği düşünülebilmektedir. Literatür incelendiğinde bu üç değişkenin birlikteliğini ele alan bir araştırmanın varlığına rastlanmamakla birlikte araştırma sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı ve araştırma sonucunda ortaya çıkacak verilerin ve sonuçların literatüre katkı sağlaması ve gelecekte yapılacak çalışmalar için aydınlatıcı nitelikte olması amaçlanmaktadır. Konuyla ilgili literatür de

daha önce benzer bir araştırmaya rastlanmadığından literatüre katkı sağlayacağı gelecekte yapılacak çalışmalar için aydınlatıcı nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırmanın örneklemini 17 yaş ve üzeri x kişi ile sınırlıdır.
2. Araştırmada veri toplanan kişiler farklı illerde ikamet eden gönüllü katılımcılar ile sınırlıdır.
3. Araştırma sonucunda elde edilen verilerde katılımcıların vermiş olduğu cevaplarla sınırlıdır.
4. Araştırma sorularını cevaplarken katılımcıların yorulma ihtimali göz önünde bulundurularak cevapların olumsuz yönde etkilenmiş olma ihtimali de araştırmanın sınırlılığıdır.
5. Araştırmada incelenen erken dönem uyumsuz şemalar Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün ölçtüğü nitelik ile sınırlıdır.
6. Araştırmada incelenen anneden algılanan narsisizm düzeyi Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
7. Araştırmada incelenen aldatma eğilimi Aldatma Eğilimi Ölçeğinin, ölçtüğü nitelik ile sınırlıdır.
8. Araştırma Bulguları ve bu bulgular neticesinde varılan sonuç ve öneriler araştırma evreni ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar: Bireylerin erken dönem yaşantıları aracılığıyla gelişmeye başlayan kalıcı ve istikrarlı yapılar olarak tanımlanan şemalar, bu çocukluk deneyimlerinden temel alan kural ve inançların tanımlanmasını sağlamak ve ‘erken dönem uyarıcı şemalar’ olarak adlandırılmaktadır (Young 2003).

Sağlıklı Narsisizm: Bireyin kendisini sevmesi ve beğenmesi ile kendisiyle baş başa kaldığından yalnızlığın olumsuz hisleri tetiklemesi şeklinde betimlenebilecek olan öz sevgi kavramı narsisizm sağlıklı türü olarak değerlendirilmektedir (Sedikides & diğ., 2004).

Patolojik Narsisizm: Grandiyöz nitelikler perspektifinde ele alındığı ve bireydeki eşsiz olma, önemli olma duygusuna ek olarak sınırsız zeka, güç ve başarı gibi kavramlarla birlikte olumsuz yaşam deneyimlerine karşı tahammülsüzlük, hak ve ayrıcalık talepkarlığı, sorumluluktan kaçınma ve empatik özelliklerden yoksunluk biçiminde değerlendirildiği görülmektedir (Güler, 2019; Campbell & Miller, 2011; Hyman, 1989).

Aldatma: Partnerlerden birinin ilişki dışı duygusal, romantik ya da cinsel olarak bir ötekiyle kurmuş olduğu yakınlık sonucunda var olduğu ilişkide de güven bağlarının ve ikili birliğin örülenmesi (Fricker, 2006; Buss, 2000).

KAVRAMSAL TEMELLER / KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

2.1.1 Şema Kavramı

Şema kelimesinin farklı kullanım türleri görülmekte birlikte bir nevi çerçeve çizmek, bir olguyu belirtmek ve taslak hazırlamak anlamlarına geldiği görülmektedir. Şema kavramının ilk kullanımı ele alındığında ise Stoacı felsefede vurgulandığı ve mantık ilkelerini tanımlamak adına kullanılan bir kavram olduğu bilinmektedir (Young & diğ., 2009).

Günümüzde ise şema kelimesinin sözlük tanımı incelendiğinde, farklı kavramlar arasındaki ilişkileri belirlemeyi sağlayan örnek yapı anlamına gelmektedir (TDK, 2022). Psikoloji literatüründe kullanıldığı terimsel anlamında da şemaların, bireyin geçmiş deneyimlerinden edindikleri bilgileri barındıran bilişsel yapıları tanımlanmaktadır. Geçmiş deneyimler ile bilgi edinen ve öğrenen insan, bu var olan bilgiler aracılığıyla da algılama ve yorumlama sonucunda davranış ve düşüncelerini meydana getirmektedir (Gureckis & Goldstone, 2010). Psikoloji perspektifinde şema kavramını ilk kez ele alan araştırmacı olan Piaget (1928), şemaların, bireyin hem düşünce hem de davranış örüntülerini barındıran bilişsel yapılar olduğunu belirtmektedir. Bu şemalar aracılığıyla bireyler, geçmiş deneyimlerine benzer olay ya da durumlarla karşılaştığında tekrar bir öğrenme sağlanmamakla birlikte, geçmiş öğrenmelerinden temel alan düşünce ve davranışlar sergilemektedir. Bilişsel çerçeveyi oluşturan şemalar ise duygu, düşünce, tutum ve davranışlarda anlamlı etkilere sahiptir (Beck & Alford, 2009).

Şemalar aynı zamanda, hem kişinin kendisine hem de diğerlerine ve çevresine ilişkin algısında da belirleyici niteliklere sahip olmakla birlikte, geleceğe ilişkin inançlarının da anlamlı bir yordayıcısıdır (Kömürcü & Gör, 2016). Bu yönüyle erken dönem çocukluk yaşantılarında birincil bakım veren ile deneyimlenmiş olan ilişkinin şemaların oluşumundaki etkisi, bireyin yetişkin yaşamında da izlerini göstermekte ve yaşam olayları aracılığıyla da aktif olmaktadır. Bu yönüyle, bireyin kendi benliğine ya da deneyimlediği yaşam olaylarına yönelik olumsuz inanç ve düşüncelerin de bir tetikleyicisi olarak değerlendirilir (Beck & diğ., 1979; Yakın, 2015; Beck, 1967).

Piaget'ten (1928) sonra şema kavramını psikoloji literatüründe tekrar canlandıran Bowlby (1973) ise şemaların tanımlamasını yaparken, bağlanma kuramında vurgulamış olduğu birincil bağlanma figürü ile iletişim ve etkileşimlere ek olarak ayrılma kaygısını da barındıran bir yapıdan bahsetmiştir (Yıldız, 2012). Bu yönüyle, ebeveynler ile kurulan ilişki sonucunda oluşmaya başlayan içsel çalışma

modelleri, bireyin yetişkin yaşamında kuracağı ilişkilerin de bir belirleyicisi niteliğinde olmakla birlikte kişilik yapısında da belirleyici role sahiptir (Bowlby, 1980; Tüzün & Sayar, 2006).

Beck ve Clark (1988) ise şema kavramını bilişsel yapı perspektifinde ele alarak, bireylerin geçmiş deneyimlerinde karşılaştıkları uyaranlarla tekrar karşılaşmış olmaları sonucunda, o uyarana yönelik algı ve yorumlamalarının düşünce, duygu ve davranışları üzerinde bir belirleyici olduğunu ve organize halde var olarak bilişsel şemaları oluşturduğunu belirtmektedir (Beck & Weishaar, 1989). Bazı araştırmacılar ise şemaların öz bildirim ölçekleri ile ölçümlenmesinin imkansız olduğunu vurgulayarak bu yapıların örtük olduğunu belirtmektedir (Segal, 1988).

Araştırmacıların birçoğu şemaların erken çocukluk yaşantılarında temellendiğini ve birincil bakım verenin anlamlı etkilerini vurgulamasına karşın, Jeffrey ve Young (2012) dışsal çevre uyaranlarının da şemaların oluşumunda pay sahibi olduğunu belirtmektedir.

En yalın hali ile bilişsel yapılanmanın terimsel karşılığı olan şemalar, bilişsel yapıda var olan parçaların bir bütün haline gelerek var olmasını ve örgütsel yapı niteliği kazanması sonucunda da nesne ve olguların algılanmasında ve yorumlanmasında rol oynamaktadır. Birey için çevreyi tanıma ve anlamlandırma ile yorumlama görevini de üstlenen şemalar yaş ile birlikte de gelişim göstermeyi sürdürmektedir. Ancak bireyin geçmiş deneyimleriyle edindiği bilgilere uymayan yeni bilgiler söz konusu olduğunda yeni şemaların oluşması gözlemlenir (Gör & diğ., 2017). Bu yönü ile şemalar, hem benzer özelliklere sahip bilgilerin örgütlenmesinde hem de farklı olan bilgilerin de ayrıştırılmasında rol oynamaktadır (Miller, 2008). Bireyin deneyimlerinin bilişsel yapıda kodlanması, örgütlenmesi veya yok sayılmasında da şemaların etkili olduğu belirtilmektedir (Beck & Clark, 1997).

Erken dönem çocukluk yaşantıları aracılığıyla gelişmeye başlayan kalıcı ve istikrarlı yapılar olarak tanımlanan şemalar, bu çocukluk deneyimlerinden temel alan kural ve inançların tanımlanmasını sağlamakta ve “erken dönem uyarıcı şemalar” olarak adlandırılmaktadır (Young, 2003). Bireyin çocukluk yaşantısında deneyimlemiş olduğu örseleyici yaşam olayları bu şemaların oluşumunda önemli bir paya sahip olmakla birlikte bir çocuk için dış dünyayı anlamlandırmanın ilk yolu aileden geçmektedir. Ebeveynlerinin tutum ve davranışları ile çocuğa yaklaşımları

çocuğun tepkilerinde bir belirleyicidir. Böylelikle gelişmeye başlayan tutum ve davranış kalıpları ise yetişkin yaşamda izlerini göstermektedir (Young, 2003; Gör & diğ., 2017). Şemaların oluşumunda, çocukluk dönemine ek olarak ergenlik döneminin de etkileri vurgulanmaktadır. Bazı araştırmacılar şemaların olumsuz, sürekli ve değişmeyen kalıp yargılar olduğunu vurgularken (Young & diğ., 2009), bazı araştırmacılar ise deneyimlerden edinilen bilgilerin bir yol gösterici niteliğinde olduğunu ve karşılaşılan problemlerin çözümünde de bireye yardımcı olduğunu belirtmektedir (Soygüt & Çakır, 2009; Hawke & diğ., 2012).

2.1.2 Şema Terapi

Şema terapi modeli, Young (1990)'un çalışmaları ile literatürde yer edinmiş olmakla birlikte, içeriğinde psikanalitik yaklaşımdan, bilişsel davranışçı terapiden, gestalt kuramından, nesne ilişkileri kuramından ve bağlanma kuramından izler barındıran bütüncül perspektifi benimsemektedir. Özellikle bağlanma kuramının birincil bakım veren ile ilişkilere ek olarak temel fizyolojik ihtiyaçlara, güven ve sıcaklık ihtiyacına yapmış olduğu vurgular, şema terapi modelinin şekillenmesinde de önemli bir paya sahiptir (Rafaeli & diğ., 2019; Tortamış, 2014).

Şema terapi kuramcıları, bilişsel davranışçı modelin hem süregelen duygu durum bozukluklarında hem de kişilik bozukluklarında yeterli olmadığını gözlemleyerek, bütüncül bir yaklaşımla ele alma yaklaşımını benimsemişlerdir. Bireylerin kendilerine ve diğerlerine yönelik tutumlarını ele alarak, dışsal çevreyi algılama ve yorumlama biçimleriyle birlikte duygu, düşünce ve davranışlarını da değerlendirmektedir (Young & diğ., 2009; Tortamış, 2014). Erken dönem uyumsuz şemaların, psikopatoloji üzerindeki anlamlı etkilerine odaklanan Young (1990), olumsuzluklara odaklanarak, hoşnut olmayan hisleri tetikleyici niteliklere sahip yaşam olaylarıyla baş edilebilmesi adına bireylerin olay ve durumlara yükledikleri anlamların da değerlendirilmesinin gerekliliğini vurgulayarak, duyguların da terapi sürecinde aktif rol oynamasının gerekliliğini belirtmektedir (Muris, 2006). Aynı zaman terapist ve danışan arasındaki terapötik bağ, bireye ait geçmiş deneyimler ve ilk ilişki deneyimleri de süreçte anlamlı etkilere sahiptir (Young & diğ., 2009; Gör & diğ., 2017).

Başlangıçta kişilik bozukluklarının tedavisine odaklanılmış olsa da süreç içerisinde tedavisi güç kronik rahatsızlıkların tedavisinde de etkili olduğu gözlemlenen şema terapi modelinin temel amacı akut ya da kronik psikiyatrik sorunların tedavisi

olmamakla birlikte, özellikle kaygı bozukluklarında, yeme bozukluklarında, ilişkisel problemlerde, madde kullanım bozukluğunda ve kronik depresyonda da tedavi edici nitelikleri görülmektedir (Young & Lindeman, 1992; Young, 1999; Ertürk & Kaynar, 2017).

Erken dönem uyumsuz şemaların psikopatolojiyle olan ilişkisine ek olarak bireyin hem diğerleriyle deneyimlediği ilişkisel problemlerde hem de uyum bozukluklarında da anlamlı etkileri olduğu gözlemlenmektedir (Young, 1990). Son olarak, çocukluk yaşantısında ebeveyn ile kurulan ilişkinin anlamlı etkilerinin, bireylerin yetişkin yaşamındaki kuracağı ilişkilerinde belirleyici ve yönlendirici niteliklere sahip olmasına ek olarak, karar alma süreçlerinde de etkili olduğu vurgulanmaktadır (Kobak & Sceery, 1988; Körük & Özabacı, 2018).

2.1.3 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri

Birey hem kendisiyle hem de ötekilerle olan iletişim ve etkileşimleri aracılığıyla inançlarını oluşturmakta ve erken çocukluk yaşantısında var olması gereken gelişimsel ihtiyaç ve özelliklerle doğru orantılı bir biçimde karşılanmadığında uyum bozucu şemalar temellenmeye başlamaktadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde bilişsel yapıda organize olmaya başlamış bilgiler, yetişkin yaşamda da benzer ve örseleyici bir deneyim ile karşılaştığında aktif hale gelmektedir (Tortamış, 2014). Ayrıca, tetikleyici uyaranlar aracılığıyla bilinçli farkındalığa ulaşmayı başaran şemalar, bireyin tutum ve davranışlarını yönlendirici güce sahiptir. Bireylerin hem kendisini hem de dış dünyayı anlama, algılama ve yorumlama biçimlerinin de temel aldığı şemalar değişime dirençli ve katı yapılarıyla bireyi şemalarını destekleyecek alanlara yönlendirebileceği gibi çocukluk döneminde zarar gördükleri deneyimleri örüntüsel olarak tekrarlama eğilimini de yordamaktadır (Arslan, 2017). Deneyimlenen benzer olaylar aracılığıyla şemalar tetiklenebildiği gibi birey aynı örseleyici durumları deneyimleme eğilimi de gösterdiği gibi bireyin işlevselliğine de ket vurabilmektedir (Yiğit, 2013; Alevsaçanlar, 2015; Duran, 2016; Tortamış, 2014).

2.1.4 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökeni

- **Evrensel temel duygusal ihtiyaçlar:** her insanın karşılanması gereken temel ihtiyaçlarına odaklanarak, bu ihtiyaçların karşılanmaması durumunda erken dönem uyumsuz şemaların oluşumuna ve gelişimine vurgu yapan şema terapi modeli aynı zamanda bu ihtiyaçların evrensel

olduğuna da dikkat çekmektedir (Young & diğ., 2009). İlk olarak bağlanmanın en temel duygusal ihtiyaç olduğu vurgulanmış olmakla birlikte birincil bakım veren ile kurulmuş güvenli bağlanmanın yaşam döngüsünde kurulmuş ilk ve temel ilişki olmasına ek olarak bu ilişkide çocuğun, koşulsuz kabulü, ilgiyi ve bakımı süreklilik şeklinde deneyimlemesinin önemine dikkat çekilmektedir. Çocuğun özerklik gelişiminin de temel ihtiyaçlar arasında olduğunu belirten araştırmacılar, hem öz yeterlilik hem de öz güven algısının da erken çocukluk yaşantılarında temellenmeye başlayarak kimlik gelişimini yordadığını ifade etmektedir. Çocuğa sunulan ortamın, çocuğun duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını özgür bir biçimde ifade edebileceği nitelikler barındırmasıyla birlikte her çocuğun oyun oynama ve kendiliğindenlik ihtiyacına da değinilmektedir (Geçit, 2018). Birincil bakım verenlerin çocuğa çizdiği sınırların ise gerçekçi olmasına ek olarak öz denetim algısının gelişiminin de desteklenmesi temel ihtiyaçlar olarak değerlendirilmektedir (Young & diğ., 2009). Bu temel ihtiyaçların karşılanmasında, çocuğun ihtiyaç duyduğundan eksik ya da fazla olması ise şemaların oluşumunu tetiklemektedir (Young & diğ., 2009; Kapçı & Hamamcı, 2010).

- **Erken Dönem Yaşam Deneyimleri:** erken dönem uyumsuz şemaların erken çocukluk deneyimleriyle gelişmeye başlayarak ergenlik dönemi deneyimleri aracılığıyla da şekillenmesinde, çocuğun diğerleriyle kurmuş olduğu ilişkiler de yordayıcı etmenler olarak nitelenmektedir (Altun, 2015). Bu süreçte özellikle ebeveynlerin tutum ve davranışları şemaların oluşumunda kilit rol oynamakla birlikte, çocuğun sosyal çevresinin anlamlı etkileri de yadsınmamaktadır (Geçit, 2018). Çocuğun, ihtiyaçlarının karşılanmaması, iyi şeylerin hiç ya da aşırı fazla verilmesi, örseleyici deneyimler, özerkliğin gelişiminin desteklenmemesi, kurduğu özdeşimler şemaların çekirdeğini oluşturmaktadır (Young & diğ., 2009; Ramsay & Rostain, 2014; Çakır, 2007; Kapçı & Hamamcı, 2010).
- **Duygusal Mizaç:** çocuk kendisine has özelliklerle dünyaya gelmekte ve gelişim göstermektedir. Bu yönüyle her çocuk öznel niteliklere sahip mizaçlarıyla doğar. Mizaç kavramı, kişilik yapılanmasının biyolojik niteliklerini barındırmaktadır. Bu mizaç özellikleri ise; Tepkisiz-aşırı rahat, dingin- anksiyöz, olumlu-distimik, dağılmış dikkat-takıntılı, agresif-pasif,

keyifli-öfkeli, girişimci-sakindir (Arslan, 2017). Büyük bir oranına doğuştan sahip olduğu vurgulanan bu özelliklerin değiştirilmesinde ise psikoterapilerin yeterli olmadığı vurgulanmaktadır. Bireyin sahip olduğu bu özellikler ise hem birincil bakım verenleri ile hem de diğerleriyle kurulacak ilişkilerde belirleyici niteliklere sahip olduğu gibi bireyin deneyimleriyle de etkileşim halindedir. En yalın tanımıyla, duygusal mizaç özellikleri erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda etkilidir (Young & diğ., 2009; Arslan, 2019; Duran, 2016; Martin & Young, 2010; Kapçı & Hamamcı, 2010).

2.1.5 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Bireyin çocukluk yaşantısında eksik kalan temel gereksinimleri erken dönem uyumsuz şemaların oluşumu ve gelişiminde kilit noktadır. Young (2018), 5 adet şema alanı ve bu 5 alanın da içeriğinde toplam 18 tane uyum bozucu şemayı barındırdığını ifade etmektedir (Young & diğ., 2009).

2.1.5.1 Ayrılma/Kopukluk ve Reddedilme Alanı

Bireyin bakım verenleriyle kurmuş olduğu bağlanmanın güvenli bağlanma olmaması sonucunda var olan şemalar bu alan altında sıralanmaktadır. Bu çocukluk döneminde gerçekleşmemiş olan güvenli bağlanmanın yetişkin yaşamda da izleri görülmektedir. Birey sevimleyeceğine, kabul görmeyeceğini, istikrarlı olamayacağını, bakım ihtiyaçlarının karşılanmayacağını ve güven içeren ilişkiler kuramayacağını düşünmekle birlikte bu ilişkileri deneyimlese, ihtiyaçları giderilse dahi kısa süreli olacağına ilişkin inanç barındırmaktadır. Bu bireylerin birincil bakım verenlerinin tutumlarında dengesizlik ve dışlama gözlemlenmekle birlikte, soğuk ve mesafeli oldukları görülmektedir. Ayrıca bu bireylerde dikkat çeken bir diğer önemli unsur ise empati eksikliğidir. Yetişkin yaşam ilişkilerinde ise sıklıkla kaçınma eğilimi sergiledikleri gözlemlenmektedir (Young & diğ., 2009; Karaosmanoğlu & diğ., 2005; Güner, 2013).

1- Terk Edilme / İstikrarsızlık Şeması: Bu bireylerin yakın ilişki deneyimlerinde zorlandıkları görülmekle birlikte, ilişki içerisindeyken de ilişkinin sürmeyeceğine ilişkin inançlarına terk edileceklerine yönelik düşünceleri eşlik etmektedir (Erdoğan, 2018). Diğerlerine güvenmedikleri gibi korunma ihtiyacı hisseden bu bireyler, bağ kurdukları herkesi

kaybedeceklerine yönelik endişe hali içerisinde (Tortamış, 2014). Bu endişeli olma hali ise beraberinde boşluk hissini ve öfkeyi barındırmakta, birey hep yalnız kalacağına yönelik inançlar aracılığıyla kısa süreli ayrılmalar dahi katlanılamaz olabilmektedir (Young & diğ., 2009; Warburton ve McIlwain, 2005; Arntz & Jacob, 2019; Petrocelli & diğ., 2001).

2- Güvensizlik ve Kötüye Kullanım Şeması: Bu birey sıklıkla diğer insanların kendilerine zarar vereceklerini, istismar edeceklerini ve sınırlarını ihlale uğratacaklarını düşünmekle birlikte bu zararı da bilinçli bir şekilde gerçekleştireceklerine ilişkin inanca sahiptir (Erdoğan, 2018; Arslan, 2017). Olayları sıklıkla olumsuz tarafından görme eğilimi içerisinde olan bu kişilerin sıklıkla ihanete uğrama ve kandırılmaya yönelik düşünceleri mevcuttur. Kimseye güvenemeyen bu kişiler, diğerleriyle sağlıklı ilişkiler kuramadıkları gibi var olan ilişkilerinde de problemler yaşamaktadır (Geçit, 2018). Aynı zamanda diğerleriyle paylaşımda bulunmak ve samimi ilişkiler deneyimlemekte kaygının bir tetikleyicisi niteliğinde olmakla birlikte sürekli kullanıldıklarını ve haksızlığa uğradıklarına yönelik düşünceler aracılığıyla yalnız kalmak bir güven alanı yaratmanın yoludur (Young & diğ., 2009; Arntz & Jacob, 2019; Karahan, 2019)

3- Duygusal Yoksunluk Şeması: bu bireylerin duygusal ihtiyaçlarının karşılanmayacağına ilişkin inançları diğer insanlar tarafından sevimleyeceklerini ve diğer insanların onlarla ilgilenmeyeceğini ve yalnız kalacaklarına yönelik düşüncelerini var etmekle birlikte bu bireylerin kendilerini dışlanmış hissettikleri de gözlemlenmektedir. İlgi, korunma ve sevgi gereksinimlerinin karşılanmayacağına ilişkin inançlarının ise bakım verenleri ile kurdukları ilişkiden temellendiği görülmektedir (Geçit, 2018). Empati yoksunluğuna sahip bu kişilerin erken dönem yaşantılarında bakım verenleri ile kurdukları ilişkide duygularını ifade edebilecekleri bir ortamdan yoksun olarak yaşamalarından temel aldığı gibi duygusal gereksinimlerinin ve diğer ihtiyaçlarını da kısıtlandıkları görülmektedir (Tortamış, 2014). İlişkilerinde kaçınma eğilimi gösteren bu kişilerin aynı zamanda diğerlerine odaklı yaşadıkları ve yalnız hissettikleri de gözlemlenmektedir (Young & diğ., 2009; Rafaeli & diğ., 2019).

- 4- Kusurluluk ve Utanç Şeması:** Bu bireylerin sebebini bilmedikleri bir değersizlik ve kusurluluk inançları olduğu görülmekle birlikte, kendilerinin hiçbir işe yaramadıklarını, diğerleri tarafından istenmediklerini ve itici bulunduklarına ilişkin düşüncelere sahip olması da güvensizlik hislerini pekiştirmektedir (Geçit, 2018). Kendilerinde kusur aramalarında bazen atıflar dışsal görünüşlerine odaklanırken, bazen de sahip oldukları düşüncelerin ve arzuların kabul edilemez olduğuna yönelik inançları da kendilerini dışlanmış hissetmelerinin sebebidir. Aynı zamanda eleştiriye aşırı duyarlı olan bu kişilerin ebeveynlerinin reddedici tutumlarıyla şema gelişimlerinin desteklendiği ifade edilmektedir. Bu eleştiriye yönelik duyarlılığın bir sebebi ise ebeveynlerinin, çocuğu diğerleriyle sürekli kıyaslama eğilimleridir (Young & diğ., 2009; Karaosmanoğlu & diğ., 2018; Tortamış, 2014).
- 5- Sosyal İzolasyon Şeması:** bu şema bireyin kendisini diğerlerinden uzak, dışlanmış olarak algılamasına ilişkin inanç ve düşünceleri tetiklemektedir. Bireyin, diğerleriyle etkileşim içinde olmayı, bir gruba aidiyet hissetmeyi istemesine karşın dışlanabileceğine yönelik düşüncelerinden dolayı geri durduğu gözlemlenmektedir (Arslan, 2017). Sıklıkla en yakınındaki aile bireyleriyle irtibat kurarak, diğerlerin izole bir hayat yaşamakta olan bu kişiler kendilerinin diğerlerinden farklı olduklarına ilişkin inançlara da sahiptir (Young & diğ., 2009).

2.1.5.2 Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma Alanı

Birey kendisini diğerlerinden bağımsız olarak algılamamakla birlikte tek başına eylemde bulunabileceğine yönelik bir inanca sahip değildir ve kendisini yetersiz hissetmektedir. Kendi kendine yetemeyeceğini düşünen bu kişiler, özerk ve bağımsız olma konularında kendilerine güvenmemektedir (Tortamış, 2014). Bu bireylerin ebeveynlerinin sıklıkla bağımlılığı destekleyen ve bağımlılığın sürdürülmesine imkan tanıyan, aşırı korumacı, yetersizlik hislerini destekleyen tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Bireyin diğerlerinden beklentileri artarken kendilerine yönelik algılarının azaldığı görülmektedir. Kimlik duygusu gelişmeyen bu kişilerin, özgür bir

hayat kavramı mevcut olmamakla birlikte, özgüvenlerinin de gelişmediği gözlemlenmektedir (Young & diğ., 2009; Atalay & diğ., 2008).

- 1- **Bağımlılık ve Yetersizlik Şeması:** Birey kendisinin yetersiz olduğuna ilişkin inancıyla hareket etmekte ve tek başına eylemde bulunamamaktadır. Bireyin yoğun olarak çaresizlik hissini algıladığı görülmekle birlikte hem sorumluluklarını yerine getiremeyeceğini hem de kararlarını doğru yönde veremeyeceğini düşünerek başkalarının müdahalesini ve yönlendirmesini beklemektedir (Yıldız, 2017). Diğerlerinin müdahalesini beklemesindeki amaç ise kendi yetersizlik hisleridir ve bu histen kurtulmak adına bir ötekine bağımlı olma eğilimi sergilemektedir (Geçit, 2018). Bu bireyler birincil bakım verenlerinin özerklik ihtiyacını destelemekten yoksun oldukları gibi çocuklarına karşı aşırı korumacı ya da aşırı serbest bırakan veya yoğun ilgi gösteren ya da aşırı ilgisiz tutum ve davranışlar sergiledikleri gözlemlenmektedir (Yiğit, 2013; Young & diğ., 2009; Young & Klosko, 2011).
- 2- **Tehditler Karşısında/Zarar Görme ve Hastalığa Karşı Dayanıksızlık Şeması:** bu bireylerin yetişkin yaşamlarında sıklıkla olumsuz beklentiler ve bu beklentilerin tetiklediği içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Sürekli başlarına kötü bir şey geleceğinden korkan bu bireylerin süregelen bir içinde rahatsızlık hisleriyle yaşamlarını sürdürdüklerini görülmektedir. Kontrolün dışsal olduğuna inanmaktadır (Karaosmanoğlu, 2018; Young & diğ., 2009).
- 3- **İçe Geçme ve Gelişmemiş Benlik Şeması:** Bireyin erken çocukluk çağı yaşantılarında ebeveynleri tarafından yeterli düzeyde desteklenmemesi yetişkin yaşamda birey olamama, kendine ait bir kimlik geliştirememesi ve desteğe muhtaç hissetme ile kendini göstermektedir (Arslan, 2017). Bu bireylerin desteğini arzuladığı ve duygusal açıdan destek beklediği kişiler genellikle aile üyeleri olmasına karşın diğerlerine yönelik de duygusal bağlılık kurma eğilimleri yükündür. Bağlılık geliştirdikleri kişilerden ayrı olarak kendileri bir birey gibi göremedikleri gibi her zaman o kişilerin yanlarında olmasına ve destek çıkmasına ihtiyaç duymaktadırlar (Young & diğ., 2009; Arntz & Jacob, 2019).
- 4- **Başarısızlık Şeması:** birey kendisini hem çevresindeki diğer kişilerden hem de akranlarından daha yetersiz olarak algılamakta ve süregelen bir biçimde

başladığı her eylemi başarısızlıkla sonlandıracağına ilişkin inanca sahiptir (Yıldız, 2018). Bu bireylerin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynleri tarafından sürekli kıyaslanması sonucunda kendilerini başarısız hisselerinin olduğu görülmektedir. Birey başarılı olabileceği alanlara yönelmekten de kaçınarak, başarılı olma ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır (Young & diğ., 2009; Erdoğan, 2018).

2.1.5.3 Zedelenmiş Sınırlar

Bireyin dış dünyayı algılamaya ve anlamlandırmaya başladığı dönemlerde ebeveynlerinin sınır çizme konusunda gerçekçi ilkeleri benimsememesi sonucunda oluşmaya başlayan bu şemalar yetişkin yaşamda diğerlerinin hak ve sınırları saygı göstermeme ya da kendi kişisel sınırları belirleyememe şeklinde gözlemlenmektedir. Yoğun bir biçimde esneklik içeren ebeveyn tutumları çocuğun sorumluluk bilincinin de gelişmesine engel olarak yetişkin yaşamda da benmerkezli tutum ve davranışların bireyde gözlemlenmesiyle sonuçlanmaktadır (Arslan, 2014; Young & diğ., 2009). Diğerleriyle bağ kurma hususunda ve sosyal hayatta problem deneyimleyen bu kişiler, kendilerini ötekilerden üstün görme eğiliminde olduğu için de uyum ve paylaşım konusunda da sorun yaşamaktadır (Young & diğ., 2019).

- 1- **Hak Görme ve Büyüklenmecilik Şeması:** birey kendisini diğerlerinden üstün görmekte, eşit olduklarını düşünmemekte ve diğerlerine tanınmayan ayrıcalıkların da kendisine tanınmasının hakkı olduğu yönünde inanca sahiptir (Arntz & Jacob, 2019). İsteddiği her şeyi yapabileceğini düşünen birey, kendi üstünlüğüne odaklanarak güç kazanmaya ve diğerleri üzerinde kontrol sağlamaya odaklanmalıdır. Empatiden yoksun olan bu kişiler, diğerlerinin istek ve duygularına karşı da duyarsızdır. Bu yönüyle de kişilerarası ilişkilerinde ve sosyal yaşamda sıklıkla uyum sorunları yaşar (Young & diğ., 2009; Young & Klosko, 2011).
- 2- **Yetersiz Özdenetim:** sıklıkla amaç belirleme ve davranışa dökme konusunda kaçınma sergileyen bu kişiler, süregelen bir huzur içerisinde olduğu gibi dürtü ve duygu kontrolünde de başarısız oldukları görülmektedir (Karahan, 2019). Çocukluk yaşantısında aşırı kontrol ve baskı altında kalmış bireylerde bu şemanın oluşumu gözlemlenmekle birlikte öz denetim kavramının gelişmediği gözlemlenir. İstediklerinin anında gerçekleşmesini isteyen bu kişilerin

engellenme eşiğinin düşük olduğu belirtilmektedir (Young & diğ., 2009; Arntz & Jacob, 2019).

2.1.5.4 Başkaları Yönelimlilik Alanı

Birey sevgi ve onay ihtiyacına sürekli ihtiyaç duymakta ve bu ihtiyacının karşılanması için de kendisini görmezden gelerek diğerlerine odaklanmaktadır. Diğerlerinin ihtiyaç, istek ve arzularının giderilmesi birey için kendi ihtiyaç, istek ve arzularından önce gelmekle birlikte, duyguların paylaşılmasının da kısıtlı olduğu ve genellikle farkında olmadığı gibi bastırmayı tercih ettiği de gözlemlenmektedir (Tortamış, 2014; Arslan, 2017). Bu bireyler, çocukluk yaşantılarından ebeveynlerinden ilgi, sevgi ve onay almak adına kendi davranışlarını kısıtlama ve şartlara bağlama sonucunda yetişkin yaşamda da diğerlerine yönelimli yapı geliştirmektedir (Young & diğ., 2009; Rafaeli & diğ., 2019).

- 1- **Boyun Eğicilik Şeması:** birey, önem verdiği ve bağlılık hissettiği kişileri kavbetmemek adına kendi dürtü ve duygularını baskılayarak diğerleri yönelimli ve teslimiyet içeren tutum ve davranışlar aracılığıyla ilişkilerini devam ettirmektedir. Bu kişiler kendi kontrollerini ötekilere devreder çünkü, kendi duygu ve düşüncelerinin önem arz etmediğine yönelik inanca sahiptir (Young & diğ., 2009).
- 2- **Kendini Feda Şeması:** birey, benmerkezli tutumların yaratabileceği suçluluk hislerinden kaçınmak adına kendisini ikinci plana atarak diğerlerine odaklı bir yaşam sürmektedir (Arntz & Jacob, 2016). Burada kurmuş olduğu duygusal bağları devam ettirme isteği gözlemlenmekle birlikte, onları kaybetmemek için de çaba sarf ettiği görülür. Bu yönüyle empatik bir yaklaşımdan ziyade aşırılık içeren bir duyarlılık gözlemlenmektedir (Young & diğ., 2009; Arntz & Jacob, 2016).
- 3- **Onay ve Kabul Arayıcılık Şeması:** bireyin nihai hedefi onay almaktır ve buna odaklı yaşadığı gözlemlenmekle birlikte kendiliğindenlik ihtiyaçlarından ziyade onay almanın önemli olduğuna yönelik inanç barındırır. Kendi öz saygılarını diğerlerinden aldıkları onay ile belirleyen bu kişiler, hem sosyal statülerine, ekonomik durumlarına hem de görünüşlerine önem vermektedir (Young & diğ., 2009).

2.1.5.5 Aşırı Tetikte Olma/Uyarılma ve Baskılama/Ketleme Alanı

Dışarıdan aşırı kuralcı, kontrolcü ve katı olarak tanımlanabilecek olan bu bireylerin, kendilerinden ödün vermek pahasına belirledikleri ideal düzeye ulaşmak için yoğun bir çaba sarf ettikleri gözlemlenmektedir. Birey kendi mutluluğunu, hazzını ve kişiler arası ilişki deneyimlerini erteleyerek ya da görmezden gelerek duygu, istek ve arzularını bastırdıkları görülmektedir (Güzel, 2016). Birey çocukluk yaşantılarında da istek ve duygularını ifade edemediği gibi ettiğinde de yeterli ilgi ve desteği ebeveynlerinden göremediği için bastırmayı ve inkar etmeyi erken yaşlarında öğrenmektedir (Young & diğ., 2009; Ünal, 2012; Arntz & Jacob, 2019).

- 1- **Karamsarlık ve Kötümserlik Şeması:** Birey yaşamın kötü taraflarına odaklanmakta ve sürekli iyi ve güzel olanları görmezden gelme eğilimi sergilemektedir (Özkay, 2019; Güzel, 2016). Hayatlarının hep kötüye gideceğine yönelik inanca sahip olan bu kişiler maddi ya da manevi fark etmeksizin hep kaybedeceklerine ilişkin abartılı beklentiler içerisinde. Bu beklentiler ise olumsuz duyguların ve kaygının bir tetikleyicisidir (Soygüt & diğ., 2009; Arntz & Jacob, 2019; Young & diğ., 2009).
- 2- **Duyguların Bastırılması Şeması:** Birey hem utanç duygusundan kaçınmak hem de reddedilmemek, kontrolü kaybetmemek ve diğerlerinin onayını alabilmek adına istek, arzu ve duygularını baskılama eğilimi sergilemektedir. Sıklıkla mantıksal açıklamalara odaklandıkları görülen bu kişilerin baskıladıkları saldırganlık içeren olumsuz dürtüler olabildiği gibi olumlu duygu ve dürtülerini de baskıladıkları gözlemlenmektedir (Kapçı & Hamamcı, 2010; Güzel, 2016). Soğuk, içe kapalı ve anlayışsız olarak tanımlanabilecek bu kişilerin, sıklıkla alınganlık ve kırılmışlık hislerini de yok saydıkları gözlemlenir (Young & diğ., 2009; Rafaeli & diğ., 2019).
- 3- **Yüksek Standartlar ve Aşırı Eleştiricilik:** Bireyin hem kendisine hem de ötekilere karşı acımasız tutumlarının temellendiği yapı belirlemiş olduğu standartlara ulaşma isteğidir. Bu belirlenmiş olan standartlar aracılığıyla ise hem onaylanmama ihtimalini engelleme hem de yargılanma ihtimalinden korunma ve kaçınma gözlemlenmektedir (Hatioğlu Yanık, 2015). Dışarıdan birinin hırslı, saldırgan ve sinirli olarak tanımlayabileceği bu kişiler aslında içselleştirdikleri mükemmele ulaşmak adına katı tutumlar sergilemektedir (Young & diğ., 2009; Hawke & Provencher, 2011).

- 4- **Cezalandırıcılık Şeması:** birey belirlemiş olduğu standartlara erişemeyen kendisi ya da diğerlerinin cezalandırılmasının gerektiğine yönelik bir inanç barındırmaktadır. Aynı zamanda beklentilere ulaşamamanın sonucu da ceza olmalıdır. Her hatanın bir bedeli olduğunu düşünen bu kişiler cezalandırıcı tutumlarına ek olarak sinirli ve sabırsız kişiler olarak tanımlanmaktadır. Hem kendilerine karşı hem de diğerlerine karşı affedici olmak bu kişiler için zordur (Young & diğ., 2009).

2.1.6 Şemaların başa çıkma stilleri

- **Teslim olma:** birey şemaya teslim olur ve kabullenir. Davranış ve tutumlarında şemaya uygunluk gözlemlenir. Birey yetişkin yaşamında çocukluk yaşantısındaki deneyimleri tekrarlama eğilimiyle şema örüntüsünün süreğenliğini sağlamaktadır (Rafaeli & diğ., 2013; Young & diğ., 2009).
- **Kaçınma:** birey, kaçınma eğilimleriyle şemalarının aktive olmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. Hayatını şemayı aktive etmeyecek biçimde organize eden birey, şema yokmuş gibi davranır ve şemaya dair izler gördüğünde, hissettiğinde ya da düşünceler barındırdığında ise bastırma eğilimi sergiler. Bu bireylerde sıklıkla alkol ve madde kullanımı, yeme bozuklukları, temizlik takıntısı ve işe bağımlılık gözlemlenir (Rafaeli & diğ., 2019; Farrell & diğ., 2015).
- **Aşırı Telafi:** birey şemasının barındırdıklarının tam zıttı yönünde eyleme geçerek baş etme yolunu tercih etmektedir. Dışarıdan gözlemlendiğinde öz güvenli bireyler olarak tanımlanabilecek bu kişiler aslında baskı yoluyla şemaya direnmeye çalışsalar da bu tam zıttı yönünde eylemler, şemanın besleyicisidir (Rafaeli & diğ., 2019; Young ve diğ., 2009).

2.1.7 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarla İlgili Araştırmalar

Yoosefi'nin (2010) araştırmasında, araştırma örneklemini evli ve boşanmış katılımcılar oluşturmuştur. Araştırmanın ana sorusu ise erken dönem uyumsuz şemaların boşanma üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Araştırma sonucunda boşanmış katılımcıların erken dönem uyum bozucu şema puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, erken dönem uyumsuz şemaların, boşanmanın anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erken dönem uyum bozucu şema puanları ile ilişki doyumu ile ilişkisi incelendiğinde ise negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Chay vd. (2014), araştırmalarında evlilik doyumu ve erken dönem uyumsuz şemaların arasındaki ilişkiyi el almış olup araştırma sonucunda reddedilme, diğerkleri yönelimlilik ve tetik halinde olma ve ketlenme alt boyutları ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı ilişkiler olduğunu gözlemlemiştir.

Kadınların erken dönem uyumsuz şemalar ile cinsel tatminleri ile ilişkisini inceleyen bir araştırmada terk edilme, kusurluluk, güvensizlik ve duygusal yoksunluk şemalarının anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır (Hashemian & diğ., 2015).

Uygur'un (2020) araştırmasında erken dönem uyumsuz şemalar demografik değişkenler perspektifinde incelendiğinde, ayrılma ve reddedilme alanının terk edilme, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon ve kusurluluk şemalarında erkek katılımcıların puan ortalamasının kadın katılımcılardan yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya koyma alanın başarısızlık ve bağımlılık şemalarında erkek katılımcıların ortalaması yüksekken tehditler karşısında dayanıksızlık şemasında cinsiyetler arası farklılıklar gözlemlenmemiştir. Zedelenmiş sınırlar alanının şemalarında cinsiyetler arası farklılıklar saptanmazken, başkaları yönelimlilik alanının, onay arama ile kendini feda şemalarında da farklılıklara rastlanmamıştır. Uyarılma ve ketleme alanında da cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiştir. Katılımcıların sosyoekonomik durumları ile ayrılma ve reddedilme zedelenmiş özerklik başkaları yönelimlilik ve uyarılma ve baskılama/ketleme alanların da barındırdıkları şemalarda anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiştir.

Kadınların benlik algısı ile evlilik doyumu ve erken dönem uyumsuz şemaları evli kadınlardan oluşan örneklem üzerinde ele alındığı bir araştırmada yaş değişkeni ile duyguları bastırma, tehditler karşısında dayanıksızlık, kendini feda, duygusal yoksunluk arasında negatif yönlü, cezalandırılma, onay arama ve başarısızlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Araştırmada ele alınan bir diğerk demografik değişken olan eğitim durumu ve sosyal izolasyon, duygusal yoksunluk, kendini feda, duyguları bastırma ve tehditler karşısında dayanıksızlık alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişki gözlemlenirken, yetersiz özdenetim, cezalandırılma ve başarısızlık arasında pozitif yönlü ilişki gözlemlenmiştir (Çakır, 2021).

Kaya'nın (2010) bireylerin erken dönem örseleyici yaşam deneyimleri ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki ele alındığında travmatik yaşantıların

anlamli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda erken dönem uyumsuz şemaların kişilerarası ilişkilerle ve ikili ilişkilerle negatif yönde ilişkili olduğu bulgulanmıştır.

Caner'in (2009) araştırmasının algılanan ebeveynlik stilleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve partnere ilişkin değerdendirmeleri arasındaki ilişki ele alınmış olup araştırma örneklemini en az iki yıl süre ile evli olan katılımcılar oluşturmuştur. araştırma sonucunda reddedilmişlik, zedelenmiş özerklik ve diğerleri yönelimlilik alanlarının partnere karşı kopukluk, kontrolsüzlük ve bağımlılığı yordadığı saptanmıştır.

Gencelli'nin (2021) araştırmasında erken dönem uyumsuz şemalar ve demografik değışkenler incelenmiş ve yaş ve kendini feda arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Cinsiyet değışkeni baz alındığında ise karamsarlık, cezalandırma, şemasında kadınların puan ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, duyguları bastırma alt boyutunda erkeklerin yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Katılımcıların medeni durumları ile şemaları arasındaki ilişki incelendiğinde ise boşanmış kişilerin iç içe geçme ve bağımlılık ve kendini feda şemalarında puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların mesleki dağılımları öğrenci, çalışmıyor, işçi, memur, beyaz yaka, esnaf ve emekli olmak üzere yedi grup şeklinde ele alınmış olup, duygusal yoksunluk, tehditler karşısında dayanıksızlık ve yetersiz özdenetim şemalarında öğrencilerin, iç içe geçme ve bağımlılık şemasında işçilerin, kendini feda şemasında emeklilerin puan ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmıştır. Lisans ve önlisans mezunu katılımcıların iç içe geçme ve bağımlılık şeması puanları anlamlı derecede yüksek bulunurken, ekonomik durumu kötü olan katılımcıların ise sosyal izolasyon şemasından anlamlı derecede yüksek puanlar aldığı gözlemlenmiştir. Karamsarlık şemasında ise psikolojik yardım alan katılımcıların puan ortalamasının yüksek olduğu saptanırken, psikolojik tanıya sahip katılımcıların ise iç içe geçme, başarısızlık ve bağımlılık şemasında yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Psikiyatrik öyküye sahip katılımcıların ise başarısızlık, iç içe geçme, başarısızlık ve bağımlılık, kusurluluk şemalarında yüksek puanlar aldıkları gözlemlenirken, ilaç desteğı alan katılımcıların ise sosyal izolasyon şeması puan ortalamaları yüksekken hem ilaç hem de psikoterapi desteğı alan katılımcıların iç içe geçme ve bağımlılık şeması puanlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Eşi ve çocuklarıyla yaşayan katılımcıların iç içe geçme ve

bağımlılık şema puanları yüksekken, anne ve babasıyla yaşayan katılımcıların yetersiz öz denetim şemasından aldıkları puanların yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yalnız yaşayan katılımcıların kendini feda puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak arkadaşlarıyla yaşayan katılımcıların ise yüksek standartlar şemasından aldıkları puanların yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Gencelli, 2021).

2.2. Narsisizm

Narsizm kavramının tarihsel süreçteki varlığı incelendiğinde Narsisus'un kendi güzelliğine olan hayranlığının öyküsüyle karşılaşmaktadır. Bu yunan efsanesine göre Narsisus göldeki yansımasına hayran kalmış ve dokunmak istediğinde ise yansımasının parçalandığına şahit olmuştur. Bu parçalanma ise depresif hissin bir tetikleyici olmuştur (Campbell & Miller, 2011; Morrison, 1986).

Ellis (1898), Narsisus'un öyküsünden temel alarak bireyin kaybolan cinsel arzu ve hislerinin kendini beğenme şeklinde ortaya çıktığını ifade etmiştir (Lootens, 2010). Nacke ise (1999) yapılan bu tanımlamadan etkilenerek, literatürde ilk defa "Narcismus" terimini kullanan kişi olmuş ve tanımlamasında da bireyin kendi bedenine yönelik yaptığı cinsel atıflar ile cinsel obje niteliği kazandırdığı bir sapkınlık olduğunu ifade etmiştir (Raskin & Terry, 1988). Narsisizm kavramının cinsellik, sapkınlık ve sapıklık kavramlarından ayrıştırılması yine psikanaliz perspektifinde gerçekleşmiş olup, bireyin davranışlarının alt metninde var olan güdülere odaklanılmıştır. Özellikle Sadger'in vurgusuyla, cinsel arzulara ulaşımın narsisizmden geçtiği görüşünde aslında vurgulanan bireyin kendisini sevmesiyle her şeyin başladığıdır (Anlı, 2010). Nacke'nin ve Sadger'in narsisizme yapmış olduğu giriş, Freud'un çalışmalarının da odak noktası olarak psiakanaliz perspektifinde de ele alınmıştır (Raskin & Terry, 1988). Hatta "narsisizm" üzerine ilk ve detaylı araştırmaların yapıldığı da Freud'a dayanmaktadır. "Cinsellik Üzerine Üç Deneme" adlı yazısında bu kavramı ele alan Freud, kavramın tanımlamasında bireyin bedenini bir cinsel obje olarak anlamlandırması veya eşcinsel nesne yöneliminin temellendiği yapı olduğunu vurgulamıştır (Freud, 1957; Lootens, 2010). Psikanaliz camiasında sıklıkla ele alınan narsisizm kavramına Rank'ın yaklaşımı ise bireyi kendi benliğini beden anlamıyla sevmesine ek olarak, kendini yoğun ve aşırı bir biçimde sevmesine eşlik eden cinsellik dışı kibiri de vurgulamıştır (Rank, 1911 akt., Grenyer, 2013). Bazı araştırmacılar ise narsisizmin bir tanrı kompleksi olduğuna dikkat çekerek, bireyin

tanrı olma fantezisini özetlemiş, bireyin erişilemez olma hissiyatını da ele almıştır (Jones, 1913 akt., Levy & diğ., 2011).

"Tanrı Kompleksi" adlı makalesinde Jones (1913) narsistik kişilik büyüklenmecilik yönüne dikkat çekerek, literatürde büyüklenmeci narsisizme dair ilk adımı atmıştır. Narsistik kişiliğin teşhirci, tümgüçlülük içeren fantezileriyle, duygusal açıdan ulaşılmaz, diğerlerini yargılayan ve bu yargılamayla da övünen bireyler olduğunu ifade ederken, tanrının yargılayıcı yönüne değinmiştir. Psikolojik sağlık perspektifinde ise psikotik ve normal yapı arasındaki gitgelleri vurgulayarak aslında her akıl hastanesinde kendisini tanrı sanan kişilerin gözlemlendiğini belirtmiştir (McWilliams, 2020).

İnsan yavrusu doğum anında ne fiziksel ne duygusal ne de bilişsel olarak gelişmemiş bir biçimde dünyaya gelmesine karşın farkındalığının olduğu tek şey kendi bedenidir. Bu yönüyle narsisizmin oluşumu bebeklik dönemine dayanmaktadır. Hayatta kalabilmek adına bir bakım verene ihtiyaç duyan insan canlısının, ihtiyaçlarını karşılayan nesne ise kendilik imgesi olarak tanımlanmaktadır (Mahler & diğ., 2003).

2.2.1. Psikanalitik Yaklaşımda Narsisizm

Freud (1914), narsisizmin iki türde açıklanması gerektiğini vurgulayarak birincil narsistik dönemde bebek dışsal nesneleri kendisinin bir uzantısı şeklinde algılamakta ve libidinal enerjisini kendine aktarmaktadır. Bu durum normal gelişim gösterdiğine işaret etmektedir. Ancak zaman içerisinde kendi bedenine yönelttiği libidinal enerjisinin bir kısmını da dışsal nesnelere yönlendirmesi ve ötekilerle bağ kurması gerekmektedir. Gelişim normal ve olağan sürecinde ilerlemediğinde ise bu enerjinin içe yansıtılması sonucunda ikincil narsistik evre başlamaktadır (Carr, 2008). Freud'un "Narsisizm Üzerine" adlı makalesinde vurguladığı gibi bireyin kendisini sevmesi ile diğerlerini sevmesi aslında ben ve öteki arasındaki ilişkinin özeti olmakla birlikte narsistik kişilik yapılanmasının da karmaşık yapısını ortaya koymaktadır (Alpay, 2020). Freud, insanın tümgüçlülük düşünceleri ile başlayan narsisizm sürecinin (Anlı, 2010) aslında sevillecek bir nesne seçme süreci olduğunu da belirtmektedir. Birey bazen kendisini, bazen olmayanı, bazen de olmasını istediği şeyi

ya da bir zamanlar kendisine ait olmuş bir parçayı sevebilmesine göre biçimlendiğini belirtmektedir (Freud, 1957).

Narsisizmin, bireyin karakterine yansımış yönlerinin ise agresif tutum ve davranışlar, çekici ya da bağımlılık içeren eylem örüntüleriyle ortaya çıktığını belirtmektedir. Aynı zamanda narsisizm kendisini bazen keder ve yas kavramlarıyla, özsaygı eksikliğiyle, ideal benlik imajıyla ya da dış dünya nesnelere karşı ilgisizlikle de bağdaşabilmektedir (Freud, 1961). Ayrıca Freud'un açıklamalarında sağlıklı bir bireyin de narsistik özellikleri tamamen yok edemediği ancak sosyal açıdan kabul görebilecek seviyeye indirerek dengelediği belirtilmektedir (Fromm, 2008).

Horney (2013)'in narsisizme karşı tanımlarında ise mükemmeliyet kavramına eşlik eden kibir ve agresif tutumlar görülmektedir. Narsisizmin sağlıklı bir öz saygıdan ziyade patolojik bir "benlik şişirilmesi" şeklinde özetlediği narsisizmde neden olmaksızın bireyin kendisine olan yoğun sevgisi ve verdiği değere dikkat çekmektedir.

Klein ise, Freud'dan farklı olarak birincil narsisizm evresinin olmadığını ancak ikincil narsisizm evresinde benliğin nesnelere yapmış olduğu libidinal yatırım aracılığıyla gerçekleşen sağlıklı özdeşimden temel almaktadır (Segal, 2018; Stirling, 2000)

2.2.2. Kohut'un Kendilik Psikolojisi Yaklaşımında Narsisizm

Kişilik yapılanmasına ilişkin psikanalitik çalışmalar arttıkça, özellikle büyülenmeci kişiliğin bir narsistik problem ya da kendilik bozukluğu olarak tanımlanan patolojilerin bir parçası olduğu görüşü netlik kazanmıştır (Kohut & Wolf, 1978; McWilliams, 2020)

Kohut (1971), kendilik kavramıyla bireyin kendisiyle ilgili var ettiği imajı ve kendini algılama biçimini ifade etmektedir. Kendilik, bireyin kişiliğinin merkezi çekirdeği olarak betimlenmekte ve kendilik nesnesi kavramı kuramın temel yapı taşı olarak nitelenmektedir (Kohut, 1978). Çocuğun yakını çevresinde var olan kişiler ki bu kişiler genellikle ebeveynleridir, kendilik nesnesinin bir uzantısı niteliğinde deneyimlenmektedir (Türkçapar, 1995). Birincil bakım verenin kendilik nesnesi olarak sağlıklı bir gelişimi yordamasında ise bebeğin varlığını onaylaması ve kaygısını kontrol altına almasını sağlamak, ve olumlu duyguları bebeğe yansıtarak güven hissinin ve bütünlüğün devamını sağlaması önemli noktalardır. Bu birincil bakım

veren bebek için bir nevi ayna görevi görmekte ve kendilik nesnesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ayna aracılığıyla gerçekleşen içselleştirme süreci ise benliğin psikolojik gelişim sürecinde kilit noktadır (McWilliams, 2020; Schmidt, 2019). Kohut'un narsisizme yaklaşımı diğer psikanaliz kuramcılarına oranla daha olumlu olmakla birlikte gelişimin bir basamağı olduğuna ve narsisizmin varlığının da sağlıklı bir gelişim sürecinin parçası olduğunu ifade etmektedir. Ancak bu gelişim basamağında olabilecek herhangi bir aksaklığın, örseleyici bir yaşam deneyiminin ya da duraksamanın ise narsisizmin patolojik yönünü harekete geçirdiğini ifade etmektedir (Kohut & Wolf, 1978). Kohut'un perspektifinde kendilik bozukluğu olarak tanımlanan narsisizm, bireyin preödüpal dönemde birincil bakım nesnesinin bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaması ve uygun cevapları yansıtmaması sonucu narsisistik yapının geliştiği ifade edilmektedir (Kohut, 1972).

Kendilik gelişiminde ilk olarak büyüklenmeci kendiliğin var olduğunu vurgulayan Kohut, (1972) çocuğun fantezi dünyasında var ettiği büyüklenmeciliğe ve tümgüçlülüğe eşlik eden hayal kırıklıkları ve engellenmelerin sağlıklı kendilik gelişimini yordadığını ifade etmektedir (Schmidt, 2019). Böylelikle dış dünyaya ilişkin sınır kavramı gelişmeye başlar. Ancak bu dönemde deneyimlenebilecek örseleyici yaşam olayları sonucunda, çocuğun fantezi dünyasındaki olgunlaşma sürecinin de zarar görmesi sonucu bu basamakta takılma gözlemlenebilir ve bu da patolojik narsisizmin gelişim sürecidir (Kohut, 2013; Tura, 1996). Bu bireylerin yetişkin yaşamlarında abartılmış kendilik algılarına eşlik eden aşağılık duyguları arasındaki ikili değişim gözlemlenmektedir (Kohut, 1966;1972).

2.2.3. Kernberg'in Yaklaşımında Narsisizm

Kernberg'in (1970) yaklaşımında dürtülerin psikoloji üzerindeki anlamlı etkisiyle bireyin kullanmakta olduğu immatür savunmaların vurgulandığı görülmektedir. Narsisizmi sınır durum kişilik yapılanmasının bir biçimi olarak büyüklenmeci niteliklerin göze çarptığı kişilik yapılanması şeklinde tanımlamaktadır. İmmatür savunmalardan olan bölme, nesnenin iyi ve kötü olarak ayrıştırılması ve bir bütün şeklinde algılanmayarak iyinin kötüden korunmasının ilkel bir yoludur (Rosenthal & Hooley, 2010). Mahler'in (1975) kuramında açıkladığı ayrılma bireyleşme sürecinde bebeğin, bakım vereninden ayrı olduğunu idrak etme sürecinde saplanmanın gerçekleşmesi sonucunda narsisistik yapılanmanın oluşmaya başladığını ifade eden Kernberg (1967), bu süreçte çocuğun bölme mekanizmasını kullanım

oranın da azaldığı ifade ederek, benliğin nesnenin iyi ve kötü yönlerini ayırtırmayı bıraktığını ifade etmektedir (Consolini, 1999; Schmidt, 2019). Ancak, özerkleşme eylemleri sonucunda birincil bakım vereninin sevgisinde azalma ile cezalandırılan çocuk için süreç zorlu geçmektedir. Kendi özerkliğini elde ederek tatmin sağlamak ve bakım verenin duygusal desteğinden mahrum kalmak ikilemi çocuk için örseleyici bir durumdur. Narsisistik kişiliğin gelişiminde sadece dışsal faktörler etkili olmamakla birlikte saldırganlık içeren dürtülerin de bu kişilik yapılanmasının oluşumunu yordadığını belirtmektedir. Her çocuk için birincil bakım verenlerine karşı barındırdığı saldırganlık dürtüsü aynı zamanda kaygının da tetikleyici unsurudur (Kernberg, 1967). Yetişkin hayatlarında sosyal açıdan uyumlu olarak gözlemlenebilecek bu bireylerin, kişilerarası ilişkilerinde sıklıkla deneyimledikleri problemlerle dikkat çektikleri ifade edilirken bu kişilerin kendilerine olan yoğun ilgileri, hırsları ve büyülenmeci fantezileriyle diğerleri tarafından beğenilmeye olan istekleriyle, mükemmel olmak adına çabaları ile tanımlanmaktadır. Aynı zamanda bu narsisistik bireylerin empati eksikliği, sevmeye kapasitesinde yoksunluk, boşluk hissi ve kendilik algısında ve kimlik yapısında belirsizlikler ile diğerlerini sömürmeyle organize olduğunu belirtmiştir (Kernberg, 1975; McWilliams, 2020). Narsisistik bireyler duygusal farkındalık açısından eksik oldukları gibi diğerleriyle empati kurma ve onların duygularını anlamlandırma açısından da zayıftır. Üzüntü ve yas gibi duyguları normal bir bireyden farklı olarak yüzeysel deneyimleyen narsisistik bireyler aynı zamanda hayal kırıklıklarına, değersizlik hislerine karşı var olan duygularının alt metninde genellikle öfke ve intikam barındırmaktadır (Kernberg, 1970).

Kernberg'in yaklaşımında narsisistik yapılanmanın üç farklı alanına dikkat çekilmiştir. İlk olarak birey sosyal ve toplumsal açıdan uyum sağlayabilir düzeydedir ancak yakınmalarında nevrotik izler barındırdıkları gibi içgörü düzeyleri de minimal düzeyde mevcuttur (Schmidt, 2019). Bir de narsisistik özelliklerin yoğun olarak gözlemlendiği ve hem toplumsal açıdan problemlerin deneyimlendiği yapılanma ile sınır durum kişilik özellikleriyle değerlendirilen narsisistik bireylerdir (Cooper, 1998).

En yalın hali ile bu gruplama, sınır durum, nevrotik ve psikotik özellikler perspektifinde narsisizmin tanımlanmasını içermektedir. Sınır durum kişilik yapılanması ve narsisistik kişilik yapılanması arasındaki ayrımın ise patolojik düzey narsisizmde kullanılan immatür savunmaların kullanılmasına karşın, narsisizmde patolojik nitelikler barındırarak da olsa kısmi bir bütünlük içeren kendiliğin varlığını

ve bireyin kendiliğine yönelik sevgisinin bir tetikleyici olarak değerlendirilmesinin gerekliliğini vurgulayarak gelişimsel perspektifte duraklama yerine sapmalara değinmiştir (Kernberg, 1967; Kohut, 1966; 1972; Kernberg, 2014).

2.2.4. Şema Terapi Yaklaşımında Narsisizm

Şema terapi perspektifinde narsisistik kişilik oluşumunun çocukluk dönem yaşantılarında temellendiği vurgulanarak bu çocukların soyutlanmış, yalnız ve ebeveynleri tarafından çizilmeyen gerçekçi sınırlara maruz kalarak büyüdüğü belirtilmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerinin beklentilerini karşılamak adına ve kabul görmek için ebeveynlerinin standartlarını benimsedikleri gözlemlenmektedir (Young, 1990).

Her çocuğun karşılanması gereken evrensel ihtiyaçların bu çocuklarda eksik kalması ve bakım verenleri tarafından karşılanmaması sonucunda oluşan kusurluluk, duygusal yoksunluk ve hak görme şemalarının gelişim gösterdiği vurgulanmıştır (Yağmur, 2014). Narsisistik bireyin kendisini diğerlerinden ayrıcalıklı olarak tanımlaması, kendisini diğerlerinden üstün görmesi hak görme şemasıyla açıklanırken, kendilerini içten içe yetersiz, değersiz ve eksik hissetmeleri de kusurluluk şemasıyla açıklanmaktadır. Duygusal yoksunluk şemasının ise narsisistik bireyde gözlemlenen empati eksikliğinin temellendiği dönem olan çocukluk yaşantılarında ebeveynleri tarafından yeterli düzeyde ilgi ve korunma görmemiş, empatik aynalanmaya maruz kalmamış çocuklar olduklarına ve kendilerini yansıtacak bir nesneden yoksun bırakıldıklarına değinilmektedir (Van & diğ., 2012; Üzümcü, 2016).

En baskın üç şemanın hak görme, duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemalarına ek olarak bu bireylerde sosyal izolasyon, yetersiz öz denetim, yüksek standartlar ve güvensizlik şemalarının da aktive olduğu belirtilmektedir (Behary & Dieckmann, 2011).

Başa çıkma stratejileri perspektifinde değerlendirildiklerinde ise narsisistik bireylerin sıklıkla aşırı telafiyi tercih ederek kendiliklerindeki yıkıcı hislerin üstünü örtme yoluyla savunmaya geçtikleri ve kendiliği korumak adına çabaladıkları belirtilmektedir (Üzümcü, 2016). En yalın tanımı ile narsisistik birey içinde var olan boşluk hislerini, yalnızlık ve değersizlik duygularını büyüklenmeci tutum ve davranışları ile telafi etme yolunu seçmektedir (Young, 1990; Young & diğ., 2009; Behary & Dieckmann; 2011).

2.2.5. Narsisizmin Türleri

2.2.5.1. Sağlıklı narsisizm

Bireyin kendisini sevmesi ve beğenmesi ile kendisiyle baş başa kaldığında yalnızlığın olumsuz hisleri tetiklemesi ve kendisiyle geçirdiği vakitten mutluluk duyması şeklinde betimlenebilecek olan öz sevgi kavramı narsisizm sağlıklı türü olarak değerlendirilmektedir (Sedikides & diğ., 2004). Bu yönüyle öz sevgi kavramı psikolojik sağlamlık perspektifinde de değerlendirilerek olumlu bir anlam ifade etmektedir (Demirci & Ekşi, 2017).

Birincil narsisistik dönem gelişim basamaklarından biri sayılmakla birlikte, beraberin ayrışmayı ve kendilik oluşumunu da getirmektedir. Ayrışarak benliğini var eden çocuk için artık kendisi ve diğerleri arasındaki ayrım, dış dünya ve iç dünya arasındaki ayrımın da bir göstergesidir. Böylelikle ben ve öteki kavramları oluşmaya başlamaktadır (Anlı & Bahadır, 2017). Bu yönüyle sağlıklı narsisizm, bireyin benliği ile dışsal çevre arasında sağlayacağı uyum ve sınırın da bir belirleyicisidir (Taştan, 2019).

Sağlıklı narsisizmin bir diğer önem arz eden noktası ise kendini takdir edebilmeyi, mutluluğu, özgüveni ve olumlu benlik algısını yordamakla birlikte, kendini eleştirebilme becerisini de beraberin de getirmektedir. Bu kendini eleştirebilme kapasitesi, dışsal yorumların verebileceği zararı ve sonucunda oluşabilecek kırılganlığı da minimum düzeye indirgemede aracı rol üstlenebileceği gibi deneyimlenen kırılganlık hissi patolojik narsisizmin bir tetikleyicisi de olabilmektedir (Sedikides & diğ., 2004).

2.2.5.2. Patolojik Narsisizm

Narsistik kişilik bozukluğunun psikopatolojik perspektifte ele alındıktan ve kuramcılar tarafından yapılan araştırma, çalışma ve gözlemlerle desteklenmesiyle 1980 senesinde APA'nın da vardığı görüş birliği sonucunda DSM-III tanı kitabında yer alarak tanımlanmıştır. DSM-III'de narsisizmin tanımlanmasında grandiyöz nitelikler perspektifinde ele alındığı ve bireydeki eşsiz olma, önemli olma duygusuna ek olarak sınırsız zeka, güç ve başarı gibi kavramlarla birlikte olumsuz yaşam deneyimlerine karşı tahammülsüzlük, hak ve ayrıcalık talepkarlığı, sorumluklardan

kaçınma ve empatik özelliklerden yoksunluk biçiminde değerlendirildiği görülmektedir (Güler, 2019; Campbell & Miller, 2011; Hyman, 1989).

Narsistik kişilik bozukluğunda benliğe atfedilen abartılı değer, empati yoksunluğu, diğerleri tarafından takdir edilmeye duyulan ihtiyaç ve takdir edilmeme ile eleştirilme ihtimaline karşı endişeler dikkat çekmektedir. Bu kişiler kendiliklerinin mükemmelliğine yönelik yaptıkları vurgularla ayırt edilmekte ve bu muhteşemlik algısı davranışlarına da yansımaktadır. Aynı zamanda diğerlerine karşı küçümseyici davranışların eşlik ettiği bu bozuklukta diğerlerinin övgü ve iltifatlarına da gereksinim duyulduğu gözlemlenmektedir (Miller & diğ., 2007; Ronningstam, 1999). Kendiliklerine atfettikleri mükemmellik atıfları diğer insanların kusur ve eksikliklerine tahammül edememe ve hataları affedememe şeklinde tezahür ederken, kendilerinin de kırılgan ve alıngan yapıları olduğu belirtilmektedir. Bu yönüyle kişilik yapılanmasındaki tutarsızlıklar gözlemlenmekle birlikte övgü ve iltifatlara duyulan ihtiyaçların da kırılgan yapıdan temel aldığı düşünülmektedir (Widiger, 2005; Ramussen, 2005). Diğer kişilik bozuklukları baz alındığında görülme sıklığı anlamlı derecede düşük olan narsistik kişilik bozukluğunun birincil narsistik dönem olarak adlandırılan ben merkezci dönemde bakım verenlerin ilgisizliği ile duyguların aynalanmasından yoksun kalınması sonucunda gözlemlenen aksaklık ve sapmalar olarak değerlendirilmektedir (Kohut & Wollf, 1978; Ronningstam, 2011; Wigider & Trull, 1993).

Narsistik birey, kendisinde her şeyin var olduğuna ve kendisinden başka hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı olmadığına ilişkin düşünce ve hislere sahiptir. Bu sağlıklı vurgu ise nesne ilişkilerinde temellenmeye başlayan yapının bir göstergesi olmakla birlikte, erken dönem nesne idealizasyonunun reddini içermektedir. İdeal nesnenin varlığının inkarı ile eş zamanlı olarak o nesneye atfedilecek hislerin de inkarı gözlemlenmekte ve ötekilere duyulan ihtiyacın yok sayılması ile devam eden süreç ise boşluk hislerinin bir tetikleyicisidir. Aynı zamanda duygusal bağlılığın deneyimlenemediği kişilerarası ilişkiler de yalnızlık ve boşluk hissi üzerinde anlamlı etkilere sahiptir (Yalçın, Ünal & Ülbe, 2017).

Bazı araştırmacılar narsisizmin patolojik ve sağlıklı yönünü birbirinden ayırtırmanın kolay olmadığını ve yapılan ayırtırmanın da yeterli olmadığını belirtmektedir (Miller & diğ., 2017; Nussbaum, 2015).

2.2.6. Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisizm

İki boyutta ele alınan narsisizm kavramı kırılgan ve büyüklenmeci olarak adlandırılmaktadır (Ar, 2014). Bu iki boyut birbirinden ayrılan özellikler barındırmakla birlikte, benzer noktalara da sahiptir (Şen & Barışkın, 2019). Narsisizmin büyüklenmeci boyutunda bireyin kendilik değerine atfettiği abartılı değer ile duygusal yoksunluğa eşlik eden teşhirci yönler vurgulanmaktadır (McWilliams, 2020). Aynı zamanda bu büyüklenmeci yön hak görme, kendini özel hissetme ve özel ilgi görme, kişilerarası iletişimde girişken niteliklere sahip, gerektiğinde saldırganlık içeren tutum ve davranışlar sergileyen ve empatik eğilimden yoksun kişilik özellikleri ile açıklanmaktadır (Demirci & Ekşi, 2017). Narsisizmin kırılgan yönünde ise diğerlerine karşı gözlemlenen güvensizlikle eş zamanlı olarak gözlemlenen özgüven eksikliği vurgulanmaktadır. Burada öz saygı eksikliği ile kişilerarası iletişim problemleri gözlemlenmektedir. Aynı zamanda bu kırılgan narsisistlerin, istediklerini alamadıklarında ve eleştiri ile karşılaştıklarında kırılgan tutum ve tavırlar sergilediklerini ve bu kırılganlığa da endişeli halin eşlik ettiği belirtilmektedir (Şen & Barışkın, 2019; Miller & diğ., 2017).

2.2.7. Ebeveyn Narsisizmi

Bireyin tutum ve davranışlarında kişilik özellikleri belirleyici niteliklere sahiptir (Caspi & Shiner, 2006; Roberts & diğ., 2007). Yaşamın her alanında bireyin kişilik özelliklerinin anlamlı etkileri yadsınmamakla birlikte bu kişilik özelliklerinin gelişiminde ve şekillenmesinde birincil bakım verenler ile çocuk arasındaki iletişim ve etkileşimde de yordayıcı yönü ile dikkat çekmektedir (Prinzi & diğ., 2009). Aynı zamanda bireyin sahip olduğu kişilik özellikleri de ebeveynlik biçimini etkilemekte anne-çocuk, baba-çocuk arasındaki iletişim ve etkileşimde rol oynamaktadır. Psikoloji literatüründe ebeveynlerin iyi özellikleri konusunda bir fikir birliği sağlanmamış olsa da çocuğa sunulan kabulün düzeyi, temel gereksinimlere verilen önem, ilgi ve sıcaklık fikir birliği sağlanan kavramlar arasındadır (Zahn-Waxler & diğ., 2002). Bağlanma kuramında önemine değinilen güvenli bağlanma stili, hem çocuk ile bakım verenin arasındaki etkileşimde hem de çocuğun hem fizyolojik hem de psikolojik gelişiminde önem arz etmekle birlikte empatik eğilimlerin de temellenmesinde bir yordayıcıdır (Ainsworth, 1982; Kohut, 1977; Putnick & diğ., 2015; Stern & diğ., 2015).

Ebeveynin sahip olduğu kişilik özellikleri, duygularını, düşüncelerini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyerek çocuk ve bakım veren arasındaki etkileşim ve

iletişimde belirleyici nitelikleri barındırmaktadır (Belsky, 1984). Çocuğun gelişiminde kilit rol oynayan ebeveyn yaklaşımları, ebeveynin psikopatolojik nitelikleri kişiliğinde barındırması ile çocuğun psikolojik sağlığını negatif yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Wilson & Durbin, 2012; Affrunti & Woodruff-Borden, 2015; Dutton & diğ.,2011).

Narsisistik kişiliklerde gözlemlenen, hak görme, üstünlük duyguları, empati eksikliği, kişilerarası iletişimde sömürücü ve saldırgan tutum ve davranışlar, kontrol sağlama isteği, güç isteği, teşhircilik gibi özelliklerin bakım veren ve çocuk iletişimde gözlemlenmesi ikili etkileşimi olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Wetzel & Robins, 2016; Shaw, 2010). Narsisistik özelliklere sahip bir anne, çocuklukta ihtiyaç duyduğu ve gelişimi açısından da karşılanması gereken narsisistik gereksinimleri karşılanmadığı gibi ebeveyn olmakla birlikte çocukluğunun bu örseleyici deneyimleri tetiklenir. Çocuğun her an onun istekleri doğrultusunda eyleme geçmesini bekleyen anne, çocuk üzerinde kurmak istediği kontrol aracılığıyla da kendi üstünlük ve hayranlık hislerinin tatmini gerçekleştirmekte ve kendi eksik yönlerinin doyurulmasında çocuğunu aracı olarak kullanmaktadır (Miller, 2019).

Narsisistik kişiliğe sahip anne için çocuğun özerkleşmesi bir tehdit niteliğinde olmakla birlikte bu özerkliği ve öz güven gelişimini kitlediği ifade edilmektedir. Bu annelerde, yoğun bir koruma girişimine eşlik eden soğuklukla birlikte büyülenmeci ve isteklerinin gerçekleşmesini bekleyen bir yön dikkat çekmektedir (Golomb, 1992). Çocuğunu kendisinin bir narsisistik uzantısı olarak algılayan narsisist anne için çocuk sadece kendisinden talep edileni gerçekleştirecek bir nesne niteliğindedir. Böylelikle çocuğun karar verme, isteklerini belirleme ve istekleri doğrultusunda eyleme geçmesi engellenmekte ve benlik oluşumunu da sekteye uğratmaktadır. Çocuğun var oluş amacı narsisistik annesi için sadece annenin taleplerine cevap vermesidir (Suknick, 2011).

Narsisistik ebeveynler tarafından büyütülmüş çocukların yaşantılarını ele alan Donaldson-Pressman ve Pressman (1994), yapmış oldukları çalışma sonucunda 18 deneyime ulaşmıştır. Tutarsız ebeveynlik kavramının çocuğun bakım verenlerini; güven duymadığını, hem fiziksel hem de duygusal açıdan ulaşılmaz olarak nitelediğini ve ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını ön göremediğini belirtmiştir.

Ebeveynlerinin ben merkezci tutumlarının ise çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkiye yansımaları da değerlendiren araştırmacılar; duygusal açıdan ulaşılamazlığının, aile içi değişen rolleri, çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmalarda bir taraf olmasına yönelik zorlanmasını, aile içinde gözlemlenen kişisel ve çevresel sınırların ihlali ile çocuğun ebeveynlerinin beklentilerini onlar söylemeden dahi karşılaması ve çocuğun kendi duygusal ya da fizyolojik ihtiyaçlarını yok sayarak ebeveynlerine odaklanmasının gerekliliği çerçevesinde var olan bir iletişim ve etkileşime vurgu yapmışlardır. Çocuğun aile içerisinde gözlemlediği gerginlik, ebeveynler arası iletişim sorunları ile problemlere karşı pasif tutumlar ise duygusal yalıtılmışlığa eşlik eden uyumsuzluk olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda bu ebeveynlerin alkol ve madde kullanımına eşlik edebilecek ihmal ve istismar türleri de aile bireyleri arasındaki olumsuz etkileşimler perspektifinde değerlendirilmiştir (Donaldson-Pressman & Pressman, 1994).

Empati kurma konusunda da yoksun olan narsisistik ebeveynler, diğerlerinin duygu ve gereksinimlerini anlama ve anlamlandırma konusunda da başarısız olmakla birlikte, odak noktalarında her zaman kendileri mevcuttur. Doyurulması gereken öncelik annenin kendi narsisistik yönü olmakla birlikte, ebeveynleri tarafından çocuğa sunulan yetiştirileceği ortamda da sıklıkla çatışma gözlemlenmekte ve zaman içerisinde çocuk anne ve babanın ikili iletişiminin dönüştüğü üçgen yapının bir parçası haline gelmektedir (Ehrenberg & Hunter, 1996).

Çocuğun ayrılma ve bireyleşme süreci aynı zamanda evrensel bir ihtiyaç olarak nitelenen özerkleşme gereksinimidir. Ancak bazen anne çocuğundan ayrılmak istemez, çocuğun özerkleşmesi anne için bir tehdit unsuru niteliğindedir ve çocuğun bireyleşmesinin doğru olmadığını hissettiren anne onayını çocuktan esirgeyerek bu süreci engellemektedir. Annesinden ayrılma isteğinden dolayı suçluluk hissetmeye ve eğer özerkleşirse bir daha onay ve kabul alamayacağına yönelik korku duyan çocuk için yaşamı boyunca süregelen suçluluk hisleri temellenmektedir (Masterson, 2011). Çocuk aslında sadece annesiyle birlikte kalabilmek adına kimlik gelişimini sekteye uğratmakta ve benliğinin önemli bir kısmını bu birliktelik için yok sayma zorunluluğu hissetmektedir. Çocuk varlık amacının, annesinin gereksinimlerini gidermek olduğunu varsayan sahte bir kimlik geliştirerek kendisini koruma altına almaktadır (Long & diğ., 2015).

Narsisistik ebeveynlerin çocukları arasındaki tutarsız yaklaşımları da ebeveynlik yönlerinin dikkat çeken bir unsurudur. Çocuklarının her birine farklı bir iletişim şekli ile yaklaşan bu ebeveynler, çocuklara yaklaşım tarzlarının barındırdığı ayrımcılık unsuruyla da çocuklar arasındaki etkileşime de zarar vermektedir. Bu ebeveynler için kendilerini en iyi yansıtacak çocuk en zeki, en başarılı, en ilgi çekici olan çocuklarıdır. Bu çocuk onların bir yansımasıdır çünkü en eşsiz ve özel olan bu çocuk narsisist ebeveynin kendi eşsizlik duygularının tatminini sağlayacağı gibi bu çocuk ile diğer çocuklarından farklı bir iletişim bağı da geliştirmektedirler. Ancak bu özelliğin atfedildiği çocuk gibi olumsuz duygularında yansıtıldığı bir hayal kırıklığı gibi nitelenen çocuk ise dışlanandır. Ancak ebeveynler tarafından sunulan koşullu kabulün fark edilmesi her iki çocuk içinde zaman almaktadır (Geçtan, 2014).

Narsisistik anne, anne ve çocuk arasında kurulması gereken güvenli bağlanma unsurunu barındıracak bir ortam sunmadığı gibi çocuğun aslında kendisini en güvenli ve rahat hissedeceği ortamı da çocuğun elinden almakta ve çocuğun başarısızlık ve suçluluk hislerini tetiklemektedir. Çocuk ise hissettiği bu duygulardan dolayı kendisine kızmaktadır. İlk ilişki deneyiminin, gelecek ilişkiler için arz ettiği önem göz önünde bulundurulduğunda ise bu çocukların kişilerarası ilişki sorunlarını sıklıkla deneyimledikleri ve diğerleriyle etkileşimde olmak için yeterli düzeyde iyi olmadıklarına ilişkin düşünceler barındırdıkları görülmektedir (Apter, 2012).

En yalın hali ile narsisistik anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi açıklayan McBride (2002) bu ilişkinin içeriğinde; çocuk her ne kadar anneyi memnun etmeye çabalasa da sonucunda memnun olmayan bir anneyle karşılaşmakta, ebeveyniyle duygusal bağ kuramamakta, kendini ifade edebileceği bir ortam çocuğa sunulmakta, annenin kendi ihtiyaçlarına odaklı yapısı ve çocuğunu da bu ihtiyaçlar önünde bir engel olarak görmesine eşlik zaman zaman çocuğunu kıskanma, sık sık eleştirel bir tutum ve yargılayıcı tutum ile çocuğa yaklaşılma, ebeveyn-çocuk arası ilişki yerine arkadaş ilişkisi gibi bir ilişki deneyimi ve son olarak da gerçekçi sınırlardan mahrum bir etkileşim benimseme gibi unsurları içeriğinde barındırdığını ifade etmektedir.

2.2.8. Narsisizm ile İlgili Araştırmalar

Anne depresyonunun ve narsisistik özelliklerinin çocuğun öz saygısı, empati düzeyi, narsisizm düzeyi ve diğerlerine odaklı olma ile akran ilişkilerindeki şiddet üzerindeki etkisinin ele alındığı bir çalışmada, araştırma örneklemini oluşturan ergen

bireylerin yaş aralığı 10 ve 12 arasında değişim göstermektedir. Araştırma sonucunda annenin narsisistik kişilik özelliklerinin, çocuklarının narsisizm düzeyini anlamlı derecede yordadığı gözlemlenmiştir (Horne, 1998).

Narsisistik ebeveynlerle büyümüş çocukların romantik ilişki biçimleri nitel araştırma yöntemiyle ele alınmıştır. Monk (2001) bu araştırma sonucunda belirlediği temalar incelendiğinde; yakın ilişki kurmada problemler deneyimledikleri, partnerlerine güven duymadıkları, benlik imajlarının olumsuz olduğu, çocuklukta çizilmemiş olan gerçekçi sınırların eksiliği sonucunda yetişkin yaşamda kendilerinden ve diğerlerinden aşırı beklenti ile aynı aile örüntüsünün devamını sağlayacak ilişki eğilimleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sukenick'in (2002) araştırmasında ise ebeveynlerdeki narsisistik özelliklerinin çocukları üzerindeki etkisi incelenmiş olup, araştırma sonucunda ebeveynin narsisistik özelliklerinin ergen bireyin öz saygısını negatif yönde, narsistik özelliklerini ise pozitif yönde yordadığı saptanmıştır.

Narsisistik ebeveynlerin çocuklarının yetişkin dönem yaşantılarına etkilerini inceleyen Moeller vd. (2009), narsistik ebeveynlerle büyümüş çocukların, yetişkin yaşamlarında da ebeveynleriyle olumlu iletişim kuramadığı gibi boşluk hisleri, utanç hissi, cinsel istismar ve hem duygusal hem de fiziksel terk duygularını deneyimledikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu çocukların yetişkin yaşamlarında alkol ve madde kötüye kullanımları, kaygı bozuklukları, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu deneyimledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Narsisistik kişilik bozukluğu ve diğer kişilik bozukluklarına sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duygu ve davranışları ile arasındaki ilişkiyi ele alan bir araştırma sonucunda çocuğun davranış problemlerini arttırdığı ve ebeveynlerinin tutum ve yaklaşımlarını içselleştirdikleri gözlemlenmiştir (Breg-Nielsen & Wichström, 2012, akt. Alpay, 2020).

Apter (2012) ve Brown (2008) farklı araştırmalarda aynı sorunun cevabını aramış ve annenin narsisistik kişilik özelliklerinin çocuğa yansımaları ele aldığıda kız çocuklarının, erkek çocuklarından anlamlı derecede yüksek düzeyde deneyimlediği sonucuna ulaşılmıştır. Leggio (2017) da annenin narsisistik

özelliklerinin çocuklarına yansımaları incelediğinde yine kadın katılımcıların anlamlı derecede erkek katılımcılardan yüksek puanlar aldığı gözlemlenmiştir.

Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin ebeveyn rolünü benimseyemediği ve çocuklarının ihtiyaçlarına cevap veremedikleri için çocuk ve ebeveyn arasında güvenli bağlanmanın gerçekleşmesine engel olduğunu belirtmektedir. Bu ebeveynler kendiliklerini korumak adına çocuklarıyla aralarına duvar örmekte ve kendilerini duygusal anlamda izole etmektedir. Bu durum çocuğa, terk edilmişlik hislerini tetiklemektedir. Narsisistik ebeveynler, çocuklarını ayrı bir birey gibi değil de kendilerinin bir uzantısı olarak benimsedikleri için çocuklarının yeterlilik ve yetersizlik düzeylerini de kendiliklerinde algılamaktadır (Mahoney & diğ., 2016).

Alpay'ın (2020) araştırmasında, anneden algılanan narsisistik özelliklerin psikopatoloji ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocuğun cinsiyetinin anneden algılanan narsisistik özelliklerde kadın ve erkekler arasında farklılaşmadığı saptanmıştır. Anneden algılanan narsisistik özelliklerin çocuğun depresyon ve kaygı düzeyini yordayıp yordamadığı incelendiğinde ise aracı rolü üstlendiği saptanmıştır.

2.3 Aldatma Kavramı

Aldatma kavramına ilişkin yapılmış tanımlamalarda hem toplumsal perspektifin hem de yürütülmüş olan araştırmaların izleri olmakla birlikte farklı tanımlamaların olduğu görülmektedir (Schonian, 2013). Bazı araştırmacılar aldatma kavramının öznel perspektifte değerlendirildiğine dikkat çekmekle birlikte ilişkilerde gözlemlenen farklı yaklaşımların bazen bir ilişkide var olan partnerler arasında da görülebileceğini ve partnerlerin neyin aldatma olduğuna ilişkin yaklaşımlarının farklılaştığını vurgulamaktadır (Hertlein & diğ., 2005). Ancak bu yaklaşımın partnerler arasında anlaşmazlık çıkarabileceğini vurgulayan araştırmacılar da literatürde mevcut olmakla birlikte, büyük bir çoğunluğun partneri dışında bir kişi ile cinsellik barındıran fiziksel bir eylemde bulunmasının aldatma kavramının karşılığı olduğunu vurgulamasına karşın birlikte fiziksel bir eylem olmasa dahi partneri duygusal açıdan bir öteki ile ilişkide bulunmasının da aldatma olduğunu vurgulayan araştırmacılar literatürde mevcuttur (Oberle & diğ., 2017). Bu yönüyle aldatma kavramının net bir karşılığı olmadığı görülmekte ve literatürde de farklı yaklaşımların

var olduğu bilinmektedir. Bu nedenle aldatma kavramını konu alan birçok araştırmada da farklı tanımlamalara odaklanıldığı görülmektedir.

Aldatma kavramının literatürdeki varlığı incelendiğinde ise ilk olarak Thompson'un (1984) yaklaşımı dikkat çekmekle birlikte bu yaklaşımda aldatmanın "cinsel ilişki" ile şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Günümüz literatüründe ise aldatmanın duygusal yönüne de dikkat çekilmekle birlikte davranışsal faktörleri de içeriğinde barındırarak gizlilik sorununa da dikkat çeken daha geniş perspektifte tanımlamalarla karşılaşılmalıdır (Hertlein & Weeks, 2007). Aldatmanın karşılıklı duygusal etkileşimine değinen araştırmacılar, ilişki içerisindeki partnerlerden birinin, partnerini bir başkası ile fiziksel veya duygusal yakınlık kurmasıyla var olduğunu ifade etmektedir (Drigotas & Barta, 2001). Aynı zamanda Weeks vd. (2003) aldatmanın sosyokültürel etmenlerle birlikte yetişilen aile ortamından ve bireyin kişilik özelliklerinden de etkilenen bir kavram olduğunu vurgulamaktadır.

Bu kelimenin Türkçe karşılığı incelendiğinde ise "yanıltmak", "beklenmedik bir davranış sergilemek", "yalan söylemek", "partnerine/eşine sadakatsizlikte bulunmak" ve "sözünde durmamak" kelimelerine karşılık geldiği görülmektedir (Püsküllüoğlu, 1997).

Son 30 yıldır sosyal bilim araştırmacılarının ele aldığı aldatma kavramı, karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı araştırılması zor ve tanımsal açıdan da farklılık içeren bir kavramdır (Atkins & diğ., 2001). Değişen dünyada, evliliğe atfedilen önem ve değerlerle birlikte eşitlik ilkesinin de devreye girmesine ek olarak evliliğin kanunlarla korunması da aldatma kavramına ilişkin yaklaşımların bir belirleyicisi niteliğindedir. Evli çiftlerin ya da ilişki içerisinde olan partnerlerinin dış ilişki deneyimlerinin günümüzde sıklıkla araştırmaların bir konusu olmasının sebebi ise romantik ilişkilere ve evlilik kavramına verdiği yıkıcı zararlardır. Bu zararlar ise hem ilişkilerin hem de evliliklerin bitmesinde önemli bir paya sahiptir (Shackelford, 1998). Aynı zamanda çift terapilerinde de sıklıkla ele alınan bir kavram olması aldatmanın, klinik psikoloji perspektifinde de değerlendirilmesinin önünü açmaktadır (Olson & diğ., 2002; Çavuşoğlu, 2011; Whisman & diğ., 1997; Bischoff, 2003). Betzig'in (1986) araştırmasında toplam 160 ülkeden veri toplanarak evliliklerin bitiş sebebi ele alınmış olup, araştırma sonucunda aldatmanın en sık karşılaşılan sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı araştırmacılar ise aldatmanın, bağlanma ile olan

ilişisini vurgulayarak, çocukluk çağı bağlanma stillerinin yetişkin yaşama etkilerinin önemine değinmektedir (Hazan & Shaver, 1998).

Aldatma kavramına ilişkin farklı tanımlamalar incelendiğinde ise; Sungur'un (2017) ilişki içerisinde olunan eşten farklı biri ile kurulan cinsel ya da duygusal bağın aldatma olarak tanımlandığı görülürken, bir başka araştırmacının aldatma kavramını ilişki içerisinde olan partnerler arasındaki güven bağının ve anlaşmanın ilişkiye dahil olmayan bir ötekinin duygusal ya da cinsel açıdan ilişkiye dahil olması ve bunun sonucunda da ilişkinin zarar görerek yıkılması şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Hall & Fincham, 2006). Sıklıkla aldatma yerine kullanılan sadakatsiz kelimesinin tanımı yapan araştırmacılar ise partnerlerden birinin ilişkiye ait olan duygusal ve fiziksel bağlara ilişkin normları ve sınırları ilişkiye dahil olmayan bir ötekiyle ihlal etmesi olarak tanımlandığı görülmekle birlikte (Drigotas & Barta, 2001) aldatmanın karmaşık yapısında geçmiş yaşam deneyimlerinin, bağlanma stillerinin, kişisel problemlerin ve kişilik özelliklerinin de etkisini barındıran bir kavram olduğu vurgulanmaktadır (Weeks & diğ., 2003). Karşılıklı bağlılık içeren evlilik ya da ilişki kavramında, bu bağlılığın ilişkiye dahil olmayan dışarıdan biri ile deneyimlenen duygusal, fiziksel ya da davranışsal eylemler aracılığıyla ilişkiyi ya da evliliği riske atacak yakınlıkların kurulması şeklinde açıklayan araştırmacılar aldatmanın karmaşık yapısını vurgulamışlardır (Atwood & Schwartz, 2002). Söz konusu evlilik olduğunda ise Lusterman (2005) partnerlerden birinin tek eşliliği partnerinden gizli bir biçimde ihlal etmesini aldatma olarak tanımlamaktadır. Aldatmanın bu tanımsal açıklamalarına ek olarak, deneyimlenen sadakatsizlik sonucunda ilişkinin gördüğü yıkıcı zarara ek olarak aldatılan partner için yoğun ve güçlü duygusal tepkilerin ortaya çıkması da gözlemlenmektedir (Buss, 2000). Partnerlerden birinin ilişki dışı duygusal, romantik ya da cinsel olarak bir ötekiyle kurmuş olduğu yakınlık sonucunda var olduğu ilişkide de güven bağlarının ve ikili birliğin örselenmesi de aldatma kavramının tanımları arasındadır (Fricker, 2006; Buss, 2000).

Görüldüğü üzere bazı araştırmacılar aldatma kavramının tanımsal açıklamasını yaparken fiziksel etmenlere odaklanırken bazı araştırmacılar da fiziksel etmenlere eşlik eden duygusal bağa da tanımlamalarında yer vermiştir (Allen & Baucom 2004). Literatürde de sıklıkla bireyin var olduğu ilişki dışında deneyimlediği farklı bir duygusal, cinsel ya da hem duygusal faktörleri hem de cinsel eylemleri barındıran yakın ilişki, evlilik dışı ilişki ve sadakatsizlik kelimeleri aracılığıyla anlandırıldığı

görülmektedir. Burada önem arz eden nokta ise aldatmanın ilişki ya da evlilikte var olan bağ ve bağlılığın bozulmasında anlamlı bir yordayıcı olmasıdır. Karşılıklı güven ile kurulmuş olan ikili birliklerde bir ötekinin varlığında tehlikeye girmekte ve sonlanmaktadır. Burada sona eren sadece ilişki olmamakla birlikte güven duygusu da sonlanmaktadır (Gottman & Silver, 2019).

Aldatma, bazı ilişkilerde mevcut bir sorunun sonucu niteliğinde karşımıza çıkarken, bazı ilişkilerde ise problemlerin tetikleyicisi olarak değerlendirilmektedir. Aldatmanın sadece sorun içeren ve yolunda gitmeyen ilişkilerde görüldüğü savına karşın, sorunsuz ve olağan seyrinde devam eden ilişkilerde de karşılaşılan bir kavram olduğu açık olmakla birlikte yolunda giden ilişkileri bozan bir etmen olarak değerlendirilmektedir (Previti & Amato, 2004). Aldatma kavramında sosyal etmenlerin de yadsınmaması gerektiğini vurgulayan araştırmacılar özellikle aile öyküsünde aldatmanın izlerine barınan bireyler ile yakın çevresinde aldatma eğilimini destekleyen kişilerin olması da aldatma davranışı yordayan bir etmen niteliğindedir (Çavuşoğlu, 2011). Ayrıca, klişe bir yaklaşım gibi gelen ‘‘bir kere yapan bir daha yapar’’ söylemi aldatma için de geçerli olmakla birlikte bir kez aldatan bir kişinin tekrarlama eğiliminin olabileceğini gösteren araştırmalar literatürde mevcuttur (Buunk ve Bakker, 1995). Dünya genelinde, toplumsal perspektifte de onaylanmayan bir kavram olan aldatma kavramını ele alan araştırmacılar aldatmaya ilişkin yapılan araştırmalarda şahsi bilgilerin alınmamasının sonuçların doğruluğunu yordayacağını ifade etmektedir (Blow & Hartnett, 2005; Polat, 2006). Bu yönüyle ve karmaşık doğasıyla çalışılması ve araştırılması zor bir kavram olan aldatma, sınırlı araştırmaların konusu olsa da yapılacak araştırmalarla ışık tutulması gereken bir alandır (Zare, 2011).

2.3.1. Aldatma Nedenleri

Özellikle evli çiftlerde evlilikten sağlanan doyum ve aldatma eğiliminin negatif yönlü ilişkisini vurgulayan araştırmalar literatürde mevcut olmakla birlikte, evlilik birliğinde mutsuz olan çiftlerde aldatma girişimlerinin arttığı görülmektedir (Atkins & diğ., 2001; Polat, 2006; Kubat, 2012). Evlilikten bireysel olarak sağlanan tatmine ek olarak çiftlerin cinsel ve duygusal ilişkisinde de gözlemlenen problemler aldatmanın nedenleri arasında gösterilmektedir. Ancak söz konusu aldatma olduğunda araştırmacıların sıklıkla vurguladığı faktörün evlilik içinde gözlemlenen problemlerin, çatışmaların ve geçimsizliklerin bir sonucu olarak var olan mutsuzluğun, aldatma

eğilimi üzerinde anlamlı etkilerine dikkat çekilmektedir (Kantarıcı, 2009). Aldatmada cinsiyetler arası farklılıklarında görüldüğünü belirten araştırmacılar, erkeklerin aldatma eğiliminin anlamlı derecede kadınlardan yüksek olduğunu vurgulamakla birlikte burada cinsel bir aldatmanın, duygusal aldatmadan önce geldiğini ifade etmektedir (Drigotas & Barta, 2001; Glass & Wright, 1985). Aynı zamanda erkeklerin aldatma eğiliminin içeriği incelendiğinde ise arzuların tatmini, ilişkiden sağlanamayan doyum, ciddi ilişkinin sorumluluklarından kaçınma, intikam duygusu, yenilik arayışı gibi etmenler görülürken, kadınlar da ise duygusal tatmin arayışı, ev işleri ve aileye ait sorumluluklardan kaçınmaya eşlik eden daha iyi maddi imkanlar dikkat çekmektedir (Norment, 1998). Bu farklılıklar en yalın hali ile kadınların duygusal tatmin arayışı ve erkeklerin duygusal tatmin barındırmayan ve anlık olarak arzu ve isteklerle şekillenen aldatmalar olarak ifade edilebilir (Allen & Baucom, 2004). Weil (1975) bireylerin duygusal tatmin ile cinsel tatmini farklı partnerler de arama eğilimi içerisinde olabileceğini belirtmektedir.

Brown (2001, akt., Müezzinoğlu, 2014) bireyleri aldatmaya iten faktörleri anlamaya ve tetikleyici etmenleri saptama ilişkin yaklaşımı sonucunda beş farklı faktörün varlığına dikkat çekmiştir. Bu faktörler ise;

- 1- Çatınmadan Kaçınma: Burada partnerlerden birinin varolduğu ilişki içerisindeki mutsuzluğunun bir tetikleyici olarak nitelendirildiği görülmektedir. Birey, partneri ile sorun yaşamamak adına da ilişkisinde gözlemlediği problemleri paylaşmaktan kaçınmaktadır. İlişkisine ait hissettiği olumsuz duyguları yadsıyarak hayatına devam eden birey, anlatmadan ve paylaşmadan anlaşılma isteği duymaktadır. Ancak partneri anlamlandırmaya çalıştığında dahi yadsıma eyleminin devam ettiği görülmekle birlikte, ilişkide çatlaklar oluşmasına sebep olmaktadır. Bu bireylerin, aldatma eğilimlerinin kısa süreli olduğu da görülmektedir.
- 2- Yakınlıktan Kaçınma: ilişki içerisindeki partnerlerin duygusal açıdan incinmekten korkmaların sonucunda ortaya çıkan bu aldatmada amaç duygusal açıdan korunmaktır. Bu çiftlerin sıklıkla kavga ettikleri ve ilişki problemlerini sıklıkla deneyimledikleri görülmektedir. Bu çiftlerin ilişkilerinde hem duygusal açıdan hem de cinsel açıdan temas olmasından kaynaklı tartışmaların arttığı gözlemlenmektedir. Bu tartışmaların da aile içi şiddeti tetikleyici bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Sıklıkla

özgürlüklerine düşkün ve yakın teması sevmeyen kişilerde aldatma eğiliminin arttığı görülmektedir.

- 3- Cinsel Bağımlılık: evlilikle birlikte cinsel hayatın kısıtlanmakta ve partnerler birbirleri dışında farklı bir kişiyle cinsel birliktelik yaşadığı anda aldatma ortaya çıkmaktadır. Bazı durumlarda bireylerin aynı kişi ile cinsel deneyim yaşamaktan haz almadığı ve aldatma eğilimi sergilediği görülmektedir.
- 4- Duygusal Boşluk: Bireyin duygusal boşluk hissiyle başlayan aldatma eğilimi var olan boşluk hissiyle başa çıkabilmek adına bireyin duygusal tatmini bir ilişki dışındaki bir başkasında aradığı gözlemlenmektedir. En uzun süreli aldatma olarak tanımlanmasına karşın bir başkasıyla sağlanan duygusal tatmin bireyin partnerinden soğumasına sebep olmakta ve evlilik ilişkisinde aksamalar gözlemlenmektedir.
- 5- Terk Edilen İlişki: Partnerlerden birinin ilişkiyi sonlandırmak için istekli olduğu gözlemlenmekle birlikte problemlerin çözümü için çabalamadığı gibi karşı tarafla çatışmaktan da kaçındığı gözlemlenmekte ve karşı tarafın çözüm girişimleri de etkisiz kalmaktadır. Böylelikle evliliğin kurtarılma ihtimali de olmamaktadır (Müezzinoğlu, 2014).

Lusterman (2005) ise bireyin evliliğe ilişkin gerçeklikten uzak olan beklentilerinin, sorunları çözme konusunda başarısızlık ve sözel iletişim eksikliği, duyguları anlama ve anlamlandırmada yetersizlik, ihtiyaçları ifade edememe ve karşı tarafın ihtiyaçlarını anlamayı ve ihtiyaçları doğrultusunda uzlaşma sağlanamaması, birbirini tanıyamamak, farklı sosyokültürel ortamlarda yetişmiş olmak ve farklılıklara karşın tahammülsüzlük, bireyin cinsel merakı ve cinsel bağımlılığı, ilişkide yalnız hissetmek ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması, ilişkide gözlemlenen isteksizlik ve heyecan eksikliği ile bireyin kendi sorumluluklarına odaklanması sonucunda partnerini ihmal etmesinin aldatmaya sebebiyet verdiğini ifade etmektedir (Müezzinoğlu, 2014; Lusterman, 2005).

Türkiye’de yürütülmüş bir araştırmanın sonucunda ise aldatma nedenlerine ilişkin altı alt başlık sıralanmıştır. Bu başlıklar ise; ‘‘sosyal yapı’’, ‘‘suçlama’’, ‘‘uyaran arayışı’’, ‘‘cinsellik’’, ‘‘ intikam’’, ‘‘suçlama’’ ve ‘‘baştan çıkarma’’dır (Yeniçeri & Kökdemir, 2004).

2.3.2. Aldatma Kavramının Sınıflandırılması

Literatür incelendiğinde aldatma kavramına ilişkin sınıflandırmaların da farklılık içerdiği görülmektedir. Bu çeşitlilik içeren sınıflamalarda sıklıkla tetikleyici unsurlara, ilişkiden sağlanan doyuma, motivasyon kaynaklarına ve bireyin kimlik yapısına vurgu yapıldığı dikkat çekmekle birlikte partnerler arası cinsel ilişki ve duygusal paylaşımlara değinilmektedir (Weeks & diğ., 2003).

Aldatmanın üç aşamalı bir süreç olduğuna değinen Thompson (1983) ilk önce duygusal sonra ise cinsel aldatmanın gerçekleştiğini ve üçüncü basamakta ise duygusal ve cinsel aldatmanın birlikte gözlemlendiğini vurgulamaktadır. Bazı araştırmacılar ise aldatma sürecinde tetikleyicileri üç başlık altında inceleyerek ilk olarak hissedilen yalnızlık sonucu gerçekleşen aldatmayı, ikinci olarak öfke ve kızgınlık duygularının tetiklediği aldatmayı ve son olarak da korkunun tetikleyici unsur olduğu aldatmayı açıklamışlardır (Solomon & Teagno, 2011). Hissedilen yalnızlık sonucunda bu histen uzaklaşmak isteyen birey, kendisini var olan ilişkisinde güvende hissetmeyerek farklı bir bağlanma gerçekleştirebileceği bir ötekine yönelme eyleminde bulunabilmektedir. Hissedilen duygu korku olduğunda ise bağ kurmaktan endişe duyan ve tedirginlik hisseden bireyin tetiklenen değersizlik hisleriyle birlikte aldatma gerçekleşebilmektedir. Son olarak kızgınlık ve öfke hislerinin partner ile paylaşılmadığı ve çözüm aranmadığı ilişkilerde intikam duygusu aldatmayı beraberinde getirebilmektedir (Solomon & Teagno, 2011).

Lawson'un (1988) yaklaşımında ise aldatma türlerinin sınıflandırılmasının üç başlık şeklinde ele alındığı görülmektedir. Bu başlıklar ise; paralel aldatma, geleneksel aldatma ve rekreasyonel aldatmadır. Paralel aldatmada, ilişki içerisinde olan partner aldatıldığını bilmekte ve kabul etmektedir. Geleneksel aldatmada ise ilişki içerisinde olan partner aldatıldığını bilmemekte ve aldatılmayı kabullenmemekle birlikte evlilik ilişkisi için bu bir sorun teşkil etmektedir. Rekrasyonel aldatmada ise evlilik çatısı altında partnerlerin açık ilişkiyi karşılıklı olarak kabullendikleri görülmekle birlikte aldatıldığına dair her iki tarafta bilgi sahibidir.

Levine (1998) ise aldatılmayı dört başlık altında incelemiştir. Bu başlıklar ise; içeriğinde aşkı da barındıran aldatma, sadece cinsellik içeren aldatma, partnerini idare ederek aldatma ve hayali eş seksi ile aldatmadır. Aşkı da barındıran aldatmada, bireylerin karşılıklı olarak kurmuş oldukları bağın cinsellik ile devam ettiği

görülürken, cinsellik içeren aldatmada ise duygusal bağ kurulmadan gerçekleşen cinsel eylem görülmektedir. Partnerini idare ederek aldatmada ise ilişki içerisinde olan partnerlerden birinin, cinsel birliktelik sağladığı ancak daha iyi birini aramaya da devam ettiği aldatma olarak tanımlanırken, hayali eş seksi ile aldatmada teknoloji ve internet aracılığıyla cinsel olarak tatmin edilme vurgulanmaktadır.

Tarhan (2014) ise aldatmanın üç basamaklı bir süreç olduğunu ve ilk olarak hoşlanmanın gerçekleştiğini sonrasında ise sevgililik sürecinin başladığını son olarak da cinsel birlikteliğin gerçekleştiğini vurgulamıştır. Ancak Tarhan (2014), bireyin farkındalık seviyesi yüksek olduğunda hoşlanmanın algılanmasıyla birlikte aldatmanın önüne geçebileceğini de belirtmektedir.

Bazı araştırmacılar ise aldatmanın tek gecelik olabileceği gibi flört ve ilişkiler şeklinde de gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Ancak türü fark etmeksizin her aldatmanın problemleri de beraberinde getirdiğini vurgularken öznel yanlarının da olabileceğine dikkat çekmesine karşın her aldatılmanın bir travma olduğunun altını çizmektedir (Lusterman, 1998).

Subotnik (2007) ise aldatmayı dört başlık altında incelemiştir. İlk olarak ‘‘aldatma serisi’’ olarak adlandırdığı süreçte duygusal bağların kurulmadığı birden çok tek gecelik birliktelikler vurgulanmakta ve uzun süreli evliliklerde gözlemlendiği de belirtilmektedir. ‘‘Kaçamak’’ olarak adlandırılan aldatma türünde ise duygusal bağların zayıf olduğu belirtilirken, ‘‘romantik aşk aldatması’’ ise cinsel veya fiziksel temastan ziyade duygusal bağlılığın olduğu aldatma olarak tanımlanmaktadır. ‘‘uzun süreli aldatma’’da da bireyin karar veremediği ve ikilemde kaldığı duygusal bağlarına dikkat çekilmiştir.

Psikanalitik perspektifte aldatma kavramını ele alan Streaan (1976) ise aldatılmadan söz edebilmek için ilişkiye dahil olan bir üçüncü kişinin varlığına dikkat çekerek bireyin süperegosa karşı verdiği içsel mücadeleyi ele alarak açıklamıştır. Aldatmada bireyin bilinçdışında var olan partneri bakım ve güveni sağlayan ebeveyn rolünü de üstlenmektedir. Bu nedenle aldatma eyleminde partnerin gücü bilinçdışı süreçlerde kırılmakta ve partner ahlak kavramının bilinçdışında bir simgesi olarak nitelenmektedir. Aldatan birey ise partneriyle bir araya geldiğinde suçluluk hislerini deneyimlemesinde ilişkiye dahil olan üçüncü kişiyi bir sevgi nesnesi olarak algılamasının sonucudur.

Blow ve Hartnett (2005) ise aldatma kavramını tanımlarken cinsel ve duygusal yönlerin ayrışabileceği gibi duygusal ve cinsel etmenleri barındıran aldatma şeklinde tanımlamaktadır. İlişki içerisinde olan birey bir öteki ile duygusal bağ kurması sonucunda gerçekleşen duygusal aldatma aşk ve romantik öğeleri de içeriğinde barındırmaktadır. Cinsel aldatma da ise partnerini bir öteki ile cinsel birliktelik yaşayarak aldatması şeklinde tanımlanmaktadır (Yeniçeri & Kökdemir, 2004).

2.3.3. Aldatmanın Sonuçları

Tüm romantik ilişkilerin temellendiği yapı karşılıklı güven duygusu ve bağlanmadır. Ancak aldatmanın var olduğu bir ilişkide sağlıklı bir bağlanmanın olmayacağı gibi ilişkinin güven içerisinde devamlılığına da ket vurmaktadır (Hatamy & diğ., 2011). Bazı ilişkilerin aldatmadan sonra da devam ettiği gözlemlene de bazı bireyler için aldatılmak travmatik etkiler barındırarak sonlanmaktadır. Bu yönüyle her aldatmanın beraberinde ayrılmayı ve boşanmayı getirmeyeceği ifade edilmekle birlikte, aldatılan partner için yaşadığı travmatik deneyime ilişkin uyaranlar aynı hisleri tekrar tekrar deneyimlemesine de sebebiyet verebilmektedir (Levine, 2005). Aldatıldığını öğrenen bireylerin verecekleri tepkilerin farklılaşabileceğini vurgulayan araştırmacılar sıklıkla; öfke patlamaları, fiziksel şiddet içeren saldırılar, ses kısılması, nesnelere zarar verme, kas kasılmaları ve bölgesel ağrılar, depresif semptomlar, ilişkiyi bitirme isteği gibi birçok ve farklı tepkinin gözlemlenebileceğini vurgulamakla birlikte tepkisizliğinde bir tepki olabileceğinin altını çizmektedir (Lusterman, 1998).

Aldatılmanın duygusal tepkileri detaylı incelendiğinde ise aldatılan bireyin sıklıkla utanç duyduğu, kaygılandığı, öfke patlamaları deneyimlediği, haset ve nefret gibi yıkıcı duyguları barındırdığı belirtilmektedir. Ancak, bir ilişkinin sonlanması, terk edilmenin yarattığı acı, yalnızlık ve değersizlik hisleri ve ayrılık kaygısı da deneyimlenen olumsuz duygular arasında gözlemlenmektedir (Levine, 2005).

Aldatmanın öğrenilmesi ilişki için önem arz eden bir nokta olmakla birlikte en az yıkıcı etkilere sahip öğrenme biçimi olarak aldatan partnerin itiraf etmesi gösterilmektedir (Afifi & diğ., 2001). Levin (1998) aldatılmanın öğrenilmesinden sonra ilişkinin bitmesini yordayan en önemli etmen olarak bu aldatılmayı diğerlerinin de öğrenmiş olmasını göstermektedir.

Partnerlerin aynı zamanda ebeveyn olması ise çok yönlü etkilere sahip olmakla birlikte çocukları etkilemeden süreci yönetmeye ilişkin çaba da ihanete uğramış olan

ebeveynin yoğun duygu yükleriyle baş edememe ihtimalide göz önünde bulundurulduğunda eve ya da çocuklarına ilişkin sorumluluklarını yerine getiremediği görülmektedir. Çocuk ise bu farklılıkları anlayarak ve anlamlandırarak tepkisini göstermekte ve bazen de farklı davranış kalıpları geliştirebilmektedir. Ebeveynlerinden birinin aldattığını öğrenen çocuk için utanç ve kayıp hissi sıklıkla deneyimlenen duygular arasındadır (Blow & Harnett, 2005). Aldatıldığını öğrendikten sonra ilişkiyi devam ettiren birçok bireyin çocuk sahibi olduğu görülmekle birlikte, sıklıkla var olan düzeni bozmama isteği ile maddi sıkıntılar yaşamak istememe de sonlandırmama nedenidir (Knox & diğ., 2000).

2.3.4. Aldatma Eğiliminde Yordayıcı Faktörler

Partnerlerin evlenme biçimlerinin aldatmada anlamlı bir rol üstlendiğini belirten araştırmacılar özellikle geleneksel evlenme şemalarından temel alan evlenmelerin bağlılık oranının daha yüksek olduğunu bulgularken bağımsız ve ayrık evlenme şemasında ise artan alternatif partnerlerle kurulabilecek ilişkilerden dolayı aradaki bağlılığın geleneksel evlilik şemasına oranla daha düşük olduğunu ifade etmektedir (Solomon & diğ., 2004). Türk literatüründe ise bu konunun ele alındığı araştırma sonucunda bireyin evlenme biçimi ve aldatma arasında anlamlı bir ilişkinin saptanamadığı görülmektedir (Polat, 2006).

Bireyin sosyoekonomik durumu ile aktif olarak çalışmasının aldatma ile ilişkisi incelendiğinde, artan ekonomik düzey ile doğru orantılı olarak aldatma eğiliminin de arttığı görülmektedir (Atkins & diğ., 2001). Bireyin aktif çalışma hayatında olmasının da aldatma eğilimini arttıran bir etmen olduğu ifade edilmektedir (Önder, 2019). Aktif iş yaşamı beraberinde hem sosyal çevreyi hem de sosyal statüyü getirdiği gibi partnerler arası gelir dengesizliğide dikkat çeken bir diğer unsurdur.

Aynı zamanda eğitim seviyesi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelendiğinde yapılmış araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, artan eğitim seviyesinin gelir düzeyini de etkileyeceğini ifade eden araştırmacılar olmasına karşın (Atkins & diğ., 2001), 2011 yılında Türkiye’de yürütülmüş bir araştırmanın sonuçlarına göre de aldatma eğilimi ve eğitim seviyesi arasında anlamlı ilişkiler saptanmamıştır (Çavuşoğlu, 2011).

Partnerlerin evli olarak geçirdikleri süre ile aldatma eğilimleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise araştırmacıların farklı sonuçlara ulaştığı saptanmıştır. bazı

araştırmacılar geçen sürenin artmasına ek olarak, ebeveyn olma, çocuk sayısı ve ilişkiye yapılan yatırımın da aldatma eğilimi ile negatif yönlü ilişkisi olduğunu belirtmektedir (Seal & diğ., 1994). Evli geçirilen süreyi baz alarak yapılmış bir araştırma sonucunda 20 yılı aşkın evli olan çiftlerde ve evliliğinin ilk 5 yılında olan çiftlerde aldatma eğiliminin anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Sprecher & diğ., 1998). Çift terapisi alanında yaptığı çalışmalarla ön plana çıkan Gottman (2008), yeni evli çiftlerin birbirini yeni tanımaya başladığını vurgulayarak çift uyumunun da düşük olduğunu ifade etmektedir. Bu perspektifte değerlendirildiğinde, evliliğin ilk yıllarında aldatma eğiliminin anlamlı derecede yüksek gözlemlenmesi olasıdır (Polat, 2006; Gottman & Silver, 1999).

Aldatma eğiliminde cinsiyet değişkeninin de anlamlı etkileri olduğunu yapılmış araştırmaların sonuçları incelendiğinde görülmektedir. Erkek katılımcıların aldatma puanlarının kadın katılımcılardan yüksek olduğu bulgulayan araştırmalar literatürde mevcuttur (Allen & Baucokm, ; Henline & diğ., 2007; Wiggins & Lederer, 1984; Wiederman, 1997; Atkins & diğ., 2001; Spanier & Margolis, 1983; Destefano & Oala, 2008; Sharpe, 2013; Thornton & Nagurney, 2011). Ancak aldatma çeşitleri ve cinsiyetler arası farklılıklar incelendiğinde ise kadınların sıklıkla duygusal aldatma deneyimlerken, erkeklerin de cinsel aldatma deneyimledikleri görülmektedir. Ayrıca cinsiyetler arası anlamlı farklılıkların gözlemlendiği bir diğer alan ise aldatılma korkusudur ve kadınların partnerleri tarafından duygusal yönde aldatılmaktan korktukları gözlemlenirken, erkekler de cinsel yönde aldatılmaya yönelik bir korkunun olduğu görülmüştür (Hansen, 1987; Thompson, 1984; Atkins & diğ., 2001; Norment, 1998; Kantarcı, 2009; Polat, 2006; Burchell & Ward, 2011; Green & Sabini, 2006).

Aldatma eğiliminde gözlemlenen bu cinsiyetler arası farklılıklarda toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere atfedilen öneminde anlamlı etkileri mevcut olmakla birlikte ahlaki belirlemelerinde temellendiği yapıdır. Birçok toplum ve kültürde kadının aldatma davranışından ziyade erkeğin aldatma davranışı kabul edilebilir niteliklere sahiptir (Knodel & diğ., 1997). Knodel ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada ele alınan bir faktör ise kadının ve erkeğin cinsel doğasıdır. Araştırma sonucunda erkeklerin cinsel arzularının kontrol edilemez olduğuna ilişkin inanç baskınken, kadının cinsel arzularının kontrol edilebilir niteliklere sahip olduğu vurgulanmıştır.

Evlilikle birlikte, aile evinden ayrılma ve yeni bir aile kurma sonucunda, bazen ebeveynlerin çocuklarından ayrılamadığı ve yeni hayatlarına müdahale ettikleri gözlemlenmekte ve evlilik kavramı üzerinde belirleyici etkilere sahiptir (Bader, 1985). Evlenen birey perspektifinden ele alındığında ise ebeveynlerinden gördükleri tutum ve davranışları eşlerinden beklmeleri de olası olmakla birlikte, yaklaşık iki yıllık bir süre içerisinde eşlerine hem bağılıklarının hem de bağlanma stillerinin değiştiği gözlemlenmektedir. Başlangıçta çoğunlukla kaygılı ve kaçınan bağlanma gözlemlenmesine karşın artan süre ile birlikte güvenli bağlanmanın izleri görülmektedir (Davile, 1999; Crowell, 2002).

2.3.5. Aldatma Eğilimi ile İlgili Araştırmalar

Aldatma ve aldatma eğilimi son 30 yıldır literatürde ele alınan konular arasında olsa da yapılmış araştırmaların kısıtlılığı dikkat çekmektedir. Aldatmanın, aldatılan partner için barındırdığı özel ve öznel duyguların paylaşılmasının zorluğuna ek olarak mahremiyetin de devreye girmesi aslında araştırılması zor bir konu olduğuna işaret etmektedir (Kantarcı, 2009; Blow & Harnett, 2005). Aynı zamanda aldatma kavramına ilişkin geliştirilmiş ölçüm araçlarının da öz bildirime dayalı ölçekler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Atkins & diğ., 2001).

Aldatma eğiliminde sıklıkla cinsiyet değişkeninin ele alındığı görülmekle birlikte erkeklerin cinsel aldatma, kadınların ise duygusal aldatma eğilimlerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Thompson, 1983; Atkins & diğ., 2001).

Polat'ın (2006) araştırmasında ise aldatılma korkusu ele alınmış olup, kadın katılımcılar duygusal olarak aldatılmaktan korkarken, erkek katılımcıların ise cinsel olarak aldatılmaktan korktukları görülmektedir. Ayrıca aldatma eğilimi ve yaş değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde 40 yaşın altındaki bireylerde aldatma eğiliminin kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı değişikliklere sebebiyet vermediği saptanmıştır.

Bireyin erken dönem nesne ilişkileri ile aldatma eğilimlerinin arasındaki ilişkiyi ele alan Hatamy vd. (2011) bağlanma biçiminin anlamlı etkilerine odaklanmışlardır. Yaptıkları araştırma sonucunda hem erken dönem uyumsuz şemaların hem de bağlanma biçiminin aldatmayı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma biçimleri ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiyi ele alan farklı bir araştırmada ise kaçınan bağlanma biçimine sahip bireylerin aldatma eğilimlerinin

güvenli bağlanan ve kaygılı bağlanan bireylerden anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Fricker, 2006). Aynı konuyu ele alan ve Türkiye’de yürütülmüş araştırma sonucunda da bağlanma biçimi ile aldatma eğilimi arasında anlamlı ilişkilerin saptanmadığı görülmektedir (Çavuşoğlu, 2011).

Treger ve Sprecher (2011) ise yaptıkları araştırmada bireyin aldatmayı tanımlama biçimi ve aldatma şekli arasındaki ilişkiyi ele almış ve araştırma sonucunda aralarında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ancak bireyin hassasiyet duyduğu aldatma biçimi ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin kesin kanıtlar içerisinde ifade edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmada bireylerin bağlanma stillerini de ele alan araştırmacılar, saplantılı bağlanma biçimine sahip erkek katılımcıların diğer bağlanma biçiminde erkeklerden anlamlı derecede yüksek bir biçimde duygusal aldatmanın stresi yordadığını belirtirken, kaçınan bağlanma biçimine sahip kadın katılımcıların ise diğer bağlanma biçimine sahip kadınlardan anlamlı derecede yüksek bir biçimde cinsel aldatmanın stresi yordadığını belirttikleri gözlemlenmiştir.

Atkins vd. (2005) yaptıkları araştırmada aldatma eğilimi ve alkol madde kötüye kullanımı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonucunda cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Kadın katılımcıların alkol veya madde kullanımının aldatma eğilimleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı gözlemlenirken, aldatan erkek katılımcıların alkol ve madde kötüye kullanımlarının olduğu saptanmıştır.

Atkins vd (2001) aldatma eğilimi ile evlenme yaşı arasındaki ilişkiyi incelediğinde 23 yaştan sonra evlenenlerin 16 yaştan önce evlenenlerden aldatma oranlarının anlamlı derecede düşük olduğunu gözlemlemiştir. Araştırmada ele alınan bir diğer demografik değişken olan maddi durum ile aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelendiğinde ise artan gelir durumu ile aldatma eğiliminin pozitif yönlü ilişkili olduğu saptanmıştır. aynı araştırmada partnerlerden birinin çalışmamasının da aldatma eğilimini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Şemalar ve yetişkin dönem ilişkilerinde saldırganlık tutumları arasındaki ilişkiyi ele alan bir araştırmada kendini feda, duyguları bastırma ve güvensizlik şemalarının bireyin ilişkilerinde problem deneyimlemesini yordayan bir etmen olduğu bulgulanmıştır (Crawford, Wright & Del Castillo, 2009)

Zedelenmiş özerklik şema alanından anlamlı derecede yüksek puanlar alan katılımcıların yapışkanlık ve bağımlılık alt boyutlarına sahip bireylerin ilişkilerinde ebeveynlik rolünü üstlendiği gözlemlenen bir araştırmada partnerlerinin ise çocuk modunda olduklarını ve sorumluluk almaktan kaçınarak hem ilişkinin hem de kendi kontrollerini partnerlerine bıraktıkları saptanmıştır (Bricker & Young, 2012).

Şehitoğlu'nun (2021) araştırmasında katılımcıların erken dönem uyumsuz şemalarıyla, romantik kıskançlık düzeyleri ve aldatma eğilimleri arasındaki ilişki ele alınmış olup araştırma sonucunda cinsiyetler arasında sosyal izolasyon, iç içe geçme, onay arama, yetersiz öz denetim, kendini feda ve cezalandırılma, duygusal yoksunluk ve kusurluluk şema boyutlarında cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar saptanmamıştır ancak, duyguları baskılama alt boyutu ile yüksek standartlar alt boyutunda erkeklerin puan ortalamalarının yüksek olduğu görülürken, kadın katılımcıların ise terk edilme alt boyutundan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Cinsiyet değişkeni ve aldatma eğilimi arasındaki farklılıklar incelendiğinde ise erkek katılımcıların anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Şema alanları ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelendiğinde ise kusurluluk, dayanıksızlık, yetersiz öz denetim, onay arama, yüksek standartlar, kusurluluk, duyguları bastırma, yüksek standartlar, onay arama ve tehditler karşısında dayanıksızlık şema boyutları ile aldatma eğilimi arasında zayıf düzey pozitif yönlü ilişki gözlemlenirken, kendi feda alt boyutu ile zayıf düzey ve negatif yönlü bir ilişki bulgulanmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda kusurluluk şemasının kadınların aldatma eğilimini yordadığı saptanırken yüksek standartlar şemasının ise erkeklerin aldatma eğilimini yordadığı gözlemlenmiştir. Aldatma eğilimini pozitif yönde yordayan şema boyutları yüksek standartlar, kusurluluk, karamsarlık ve tehditler karşısında dayanıksızlık olduğu gözlemlenirken, kendini feda şema boyutunun ise negatif yönde yordadığı bulgulanmıştır.

Kadının eğitim seviyesi düştükçe aldatma eğiliminin arttığını gösteren araştırma sonuçları literatürde mevcut olmakla birlikte sosyoekonomik olarak alt kademedede bulunmanın da evliliklerde çatışmalara sebebiyet verdiğini gösteren araştırmalar da mevcuttur (Blow & Hartnett, 2005).

Demirci'nin (2021) araştırmasında evli bireylerde aldatma eğiliminin toplumsal cinsiyet algısı ve kendilik algısı ile ilişkisinin incelenmiş olup, aldatma

eğilimi demografik değişkenler perspektifinde de ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, erkek katılımcıların aldatma eğiliminin anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, bireyin eğitim seviyesi arttıkça aldatma eğiliminin düştüğü gözlemlenmiştir. Partnerin eğitim seviyesi ve aldatma eğilimi ele alındığında ise eşin eğitim seviyesi düştükçe aldatma eğiliminin arttığı görülmüştür. aldatma eğilimi ve sosyoekonomik durum arasındaki ilişki incelendiğinde bireyin ekonomik durumu arttıkça aldatma eğilimi artarken, eşinin ekonomik durumu arttıkça aldatma eğiliminin azaldığı saptanmıştır. yaş değişkeni ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelendiğinde ise 21 ve 30 yaşındaki katılımcıların aldatma eğilimleri 31 ve 40 ile 41 yaş ve üzeri gruba oranla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ancak evlenme yaşı ve aldatma eğilimi arasında anlamlı ilişkiler gözlemlenmemiştir. Evlenme süresi ile aldatma eğilimi arasındaki ilişki ele alındığında ise 10 yıl ile 10+ yıl süredir evli olan katılımcıların aldatma eğilimleri 1 yıldan daha kısa süredir ve 1 ile 3 yıl arasında olan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, çocuk sahibi olma ve aldatma eğiliminin pozitif yönlü ve ilişkili olduğu saptanmıştır. ayrıca araştırma geçmiş aile öyküsünde aldatma olan katılımcıların aldatma eğilimlerinin de yüksek olduğu görülürken, psikolojik ya da psikiyatrik yardım alma ile aldatma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın bu kısmında; araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri toplama yöntemi ile birlikte verilerin analizine ilişkin bilgilendirilmelere yer verilecektir.

3.2. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı erken dönem uyumsuz şemalar, anneden algılanan narsisizm ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Aradaki ilişkinin incelenmesi içinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model betimleyici bir analiz sunmakla birlikte geniş kitlelere ulaşım sağlayarak bilgi edinmeyi ve elde edilen bilgileri de betimlemeyi amaçlamaktadır. Model, şu anda olan ya da geçmişte olup devam eden bir olguyu değiştirmeden betimlemeyi amaçlayan çalışmalarda kullanılmaktadır (Karasar, 2012; Gürbüz & Şahin, 2016). İki ya da ikiden fazla değişkenin birlikteliğinde gözlemlenen değişimi ve eğer var ise de bu değişimin hangi yönde ve nasıl olduğunu saptamaya çalışan ilişkisel model genel tarama modelinin bir alt boyutudur. Açıklayıcı ve tahmin olmak üzere iki model barındırmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi için bu çalışmada kullanılacaktır (Karasar, 2012; Gürbüz & Şahin, 2016).

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini Türkiye ve KKTC’de ikamet eden bireyler oluşturmuştur. Araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgisi Bilgilendirilmiş Onam Formu’nda katılımcılara sunulmuştur. Araştırma örneklemini oluşturan 673 katılımcının yaş dağılımı incelendiğinde 17 ve 65 arasında değişim gösterdiği saptanmıştır. 18 yaş altında olmak-nın bir dışlama kriteri olarak değerlendirilmemesinin sebebi üniversite öğrencilerinin 17 yaşında da olabilesidir ve araştırma örnekleminin belirlenmesinde tesadüfi olmayan örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Tesadüfi örneklemede, ana kütleliyi oluşturan her birimin örnekleme girme olasılığı vardır ve bu olasılık bilinir. İstatistiksel araştırmalarda, daha doğru

sonuçlara ulaşabilmek için araştırmacı mümkün olduğunca tesadüfi örnekleme tercih etmelidir (Gegez, 2010). Bu yöntem hem kolay ulaşılabilir hem de ekonomik olmasına ek olarak uygulama açısından da elverişli olduğu için tercih edilmiştir (Karasar, 2012). Örneklem sayısının belirlenmesinde anlamlılık derecesi olarak kabul gören $\alpha=0.05$ örnekleme hatası ile $p=0.3$, $q=0.7$ olarak alınmış ve 660 katılımcıya ulaşmak hedeflenmiştir (Karasar, 2005). Araştırma sonucunda örneklemin 673 katılımcıdan oluştuğu görülmüştür. Bu 673 katılımcının 414 katılımcısı kadın 259 katılımcısı ise erkektir.

Tablo 1.

Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Sayı ile Yüzde Dağılımlarının İncelenmesi

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet Değişkeni	Kadın Katılımcılar	414	61,5
	Erkek Katılımcılar	259	38,5
	17-22	183	27,2
Yaş Değişkeni	23-27	290	43,1
	28 ve üzeri	200	29,7
	Lise ve altı	228	33,9
Eğitim Durumu Değişkeni	Lisans	367	54,5
	Lisansüstü	78	11,6
	Bekar	470	69,8
Medeni Durum Değişkeni	Evli	203	30,2
	Evet	40	5,9
	Hayır	633	94,1
Herhangi Bir Psikiyatrik Yardım Alma Durumu	Evet	40	5,9
	Hayır	633	94,1
Psikiyatrik İlaç Kullanımı Var mı	Evet	40	5,9
	Hayır	633	94,1
Geçmişte Psikoterapi Hizmeti Alma Durumu	Evet	107	15,9
	Hayır	566	84,1
Sigara Kullanma Durumu	Evet	216	32,1
	Hayır	457	67,9
Alkol Kullanma Durumu	Hiç	339	50,4
	Ara sıra	187	27,8

	Nadiren	147	21,8
Çocukluk Yıllarında Bakımı Kim Sağladı	Annem ve Babam	627	93,2
	Büyükanne ve Büyükbabam	46	6,8

Çalışmaya 414 kadın (%61,5), 259 erkek (%38,5) olmak üzere toplam 673 kişi katıldığı görülmüştür. Katılımcıların yaşları 17-22 yaş arası 183 kişi (%27,2), 23-27 yaş arası 290 kişi (%43,1) ve 28 yaş ve üzeri 200 kişi (%29,7) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, lise ve altı mezun 228 kişi (%33,9) ve lisans mezunu 367 kişi (%54,5) ve lisansüstü mezunu 78 kişi (%11,6) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde, bekar olan 470 kişi (%69,8) ve evli olan 203 kişi (%30,2) olduğu bulunmuştur. Herhangi bir psikiyatrik yardım alma durumu incelendiğinde, evet diyen 40 kişi (%5,9) ve hayır diyen 633 kişi (%94,1) olduğu bulunmuştur. Psikiyatrik ilaç kullanımı var mı değişkeni incelendiğinde, evet diyen 40 kişi (%5,9) ve hayır diyen 633 kişi (%94,1) olduğu bulunmuştur. Geçmişte psikoterapi hizmeti alma durumu değişkenleri incelendiğinde, evet diyen 107 kişi (%15,9) ve hayır diyen 566 kişi (%84,1) olduğu bulunmuştur. Sigara kullanma durumu incelendiğinde, evet diyen 216 kişi (%32,1) ve hayır diyen 457 kişi (%67,9) olduğu bulunmuştur. Alkol kullanma durumu incelendiğinde, hiç kullanmayan 339 kişi (%50,4), ara sıra kullanan 187 kişi (%27,8) ve nadiren kullanan 137 kişi (%21,8) olduğu bulunmuştur. Çocukluk yıllarında bakımı kim sağladı değişkeni incelendiğinde, annem ve babam diyen 627 kişi (%93,2), büyükanne ve büyükbabam diyen 46 kişi (%6,8) olduğu bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçları

Katılımcıların erken dönem uyum bozucu şemalarına ilişkin veriler Young Şema Ölçeği (YŞÖ), anneden algıladıkları narsisistik özelliklere ilişkin veriler Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği (AANÖÖ) ve katılımcıların aldatma eğilimlerine ilişkin veriler de Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) aracılığıyla elde edilmiştir. Katılımcıların sosyodemografik bilgilerine ulaşmak amacıyla da araştırmacının hazırlamış olduğu Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma kullanılan tüm ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Bu ölçeklerle ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmanın örnekleminin sosyodemografik bilgilerine ulaşmak için cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni durumu, herhangi bir psikiyatrik tanısı olup olmadığı ve ilaç kullanıp kullanmadığı, geçmişte terapi hizmeti alıp almadığı, alkol ve sigara kullanıp kullanmadığına ilişkin sorulara ek olarak katılımcının çocukluk yıllarında bakımını kimin üstlendiğine dair kişisel soruların yer aldığı bu form araştırmacı tarafından, çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanmıştır.

3.4.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form (YŞÖ-KF3)

Young şema ölçeği'nin kısa formu toplam 90 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, bireylerin erken dönem uyum bozucu şemalarının saptanmasını amaçlamaktadır (Young, 2004, akt., Sarıtaş, 2007). Ölçeğin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek toplam 5 şema alanını ve 14 şemayı ölçümlemektedir. 6'lı likert tipi bir öz bildirim ölçeği olan bu ölçek, 1 (Tamamen Yanlış) ve 6 (Tamamen Doğru) arasında puanlanmaktadır. Yapılan Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması sonucunda şema boyutlarının cornbach alpha değerlerinin .63 ve .80 arasında değişim gösterdiği saptanmıştır. 14 alt şema boyutu için ise cronbach alpha değerleri .53 ve .81 arasında değişmektedir. Duygusal yoksunluk alt boyutu için .78, Başarısızlık alt boyutu için .70, Karamsarlık alt boyutu için .79, Sosyal İzolasyon alt boyutu için .78, Duyguları Baskılama alt boyutu için .72, Onay Arama alt boyutu için .80, Bağımlılık alt boyutu için .76, Yetersiz Özdenetim alt boyutu için .72, Kendini Feda alt boyutu için .82, Terk Edilme alt boyutu için .72, Cezalandırıcılık alt boyutu için .67, Kusurluluk alt boyutu için .75, Dayanıksızlık alt boyutu için .68 ve Yüksek Standartlar alt boyutu için de .76 olarak gözlemlenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda belirlenen şema boyutları ise şunlardır;

Terk Edilme Soruları: 2-20-28-38-74 sorular,

Duygusal Yoksunluk Soruları: 1-19-37-55-73

Kusurluluk Soruları: 23-41-43-59-77-90

Sosyal İzolasyon Soruları: 3-4-40-57—58-75-76

Bağımlılık Soruları: 7-9-10-25-63-64-79-81-82

Başarısızlık Soruları: 6-24-33-42-60-78

Dayanıksızlık Soruları: 21-39-44-62

Yetersiz Özdenetim Soruları: 15-22-32-50-51-68-69

Kendini Feda Soruları: 11-29-47-65-83

Onay Arama Soruları: 16-34-52-56-70-88

Karamsarlık Soruları: 8-17-26-35-80

Duyguları Baskılama Soruları: 12-30-48-66-84

Yüksek Standartlar Soruları: 13-14-31

Cezalandırıcılık Soruları: 18-49-53-54-72-89

3.4.3. Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği (ANNÖÖ)

Bu ölçek, annedeki narsistik özellikler çocuk perspektifinden ele alınarak değerlendirilmesini amaçlayan bu ölçek toplam 32 sorudan oluşmaktadır. Annedeki narsistik kişilik özelliklerini değerlendirmek adına bu özellikleri toplam beş alt boyutta incelemektedir. Bu alt boyutlar ise ;

- 1- Eleştiricilik-Suçlayıcılık
- 2- Empati Eksikliği
- 3- Gösterişçilik-Büyüklenmecilik
- 4- Ebeveynleştirme
- 5- Müdahalecilik-Kontrol'dür.

Öz bildirime dayalı bir ölçüm aracı olan AANÖ, 4'lü likert tipindedir ve ölçeğin puanlanması 1=Hiçbir zaman ile 4=Her zaman arasındadır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmasında genel toplam puanının cronbach alpha kat sayısının .94 olduğu saptanmıştır. alt boyutlar incelendiğinde ise empati eksikliği için .89, eleştiricilik-suçlayıcılık için .85, büyüklenmecilik-gösterişçilik için .85, ebeveynleştirme-sömürücülük için .73 ve kontrol-müdahalecilik alt boyutu için de .89 olduğu bulgulanmıştır (Alpay, 2020). Alpay (2020) tarafından gerçekleştirilen Türkçe güvenirlik ve Geçerlik çalışması sonucunda ise ölçeğin toplam puanının cronbach alpha kat sayısının .94 olduğu gözlemlenirken, empati eksikliği için .87, eleştiricilik-suçlayıcılık için .85, büyüklenmecilik-gösterişçilik için .85, ebeveynleştirme-sömürücülük için .76 ve kontrol-müdahalecilik alt boyutu için de .78 olduğu bulgulanmıştır.

3.4.4. Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ)

Polat (2006) tarafından bireylerin aldatma eğilimlerini ölçümlemek amacıyla geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. Toplam 30 maddeden oluşan bu ölçeğin 18 maddesi pozitif aldatma eğilimini ölçümlerken, 12 maddesi ise negatif aldatma eğilimini ölçümlemektedir. Burada negatif aldatma eğilimi ile aldatma olarak nitelenemeyecek davranışlar tanımlanmakta ve verilerin analizinde bu 12 soru ters kodlanmaktadır. Ters kodlanan madde numaraları ise; 4, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 27 ve 28. Maddelerdir. 5’li likert tipinde olan bu ölçekte, verilecek puanlar 1 ‘‘Kesinlikle Katılmıyorum’’ ve 5 ‘‘Kesinlikle Katılıyorum’’ arasında değişim göstermektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 150, minimum puan ise 30’dur. Alınan puanlar arttıkça, bireyin aldatma eğiliminin de arttığı belirtilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması sonucunda cronbach alpha kat sayısının .95 olduğu saptanmış ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verileri 15 Ocak 2022 ile 15 Nisan 2022 arasında Türkiye’nin farklı illerinde ve KKTC’de ikamet eden katılımcılara çevrimiçi link aracılığıyla ulaşılarak toplanmıştır. Çevrimiçi linkin oluşturulmasında Google hizmetlerinden faydalanılmıştır. Araştırma sorularının cevaplanması yaklaşık 20-25 dakika sürmektedir. Gönüllülük esasına dayalı olan bu araştırmada katılımcıya istediği an araştırmadan ayrılma hakkı sunulmuştur. Toplam 3 aylık sürede toplanan veriler için katılımcılara sosyal medya hesapları ve whatsaap grupları aracılığı ile ulaşılmış olup araştırmaya katılım için teşvik sunulmadığı gibi araştırmaya katılmanın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgisi bilgilendirilmiş onam formu aracılığıyla katılımcılara sunulmuştur.

3.6. Verilerin İstatiksel Analizi

Google Formlar aracılığı ile toplanan verilerin analizinde SPSS 24 programı kullanılmış olup, araştırma kapsamında ele alınan demografik değişkenlerin dağılımlarını incelemek adına betimleyici frekans analizi ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek adına çarpıklık ve basıklık değerlerinin ‘-1 ile +1’ arasında olup olmadığı ve ortalama ile medyan değerlerinin yakınlığı baz alınmış olup, verilerin normal

dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Turan, 2012). Araştırmadaki ikili grupların farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi uygulanırken ikiden daha fazla gruplarda tek yönlü Anova analizi yapılmıştır. Yapılmış olan Anova analizlerinde saptanan gruplar arası farklılıkların belirlenmesi için de post-hoc testi uygulanmıştır. Araştırma ölçekleri arasında ilişkinin betimlenmesi için ise korelasyon analizi yapılmıştır. Anneden algılanan narsistik kişilik özelliklerinin, erken dönem uyum bozucu şemalar ve aldatma eğiliminde ilişkinin gücünü ve değişkenler üzerindeki değişim etkisini belirlemek için de regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada tüm verilerin analizi için hata payı (alfa) %5 olarak belirlenmiştir.

3.7.Etik Konular

Araştırmada kullanılacak ölçme araçları için gerekli kişilere ulaşılarak izin alınmış olup, etik kurallar tüm çalışma süresince uygulanmıştır. Araştırmada gizlilik ilkesi esas alınarak elde edilen verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağı bilgisi katılımcılara sunulmuştur.

3.8 Araştırma Planı ve Süreci

Araştırma sorularının belirlenmesinde literatürde daha önce üçlü ilişkisi ele alınmamış erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüş ve buradan hareket ile soruları belirlenerek ve kullanılacak ölçeklerin kullanım izinlerine ulaşılmıştır Araştırmacı tarafından bilgilendirilmiş onam formu ve sosyodemografik bilgi formu oluşturularak ölçek sorularıyla birlikte çevrimiçi araştırma linki oluşturularak katılımcılara ulaştırılması ve verilerinin Aralık 2021 ve Mart 2022 ayları arasında toplanması planlanmıştır. Araştırma verilerinin çevrimiçi ortamda toplanmasına karar verilmemiştir. Bu kararın verilmesinde Covid Pandemi Süreci'nin devam etmesi sonucunda karar verilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışma sorularına yönelik toplanan veriler ışığında ulaşılan yapılmış istatistiksel analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2

Araştırma Ölçek ve Alt Boyutları için Normallik Varsayımının İncelenmesi

Değişkenler	Ortalama	Medyan	Eğiklik	Standart Hata	Basıklık	Standart Hata
Terkedilme/İstikrarsızlık	10,5319	9,0000	1,385	0,094	1,287	0,188
Duygusal Yoksunluk	11,2883	10,0000	0,981	0,094	-0,038	0,188
Kusurluluk/Utanç	10,9331	8,0000	1,473	0,094	1,461	0,188
Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma	19,0015	18,0000	0,747	0,094	0,411	0,188
İç İç Geçme/Bağımlılık	17,5572	16,0000	0,933	0,094	0,078	0,188
Başarısızlık	13,2110	11,0000	1,144	0,094	0,567	0,188
Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık	11,1412	11,0000	0,353	0,094	-0,514	0,188
Yetersiz Özdenetim/Ayrıcalıklık	25,1412	26,0000	-0,097	0,094	-0,258	0,188
Kendini Feda	15,8707	15,0000	0,237	0,094	-0,503	0,188
Onay Arayıcılık	21,6731	22,0000	-0,054	0,094	-0,686	0,188
Karamsarlık	13,6820	13,0000	0,676	0,094	-0,509	0,188
Duyguları Baskılama	11,2927	10,0000	0,743	0,094	-0,418	0,188
Yüksek Standartlar	9,3715	10,0000	0,194	0,094	-0,685	0,188
Cezalandırıcılık	20,7340	21,0000	-0,193	0,094	-0,840	0,188
Empati Eksikliği	21,2541	21,0000	-0,696	0,094	1,291	0,188
Eleştiricilik/Suçlayıcılık	9,9316	8,0000	1,357	0,094	0,896	0,188
Büyülenmecilik	8,6107	7,0000	1,466	0,094	1,118	0,188
Kontrol Müdahale	12,6107	11,0000	0,706	0,094	-0,324	0,188
Ebeveynleşme	10,4874	10,0000	1,086	0,094	0,428	0,188
Aldatma	22,2541	20,0000	1,427	0,094	1,204	0,188

Kullanılan ölçek ve alt boyutlar için normallik varsayımının incelenmesinde iki kriter göz önüne alınmıştır. İlk olarak ortalama ve medyan değerleri arasındaki farkın az olması kriteri incelenmiştir. Son olarak eğiklik ve basıklık değerlerinin standart hata değerleri ile çarpımı sonucu elde edilen değerlerin $\pm 2,00$ aralığında olması beklenmektedir. Yapılan incelenmeler sonucunda çalışma ölçek ve alt boyutlarının ilgili iki kriteri de sağladığı görülmüş ve normal dağılım varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile birlikte parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.

Ölçeklere Ait Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistik Tablosu

Ölçek	Alt Boyutlar	En Değer	Küçük Değer	En Değer	Büyük Değer	$\bar{x}$	ss
YŞÖ-KF3	Terk Edilme	5,00		30,00		10,5319	5,85712
	Duygusal Yoksunluk	5,00		28,00		11,2883	6,26499
	Kusurluluk	6,00		35,00		10,9331	6,19860
	Sosyal İzolasyon	7,00		39,00		19,0015	7,43894
	Bağımlılık	9,00		39,00		17,5572	7,56205
	Başarısızlık	6,00		31,00		13,2110	6,34758
	Dayanıksızlık	4,00		22,00		11,1412	4,62678
	Yetersiz Özdenetim	9,00		40,00		25,1412	6,87945
	Kendini Feda	5,00		30,00		15,8707	5,40912
	Onay Arama	6,00		36,00		21,6731	7,46979
	Karamsarlık	5,00		30,00		13,6820	6,38846
	Duyguları Baskılama	5,00		26,00		11,2927	5,79246
	Yüksek Standartlar	3,00		18,00		9,3715	3,97521
ANNÖÖ	Cezalandırıcılık	8,00		34,00		20,7340	6,53760
	Empati Eksikliği	10,00		27,00		21,2541	3,16828
	Eleştirel ve Suçlayıcı	6,00		24,00		9,9316	4,82227
	Büyükleme	6,00		20,00		8,6107	3,74921
	Kontrol Müdahale	6,00		24,00		12,6107	5,05270
	Ebeveynleşme	6,00		23,00		10,4874	4,36370

Tablo 3
(Devamı)

AEÖ	Aldatma Eğilimi	12,00	54,00	22,2541	9,66489
-----	-----------------	-------	-------	---------	---------

YŞÖ-KF3'ün Terkedilme alt boyutundan minimum 5 ve maksimum ise 30, Duygusal Yoksunluk alt boyutundan minimum 5 ve maksimum 28, Kusurluluk alt boyutundan minimum 6 ve maksimum ise 35, Sosyal İzolasyon alt boyutundan minimum 7 ve maksimum 39, Bağımlılık alt boyutundan minimum 9 ve maksimum 39, Başarısızlık alt boyutunun minimum 6 ve maksimum 31, Dayanıksızlık alt boyutundan minimum 4 ve maksimum 22, Yetersiz Özdenetim alt boyutundan minimum 9 ve maksimum 40, Kendini Feda alt boyutundan minimum 5 ve maksimum 30, Onay Arama alt boyutundan minimum 6 ve maksimum 36, Karamsarlık alt boyutundan minimum 5 ve maksimum 30, Duyguları Baskılama alt boyutundan minimum 5 ve maksimum 26, Yüksek Standartlar alt boyutundan minimum 3 ve maksimum 18 ve Cezalandırıcılık alt boyutundan minimum 8 ve maksimum 34 puan arasında değer almaktadır.

ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği alt boyutunun minimum 10 ve maksimum 27, Eleştirme/Suçlama alt boyutunun minimum 6 ve maksimum 24 puan, Büyüklenmecilik alt boyutunun minimum 6 ve maksimum ise 20, Kontrol Müdahale alt boyutunun minimum 6 ve maksimum ise 24 ve Ebeveynleşme alt boyutunun minimum 6 ve maksimum 23 puan arasında değer almaktadır.

AEÖ'nün minimum 12 ve maksimum 54 puan arasında değer almaktadır.

Tablo 4.

Ölçeklerin İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	K	Cronbach Alfa
Young Şema Ölçeği	90	0,964
ANNÖÖ	32	0,896
AEÖ	30	0,944

YŞÖ-KF3'ün **iç** tutarlılık güvenirlik katsayısı, 0,964 olarak hesaplanmıştır.

ANNÖÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, 0,896 olarak hesaplanmıştır.

AEÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, 0,944 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5.

YŞÖ-KF3'ün Alt Boyutları ve ANNÖÖ'nün Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	1	2	3	4	5
Terk Edilme	0,117*	0,394***	0,421***	0,310***	0,334***
Duygusal Yoksunluk	0,183***	0,433***	0,378***	0,288***	0,317***
Kusurluluk	0,108*	0,209***	0,265***	0,137***	0,139***
Sosyal İzolasyon	0,284***	0,443***	0,411***	0,372***	0,292***
Bağımlılık	0,132*	0,240***	0,306***	0,044	0,085*
Başarısızlık	0,183***	0,285***	0,384***	0,091*	0,128*
Dayanısızlık	0,178***	0,355***	0,389***	0,294***	0,356***
Yetersiz Özdenetim	0,264***	0,386***	0,381***	0,289***	0,303***
Kendini Feda	0,189***	0,309***	0,364***	0,203***	0,541***
Onay Arama	0,245***	0,275***	0,330***	0,246***	0,274***
Karamsarlık	0,206***	0,282***	0,252***	0,128***	0,152***
Duyguları Baskılama	0,038	0,022	0,072	0,043	0,239***
Yüksek Standartlar	0,133*	0,166***	0,193***	0,166***	0,231***
Cezalandırıcılık	0,270***	0,090*	-0,017	0,005	0,184***

1: Empati Eksikliği; 2: Eleştirme/Suçlama; 3: Büyükenmecilik 4: Kontrol Müdahale;5: Ebeveynleşme *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001.

ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Terkedilme şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,117$; $p<0,05$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve Youn YŞÖ-KF3'ün Duygusal Yoksunluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,183$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Kusurluluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,108$; $p<0,05$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün izolasyon şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur $r=0,284$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün

Bağımlılık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,132; p<0,05$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Başarısızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,183; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Dayanıksızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,178; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Yetersiz Özdenetim şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,264; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Kendini Feda şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,189; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Onay Arama şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,245; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Karamsarlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,206; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Yüksek Standartlar şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,133; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ve YŞÖ-KF3'ün Cezalandırıcılık şeması ile anlamlı pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,270; p<0,001$.

ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Terkedilme şeması anlamlı, pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,394; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Duygusal Yoksunluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,433; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Kusurluluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,209; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ile YŞÖ-KF3'ün Sosyal İzolasyon şeması ile anlamlı, pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,443; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ile YŞÖ-KF3'ün Bağımlılık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,240; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Başarısızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,285; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Dayanıksızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,355; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Yetersiz Özdenetim şeması ile anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,386; p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Kendini Feda şeması ile anlamlı, pozitif yönlü düzeyde

zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,309$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Onay Arama şeması ile anlamlı, yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,275$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ve YŞÖ-KF3'ün Karamsarlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,282$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ile YŞÖ-KF3'ün Yüksek Standartlar şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,166$; $p<0,001$. ANNÖÖ'nün Eleştirel-Suçlayıcı ile YŞÖ-KF3'ün Cezalandırıcılık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,090$; $p<0,05$.

Tablo 6.

Young Şema Ölçeği Alt Boyutları ve AEÖ Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Aldatma Eğilimi
Terk Edilme	0,305***
Duygusal Yoksunluk	0,244***
Kusurluluk	0,283*
Sosyal İzolasyon	0,158***
Bağımlılık	0,065
Başarısızlık	0,233***
Dayanaksızlık	0,154***
Yetersiz Özdenetim	0,085***
Kendini Feda	0,005
Onay Arama	0,081***
Karamsarlık	0,265***
Duyguları Baskılama	0,115***
Yüksek Standartlar	0,145***
Cezalandırıcılık	-0,116***

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$.

AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Terkedilme şeması ile anlamlı pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,305$; $p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Duygusal

Yoksunluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,244; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Kusurluluk şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,283; p<0,001$. AEÖ ile YŞÖ-KF3'ün Sosyal İzolasyon şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,158; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Başarısızlık şeması ile anlamlı pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,233; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Dayanıksızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,154; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Yetersiz Özdenetim şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,085; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Başarısızlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,233; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Karamsarlık şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,265; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Duyguları Baskılama şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,155; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Yüksek Standartlar şeması ile anlamlı, pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki mevcuttur; $r=0,145; p<0,001$. AEÖ ve YŞÖ-KF3'ün Cezalandırıcılık şeması ile anlamlı, negatif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=-0,116; p<0,001$.

Tablo 7.

AANÖÖ Ölçeği Alt Boyutları ve AEÖ Alt Boyutları Arası İlişkilerin İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Aldatma Eğilimi
Empati Eksikliği	-0,176***
Eleştirme/Suçlama	0,069
Büyüklenmecilik	0,266***
Kontrol Müdahale	-0,041
Ebeveynleşme	0,002

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$.

AEÖ ve ANNÖÖ'nün Empati Eksikliği ile anlamlı, negatif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur; $r=0,176; p<0,001$. AEÖ ve ANNÖÖ'nün Büyüklenmecilik ile anlamlı, pozitif

Tablo 8.

Cinsiyet Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Terk Edilme	Kadın	414	9,2488	4,54287	-	671	0,000*
	Erkek	259	12,5830	7,03231	7,473		
Duygusal Yoksunluk	Kadın	414	10,5894	5,85916	-	671	0,000*
	Erkek	259	12,4054	6,72622	3,693		
Kusurluluk	Kadın	414	9,7874	5,07362	-	671	0,000*
	Erkek	259	12,7645	7,30738	6,230		
Sosyal İzolasyon	Kadın	414	17,9976	7,04723	-	671	0,000*
	Erkek	259	20,6062	7,77390	4,489		
Bağımlılık	Kadın	414	16,2633	6,97805	-	671	0,000*
	Erkek	259	19,6255	8,00113	5,744		
Başarısızlık	Kadın	414	11,9155	4,94180	-	671	0,000*
	Erkek	259	15,2819	7,67166	6,924		
Dayanaksızlık	Kadın	414	10,9251	4,24626	-	671	0,126
	Erkek	259	11,4865	5,16724	1,533		
Yetersiz Özdenetim	Kadın	414	24,5072	6,59655	-	671	0,002*
	Erkek	259	26,1544	7,20675	3,041		
Kendini Feda	Kadın	414	15,8092	5,92118	-	671	0,709
	Erkek	259	15,9691	4,47982	0,373		
Onay Arama	Kadın	414	20,5990	7,09763	-	671	0,000*
	Erkek	259	23,3900	7,73836	4,793		
Karamsarlık	Kadın	414	12,2826	6,03900	-	671	0,000*
	Erkek	259	15,9189	6,30531	7,472		
Duyguları Baskılama	Kadın	414	11,0362	5,98999	-	671	0,147
	Erkek	259	11,7027	5,44817	1,454		

Tablo 8(Devamı)

Yüksek Standartlar	Kadın	414	9,0072	4,13307	-	671	0,003*
	Erkek	259	9,9537	3,64162	3,023		
Cezalandırıcılık	Kadın	414	20,5145	6,78829	-	671	0,271
	Erkek	259	21,0849	6,11205	1,102		

*p<0,05

Cinsiyet için Terkedilme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -7,473$; $p < 0,05$. Erkeklerin "Terkedilme Şeması" puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -3,693$; $p < 0,05$. Erkeklerin Duygusal Yoksunluk şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -6,230$; $p < 0,05$. Erkeklerin Kusurluluk şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,489$; $p < 0,05$. Erkeklerin Sosyal İzolasyon şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -5,744$; $p < 0,05$. Erkeklerin Bağımlılık şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -6,924$; $p < 0,05$. Erkeklerin Başarısızlık şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Dayanıksızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,533$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -3,041$; $p < 0,05$. Erkeklerin Yetersiz Özdenetim şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Kendini Feda şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -0,373$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,793$; $p < 0,05$. Erkeklerin Onay Arama şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -7,472$; $p < 0,05$. Erkeklerin Karamsarlık şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,454$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için Yüksek Standartlar şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -3,023$; $p < 0,05$. Erkeklerin Yüksek Standartlar şeması puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,102$; $p > 0,05$.

Tablo 9.

Cinsiyet Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Empati Eksikliği	Kadın	414	21,1594	3,09161	-0,980	671	0,327
	Erkek	259	21,4054	3,28753			
Eleştirme/Suçlama	Kadın	414	9,4686	4,17971	-3,171	671	0,002*
	Erkek	259	10,6718	5,63114			
Büyükleme	Kadın	414	8,0725	2,61946	-4,785	671	0,000*
	Erkek	259	9,4710	4,94173			
Kontrol Müdahale	Kadın	414	12,3551	5,00479	-1,662	671	0,097
	Erkek	259	13,0193	5,11151			
Ebeveynleşme	Kadın	414	10,6860	4,72467	1,494	671	0,136
	Erkek	259	10,1699	3,70131			
AEÖ	Kadın	414	20,9541	7,69235	-4,474	671	0,000*
	Erkek	259	24,3320	11,89675			

* $p < 0,05$

Cinsiyet için Empati Eksikliği alt boyut puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -0,980$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için Eleştirme/Suçlama puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -3,171$; $p < 0,05$. Erkeklerin Eleştirme/Suçlama puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Büyüklenmecilik alt boyut puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,785$; $p < 0,05$. Erkeklerin Büyüklenmecilik puanları kadınlardan yüksektir.

Cinsiyet için Kontrol Müdahale alt boyut puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,662$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için Ebeveynleşme alt boyut puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 1,494$; $p > 0,05$.

Cinsiyet için AEÖ puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,474$; $p < 0,05$. Erkeklerin Adatma puanları kadınlardan yüksektir.

Tablo 10.

Yaş Grupları için YŞÖ-KF3 'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Terkedilme	17-22	183	11,2568	6,27350		2	
	23-27	290	10,9000	6,46955	6,246	670	0,002*
	28 yaş ve üzeri	200	9,3350	4,11674			
Duygusal Yoksunluk	17-22	183	11,7104	6,88830		2	
	23-27	290	10,9000	6,23088	1,052	670	0,350
	28 yaş ve üzeri	200	11,4650	5,68775			
Kusurluluk	17-22	183	13,2459	8,68810		2	
	23-27	290	10,8345	5,14968	24,510	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	8,9600	3,65447			
Sosyal İzolasyon	17-22	183	20,5956	9,67212		2	
	23-27	290	18,7069	6,78133	6,455	670	0,002*
	28 yaş ve üzeri	200	17,9700	5,56723			

Tablo 10 (Devamı)

Bağımlılık	17-22	183	16,1585	7,71484		2	
	23-27	290	18,0793	7,89927	4,342	670	0,013*

	28 yaş ve üzeri	200	18,0800	6,75141			
Başarısızlık	17-22	183	12,5082	6,31401	2		
	23-27	290	15,0724	6,43291	25,864	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	11,1550	5,45433			
Dayanaksızlık	17-22	183	11,9454	5,10841	2		
	23-27	290	10,5621	4,28055	5,149	670	0,006*
	28 yaş ve üzeri	200	11,2450	4,55177			
Yetersiz Özdenetim	17-22	183	26,5246	6,13835	2		
	23-27	290	24,4759	6,68737	5,315	670	0,005*
	28 yaş ve üzeri	200	24,8400	7,61012			
Kendini Feda	17-22	183	14,1257	5,96146	2		
	23-27	290	15,3483	4,95789	32,626	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	18,2250	4,67264			
Onay Arama	17-22	183	21,7978	8,56440	2		
	23-27	290	22,8483	7,18931	9,788	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	19,8550	6,39755			
Karamsarlık	17-22	183	13,5410	7,60619	2		
	23-27	290	13,4931	5,38243	0,569	670	0,567
	28 yaş ve üzeri	200	14,0850	6,52693			
Duyguları Baskılama	17-22	183	11,3770	7,41582	2		
	23-27	290	11,8483	4,91778	3,705	670	0,025*
	28 yaş ve üzeri	200	10,4100	5,16189			
Yüksek Standartlar	17-22	183	9,7213	4,40703	2		
	23-27	290	9,9207	3,21070	11,727	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	8,2550	4,33867			
Cezalandırıcılık	17-22	183	20,6011	6,18749	2		
	23-27	290	20,3241	6,46029	1,812	670	0,164
	28 yaş ve üzeri	200	21,4500	6,92294			

*p<0,05

Yaş gruplarının Terkedilme/İstikrarsızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670) = 6,246$; $p < 0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B

(Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Terkedilme şeması puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Terkedilme şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş grupları kategorilerine göre Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 1,052; p>0,05$.

Yaş gruplarının Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 24,510; p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Kusurluluk şeması puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Kusurluluk şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 6,455; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Sosyal İzolasyon şeması puan ortalaması, 23-27 grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 4,342; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 28 yaş ve üzeri grubunun Bağımlılık şemasının puan ortalaması, 23-27 ve 17-22 grubun Bağımlılık şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 25,864; p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 23-27 yaş grubunun Başarısızlık şeması puan ortalaması, 17-22 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Başarısızlık şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Dayanısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 5,149; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Dayanısızlık şeması puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Dayanısızlık şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 5,315$; $p<0,05$ Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Kendini Feda şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 32,626$; $p<0,001$ Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 28 yaş ve üzeri grubun Kendini Feda şemasının puan ortalaması, 23-27 ve 17-22 yaş grubunun Kendini Feda şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=9,788$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 23-27 yaş grubunun Onay Arama şema puan ortalaması, 17-22 yaş grubu ve 23-27 yaş a grubunun Onay Arama şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 0,569$; $p>0,05$.

Yaş gruplarının Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 3,705$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 23-27 yaş grubunun Duyguları Baskılama şeması puan ortalaması, 17-22 grubu ve 23-27 yaş grubunun Duyguları Baskılama şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Yüksek Standartlar şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 11,727$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 23-27 yaş grubunun Yüksek Standartlar şeması puan ortalaması, 17-22 yaş grubu ve 23-27 yaş grubunun Yüksek Standartlar şeması puan ortalamalarından daha yüksektir.

Yaş gruplarının Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 1,812$; $p>0,05$.

Tablo 11.

Yaş Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Empati Eksikliği	17-22	183	21,5902	3,56283		2	
	23-27	290	20,9897	3,10428	2,104	670	0,123
	28 yaş ve üzeri	200	21,3300	2,84280			
Eleştirici/ Suçlayıcı	17-22	183	10,4372	5,19246		2	
	23-27	290	8,7276	4,15174	17,994	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	11,2150	4,98327			
Büyükleme	17-22	183	8,5956	3,55342		2	
	23-27	290	8,4034	4,00683	1,148	670	0,318
	28 yaş ve üzeri	200	8,9250	3,52726			
Kontrol Müdahale	17-22	183	15,2623	5,81558		2	
	23-27	290	11,5586	4,24651	38,536	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	11,7100	4,49409			
Ebeveynleşme	17-22	183	10,9399	4,81090		2	
	23-27	290	9,9655	3,89555	3,704	670	0,025*
	28 yaş ve üzeri	200	10,8300	4,51587			
AEÖ	17-22	183	23,6667	8,97024		2	
	23-27	290	23,1897	11,30156	11,153	670	0,000*
	28 yaş ve üzeri	200	19,6050	6,79632			

Yaş gruplarının Empati Eksikliği puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=2,104; p>0,05$. Yaş gruplarının Eleştirme/Suçlama puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=17,994; p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 28 yaş ve üzeri grubun Eleştirme/Suçlama alt boyut puan ortalaması, 23-27 ve 17-22 yaş gruplarının Eleştirme/Suçlama alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir. Yaş gruplarının Büyükleme puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=1,148; p>0,05$. Yaş gruplarının Kontrol Müdahale alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur; $F(2,670)=38,536; p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubun Kontrol Müdahale alt boyut puan ortalaması, 23-27

yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Kontrol Müdahale alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir. Yaş gruplarının Ebeveynleşme puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 3,704$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubunun Ebeveynleşme alt boyut puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Ebeveynleşme alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir. Yaş Gruplarının Aldatma puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 11,153$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 17-22 yaş grubun Aldatma puan ortalaması, 23-27 yaş grubu ve 28 yaş ve üzeri grubun Aldatma puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 12.

Eğitim Durumu Grupları için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Terkedilme	Lise ve altı	228	10,4386	7,21908		2	
	Lisans	367	9,9237	4,98793	13,676	670	0,000*
	Lisansüstü	78	13,6667	3,96958			
Duygusal Yoksunluk	Lise ve altı	228	11,9035	7,03292		2	
	Lisans	367	10,2943	5,72317	14,512	670	0,000*
	Lisansüstü	78	14,1667	5,17842			
Kusurluluk	Lise ve altı	228	11,9474	8,02676		2	
	Lisans	367	9,7929	4,62597	15,773	670	0,000*
	Lisansüstü	78	13,3333	5,34684			
Sosyal İzolasyon	Lise ve altı	228	19,1053	9,56855		2	
	Lisans	367	18,4768	6,17892	4,280	670	0,014*
	Lisansüstü	78	21,1667	5,04632			

Tablo 12 (Devamı)

Bağımlılık	Lise ve altı	228	18,2281	8,43324		2	
	Lisans	367	15,7357	5,62133	46,996	670	0,000*
	Lisansüstü	78	24,1667	8,82060			

Başarısızlık	Lise ve altı	228	13,0307	7,71485		2	
	Lisans	367	12,8719	5,30825	5,035	670	0,007*
	Lisansüstü	78	15,3333	6,08525			
Dayanısızlık	Lise ve altı	228	10,7588	4,66014		2	
	Lisans	367	11,0899	4,70845	4,205	670	0,015*
	Lisansüstü	78	12,5000	3,88721			
Yetersiz Özdenetim	Lise ve altı	228	24,8070	7,67670		2	
	Lisans	367	25,6267	6,23840	2,605	670	0,075
	Lisansüstü	78	23,8333	7,15036			
Kendini Feda	Lise ve altı	228	15,2412	5,89771		2	
	Lisans	367	16,2343	5,26454	2,405	670	0,091
	Lisansüstü	78	16,0000	4,38711			
Onay Arama	Lise ve altı	228	20,8246	7,79952		2	
	Lisans	367	22,4142	6,97205	4,021	670	0,018*
	Lisansüstü	78	20,6667	8,41407			
Karamsarlık	Lise ve altı	228	13,7149	6,54044		2	
	Lisans	367	13,4169	6,53933	1,589	670	0,205
	Lisansüstü	78	14,8333	5,01275			
Duyguları Baskılama	Lise ve altı	228	10,7281	5,73771		2	
	Lisans	367	11,0681	5,66826	10,147	670	0,000*
	Lisansüstü	78	14,0000	5,86869			
Yüksek Standartlar	Lise ve altı	228	9,2763	4,27037		2	
	Lisans	367	9,4387	4,04563	0,121	670	0,886
	Lisansüstü	78	9,3333	2,51058			
Cezalandırıcılık	Lise ve altı	228	19,2412	6,10327		2	
	Lisans	367	21,9946	6,75690	15,662	670	0,000*
	Lisansüstü	78	19,1667	5,43298			

*p<0,05

Eğitim durumu kategorilerine göre Terkedilme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=13,676$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının, lise ve altı ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=14,512$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=15,773$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=4,280$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=15,773$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 46,996$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 5,035$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü olan kişilerin puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Dayanısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 4,205$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, eğitim durumu lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, eğitim durumu lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 2,605$; $p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Kendini Feda şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 2,405; p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 4,021; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisans mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisansüstü mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 10,147; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lise ve altı olan ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 1,589; p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Yüksek Standartlar şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)=0,121; p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 15,662; p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisans mezunlarının puan ortalaması, eğitim durumu lise ve altı olan ve lisansüstü mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Tablo 13.

Eğitim Durumu Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
-----------------	---------------	---	-----------	----	---	----	---

Empati Eksikliği	Lise ve altı	228	22,4561	2,26694	2		
	Lisans	367	20,7738	3,61472	28,961	670	0,000*
	Lisansüstü	78	20,0000	1,83756			
Eleştirici/ Suçlayıcı	Lise ve altı	228	10,8202	5,25710	2		
	Lisans	367	9,7902	4,78524	10,579	670	0,000*
	Lisansüstü	78	8,0000	2,53290			
Büyükleme	Lise ve altı	228	8,8904	4,42473	2		
	Lisans	367	8,6022	3,42839	2,321	670	0,099
	Lisansüstü	78	7,8333	2,87134			
Kontrol Müdahale	Lise ve altı	228	14,0965	4,83283	2		
	Lisans	367	12,4905	5,08607	34,969	670	0,000*
	Lisansüstü	78	8,8333	3,15165			
Ebeveynleşme	Lise ve altı	228	10,3114	3,22086	2		
	Lisans	367	10,9482	4,72061	7,999	670	0,000*
	Lisansüstü	78	8,8333	5,07967			
Aldatma	Lise ve altı	228	21,7632	8,47157	2		
	Lisans	367	21,6921	10,61294	8,027	670	0,000*
	Lisansüstü	78	26,3333	7,01328			

*p<0,05

Eğitim durumu kategorilerine göre Empati Eksikliği puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 28,961$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lise ve altı mezunlarının puan ortalaması, lisansüstü ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Eleştirme/Suçlama puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 10,579$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lise ve altı mezunlarının puan ortalaması, lisansüstü ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Büyükleme puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 2,321$; $p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Kontrol Müdahale puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 34,969$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lise ve altı mezunlarının puan ortalaması, lisansüstü ve lisans mezunu olan kişilerden daha yüksektir..

Eğitim durumu kategorilerine göre Ebeveynleşme puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 7,999$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisans mezunlarının puan ortalaması, lisansüstü ve lise ve altı olan kişilerden daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Aldatma puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 8,027$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, lisansüstü mezunlarının puan ortalaması, lisans ve lise ve altı olan kişilerden daha yüksektir.

Tablo 14.

Medeni Durum Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Terkedilme	Bekar	470	11,2149	6,29436	4,674	671	0,000*
	Evli	203	8,9507	4,30606			
Duygusal Yoksunluk	Bekar	470	11,4149	6,37862	0,798	671	0,425
	Evli	203	10,9951	5,99876			
Kusurluluk	Bekar	470	11,8128	6,66140	5,733	671	0,000*
	Evli	203	8,8966	4,33888			
Sosyal İzolasyon	Bekar	470	19,5702	7,91306	3,036	671	0,000*
	Evli	203	17,6847	6,01805			

Tablo 14 (Devamı)

Bağımlılık	Bekar	470	18,2383	7,91416	3,587	671	0,000*
	Evli	203	15,9803	6,42162			
Başarısızlık	Bekar	470	13,5936	6,58087	2,388	671	0,017*
	Evli	203	12,3251	5,68851			

Dayanıksızlık	Bekar	470	11,2787	4,74970	1,174	671	0,241
	Evli	203	10,8227	4,32333			
Yetersiz Özdenetim	Bekar	470	25,1383	6,62006	-0,016	671	0,987
	Evli	203	25,1478	7,46264			
Kendini Feda	Bekar	470	15,2872	5,49903	-4,314	671	0,000*
	Evli	203	17,2217	4,94976			
Onay Arama	Bekar	470	21,2872	7,70155	-2,044	671	0,041*
	Evli	203	22,5665	6,83825			
Karamsarlık	Bekar	470	13,1064	6,11975	-3,588	671	0,000*
	Evli	203	15,0148	6,80163			
Duyguları Baskılama	Bekar	470	12,2447	6,04758	6,696	671	0,000*
	Evli	203	9,0887	4,44014			
Yüksek Standartlar	Bekar	470	9,2043	3,79608	-1,663	671	0,097
	Evli	203	9,7586	4,34706			
Cezalandırıcılık	Bekar	470	20,4404	6,34539	-1,776	671	0,076
	Evli	203	21,4138	6,93079			

*p<0,05

Medeni durum için Terkedilme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671)=4,674$; $p<0,05$. Bekarların Terkedilme şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671)=0,798$; $p>0,05$.

Medeni durum için Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671)=5,733$; $p<0,05$. Bekarların Kusurluluk şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671)=3,036$; $p<0,05$. Bekarların Sosyal İzolasyon şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671)=3,587$; $p<0,05$. Bekarların Bağımlılık şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 2,388$; $p < 0,05$. Bekarların Başarısızlık şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Dayanıksızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 1,174$; $p > 0,05$.

Medeni durum için Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -0,016$; $p > 0,05$.

Medeni durum için Kendini şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -4,314$; $p < 0,05$. Evlilerin Kendini Feda şeması puanları, bekarlardan yüksektir.

Medeni durum için Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -2,044$; $p < 0,05$. Evlilerin Onay Arama şeması puanları, bekarlardan yüksektir.

Medeni durum için Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -3,588$; $p < 0,05$. Evlilerin Karamsarlık şeması puanları, bekarlardan yüksektir.

Medeni durum için Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 6,696$; $p < 0,05$. Bekarların Duyguları Baskılama şeması puanları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Yüksek Standartlar şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,663$; $p > 0,05$.

Medeni durum için Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,776$; $p > 0,05$.

Tablo 15.

Medeni Durum Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Empati Eksikliği	Bekar	470	21,1489	3,28451	-1,311	671	0,190
	Evli	203	21,4975	2,87422			
	Bekar	470	9,6064	4,71268		671	0,008*

Eleştirme/Suçlama	Evli	203	10,6847	4,99793	-	2,675	
Büyükleme	Bekar	470	8,4404	3,50687	-	671	0,073
	Evli	203	9,0049	4,24089	1,796		
Kontrol Müdahale	Bekar	470	12,7617	5,47943	1,180	671	0,238
	Evli	203	12,2611	3,87883			
Ebeveynleşme	Bekar	470	10,6234	4,33175	1,231	671	0,219
	Evli	203	10,1724	4,43153			
Aldatma	Bekar	470	21,9766	9,10268	-	671	0,257
	Evli	203	22,8966	10,85248	1,134		

*p<0,05

Medeni durum için Empati Eksikliği puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; t(671)= -1,311; p>0,05.

Medeni durum için Eleştirme/Suçlama puan ortalamaları farklılaşmaktadır; t(671)= -2,675; p<0,05. Bekarların Eleştirme/Suçlama puan ortalamaları, evlilerden yüksektir.

Medeni durum için Büyükleme puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; t(671)= -1,796; p>0,05.

Medeni durum için Kontrol Müdahale puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; t(671)= 1,180; p>0,05.

Medeni durum için Ebeveynleşme puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; t(671)= 1,231; p>0,05.

Medeni durum için Aldatma puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; t(671)= -1,134; p>0,05.

Tablo 16.

Alkol Kullanma Durumu Grupları için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Alkol Kullanma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
-----------------	-----------------------	---	-----------	----	---	----	---

Terkedilme	Hiç	339	10,0855	5,02965		2	
	Ara sıra	187	13,5936	7,46069	50,64	67	0,000
	Nadiren	147	7,6667	2,77299	0	0	*
Duygusal Yoksunluk	Hiç	339	11,0059	5,45123		2	
	Ara sıra	187	13,3422	7,93864	18,51	67	0,000
	Nadiren	147	9,3265	4,70232	8	0	*
Kusurluluk	Hiç	339	10,4130	5,32999		2	
	Ara sıra	187	13,0428	7,96081	17,01	67	0,000
	Nadiren	147	9,4490	4,66873	1	0	*
Sosyal İzolasyon	Hiç	339	18,1947	6,45814		2	
	Ara sıra	187	21,5561	9,52082	16,29	67	0,000
	Nadiren	147	17,6122	5,55477	4	0	*
Bağımlılık	Hiç	339	17,9646	6,82659		2	
	Ara sıra	187	19,9679	8,61101	33,59	67	0,000
	Nadiren	147	13,5510	6,07170	3	0	*
Başarısızlık	Hiç	339	13,4926	5,48228		2	
	Ara sıra	187	13,7380	8,24757	4,195	67	0,015
	Nadiren	147	11,8912	5,18841		0	*
Dayanaksızlık	Hiç	339	10,4100	4,36501		2	
	Ara sıra	187	12,8182	5,40301	18,07	67	0,000
	Nadiren	147	10,6939	3,49091	8	0	*

Tablo 15 (Devamı)

Yetersiz Özdenetim	Hiç	339	23,4366	6,31364		2	
	Ara sıra	187	27,4225	8,66634	23,85	67	0,000
	Nadiren	147	26,1701	3,92284	1	0	*
Kendini Feda	Hiç	339	15,9263	5,77875		2	
	Ara sıra	187	16,8877	5,65241	8,591		

	Nadiren	147	14,4490	3,64557		67 0	0,000 *
Onay Arama	Hiç	339	21,7375	6,27091		2	
	Ara sıra	187	22,0214	9,51849	0,676	67 0	0,509
	Nadiren	147	21,0816	7,05993			
Karamsarlık	Hiç	339	13,9528	6,34773		2	
	Ara sıra	187	15,0107	6,89397	14,56 3	67 0	0,000 *
	Nadiren	147	11,3673	5,11790			
Duyguları Baskılama	Hiç	339	10,9204	5,14260		2	
	Ara sıra	187	12,8770	6,85101	10,94 0	67 0	0,000 *
	Nadiren	147	10,1361	5,34128			
Yüksek Standartlar	Hiç	339	8,9971	3,97217		2	
	Ara sıra	187	9,7433	4,85027	3,049	67 0	0,048 *
	Nadiren	147	9,7619	2,36218			
Cezalandırıcılık	Hiç	339	22,5870	6,32787		2	
	Ara sıra	187	17,6203	6,70261	38,94 6	67 0	0,000 *
	Nadiren	147	20,4218	5,12839			

Alkol kullanımı için Terkedilme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 50,640$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Terkedilme şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 18,518$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Duygusal Yoksunluk şeması puanları,, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir..

Alkol kullanımı için Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 17,011$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Kusurluluk şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Sosyal İzolasyon şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=16,294$; $p<0,001$ Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Sosyal İzolasyon şeması puanları,, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=33,593$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Bağımlılık şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=4,195$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Bağımlılık şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Dayanısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=18,078$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Dayanısızlık a şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=23,851$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Yetersiz Özdenetim şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Kendini Feda şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=8,591$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Kendini Feda şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanma kategorilerine göre Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=0,676$; $p>0,05$.

Alkol kullanımı için Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=14,563$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Karamsarlık şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)=10,940$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Duyguları Baskılama şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Yüksek Standartlar şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 3,049$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Yüksek Standartlar a şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 38,946$; $p<0,05$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Cezalandırıcılık şeması puanları, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Tablo 17.

Alkol Kullanma Durumu Grupları için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Alkol Kullanma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Empati Eksikliği	Hiç	339	21,3156	3,19912		2	
	Ara sıra	187	21,0321	3,48098	0,667	670	0,514
	Nadiren	147	21,3946	2,64202			

Eleştirme/Suçlama	Hiç	339	9,3304	4,02617	2		
	Ara sıra	187	11,5348	6,17074	14,908	670	0,000*
	Nadiren	147	9,2789	4,05406			
Büyüklenmecilik	Hiç	339	7,5841	2,27695	2		
	Ara sıra	187	10,2406	4,86051	33,847	670	0,000*
	Nadiren	147	8,9048	4,08192			
Kontrol Müdahale	Hiç	339	11,6018	4,62539	2		
	Ara sıra	187	14,1925	6,33775	16,978	670	0,000*
	Nadiren	147	12,9252	3,33739			
Ebeveynleşme	Hiç	339	9,9735	4,15768	2		
	Ara sıra	187	11,7166	5,34105	10,619	670	0,000*
	Nadiren	147	10,1088	2,93101			
Aldatma	Hiç	339	19,3923	6,76854	2		
	Ara sıra	187	26,5027	11,09702	37,780	670	0,015*
	Nadiren	147	23,4490	11,10978			

*p<0,05

Alkol kullanımı için Empati Eksikliği şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $F(2,670)= 0,667$; $p<0,05$.

Alkol kullanımı için Eleştirme/Suçlama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 14,908$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Eleştirme/Suçlama ortalaması, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Büyüklenmecilik şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 33,847$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Büyüklenmecilik alt boyut puan ortalaması, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Kontrol Müdahale şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 16,978$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu

karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Kontrol Müdahale alt boyut puan ortalaması, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Ebeveynleşme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 10,619$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Ebeveynleşme alt boyut puan ortalaması, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Alkol kullanımı için Aldatma şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $F(2,670)= 37,780$; $p<0,001$. Farklılığı bulmak için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, alkolü ara sıra kullanan kişilerin Aldatma puan ortalaması, alkolü hiç kullanmayan ve nadiren kullanan kişilerden daha yüksektir.

Tablo 18.

Çocukluk Yıllarında Bakımı Kim Sağladı Değişkeni için YŞÖ-KF3'ün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Bakım	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Terkedilme	Anne ve Baba	627	9,9553	5,22631	-10,115	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	18,3913	8,03459			
Duygusal Yoksunluk	Anne ve Baba	627	10,8134	5,62189	-7,557	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	17,7609	10,02482			
Kusurluluk	Anne ve Baba	627	10,8341	6,20661	-1,531	671	0,126
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	12,2826	5,99134			
Sosyal İzolasyon	Anne ve Baba	627	18,4912	6,96164	-6,786	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	25,9565	9,95536			
Bağımlılık	Anne ve Baba	627	17,3636	7,21632	-2,461	671	0,014*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	20,1957	11,04057			

Tablo 18 (Devamı)

Başarısızlık	Anne ve Baba	627	12,9250	6,07612	-4,373	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	17,1087	8,45177			
Dayanısızlık	Anne ve Baba	627	11,1547	4,72536	0,280	671	0,779
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	10,9565	3,00338			
Yetersiz Özdenetim	Anne ve Baba	627	24,6986	6,73530	-6,339	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	31,1739	5,97887			

Kendini Feda	Anne ve Baba	627	15,5518	5,38770	-5,781	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	20,2174	3,52081			
Onay Arama	Anne ve Baba	627	21,3238	7,50817	-4,544	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	26,4348	4,91552			
Karamsarlık	Anne ve Baba	627	13,0255	5,90305	-10,631	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	22,6304	6,07128			
Duyguları Baskılama	Anne ve Baba	627	11,2600	5,82939	-0,541	671	0,589
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	11,7391	5,30172			
Yüksek Standartlar	Anne ve Baba	627	9,0239	3,76902	-8,841	671	0,000*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	14,1087	3,70722			
Cezalandırıcılık	Anne ve Baba	627	20,5710	6,34468	-2,397	671	0,017*
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	22,9565	8,53478			

*p<0,05

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Terkedilme şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -10,115$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Terkedilme alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Terkedilme alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Duygusal Yoksunluk şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -7,557$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Duygusal Yoksunluk alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Duygusal Yoksunluk alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Kusurluluk şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,531$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Sosyal İzolasyon şeması

puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -6,786$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Sosyal İzolasyon alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Sosyal İzolasyon alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Bağımlılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -2,461$; $p < 0,05$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Bağımlılık alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Bağımlılık alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,373$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Başarısızlık alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Başarısızlık alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Başarısızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,373$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Başarısızlık alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Başarısızlık alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Dayanıksızlık şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 0,280$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Yetersiz Özdenetim şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -6,339$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Yetersiz Özdenetim alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Yetersiz Özdenetim alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Kendini Feda şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -5,781$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Kendini Feda alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Kendini Feda alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Onay Arama şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -4,544$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Onay Arama alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Onay Arama alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Karamsarlık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -10,631$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Karamsarlık alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Karamsarlık alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Duyguları Baskılama şeması puan ortalamaları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -0,541$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Yüksek şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -8,841$; $p < 0,001$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Yüksek Standartlar alt boyut puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Yüksek Standartlar alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Cezalandırıcılık şeması puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -2,397$; $p < 0,05$. Çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Cezalandırıcılık alt boyut

puan ortalamaları, çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan katılımcıların Cezalandırıcılık alt boyut puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo 19.

Çocukluk Yıllarında Bakımı Kim Sağladı Değişkeni için AANÖÖ ve AEÖ'nün Alt Boyut Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Bakım	N	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Empati Eksikliği	Anne ve Baba	627	21,2057	3,14923	-	671	0,144
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	21,9130	3,38511	1,463		
Eleştirici/ Suçlayıcı	Anne ve Baba	627	9,6587	4,57192	-	671	0,052
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	13,6522	6,42639	1,540		
Büyükleme	Anne ve Baba	627	8,4833	3,46838	-	671	0,056
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	10,3478	6,26531	1,279		
Kontrol Müdahale	Anne ve Baba	627	12,6124	4,83115	0,033	671	0,974
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	12,5870	7,52057			
Ebeveynleşme	Anne ve Baba	627	10,5534	4,31636	1,451	671	0,147
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	9,5870	4,92872			
Aldatma	Anne ve Baba	627	22,2982	9,81728	0,437	671	0,662
	Büyükanne ve Büyükbaba	46	21,6522	7,33399			

*p<0,05

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Empati Eksikliği puan ortalamaları farklılaşmaktadır; $t(671) = -1,463$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Eleştirme/Suçlama puanları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,540$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Büyüklenmecilik puanları farklılaşmamaktadır; $t(671) = -1,279$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Kontrol Müdahale puanları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 0,033$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Ebeveynleşme puanları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 1,451$; $p > 0,05$.

Çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların Aldatma puanları farklılaşmamaktadır; $t(671) = 0,437$; $p > 0,05$.

Tablo 20.

YŞÖ-KF3 'ün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	R ²
Sabit (a)	133,258	17,088		7,798***		
Empati Eksikliği	,436	,810	,020	0,538		
Eleştirici/	3,847	,970	,270			
Suçlayıcı				3,966***	54,899**	0,366
Büyüklenmecilik	-1,537	1,161	-,084	-1,323		
Kontrol Müdahale	-1,442	,651	-,106	-2,216*		

Tablo 20 (Devamı)

Ebeveynleşme	4,356	,571	,276	7,624***		
AEÖ	-1,425	,328	-,200	-4,345***		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Yapılan regresyon analizine AANÖÖ ve AEÖ'nün alt boyutları atanmış ve "enter" yöntemi ile analiz edilmiştir Anlamlı olduğu görülen parametreler dahil edilerek

regresyon modeline yönelik tahmin yürütülmüştür. Anlamlı olduğu görülen parametrelerle kurulan modelin anlamlı olduğu gözlemlenmiştir; ($F(7,665)=54,899$; $p<0,001$). Kurulan modelde ‘‘Eleştirme/Suçlama’’, ‘‘Kontrol Müdahale’’, ‘‘Ebeveynleşme’’, ‘‘Aldatma’’ puanları yordayıcı parametre olarak görülmüştür. Kurulan model YŞÖ-KF3’ün genel puanının %36,6’lık kısmını açıklamaktadır.

Tablo 21.

ANNÖÖ’nün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	R ²
Sabit (a)	32,045	3,000		10,683***		
Terkedilme	,877	,142	,324	6,172***		
Duygusal Yoksunluk	,157	,133	,062	1,180	48,960***	0,544
Kusurluluk	-,388	,176	-,152	-2,203*		
Sosyal İzolasyon	1,155	,154	,541	7,512***		
Bağımlılık	-,086	,119	-,041	-,722		
Başarısızlık	,017	,153	,007	,112		
Dayanıksızlık	-,025	,155	-,007	-,164		
Yetersiz Özdenetim	,689	,082	,299	8,417***		
Kendini Feda	1,172	,119	,399	9,819***		
Onay Arama	,129	,100	,061	1,289		

Tablo 21 (Devamı)

Karamsarlık	-1,169	,137	-,470	-8,544***		
Duyguları Baskılama	-1,211	,129	-,442	-9,403***		
Yüksek Standartlar	-,493	,160	-,123	-3,077*		
Cezalandırıcılık	-,247	,085	-,102	-2,909*		
Aldatma	-,288	,080	-,175	-3,599***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Yapılan regresyon analizine AANÖÖ ve YŞÖ-KF3'ün şemaları atanmış ve "enter" yöntemi ile analiz edilmiştir. Anlamli olduğu görülen parametreler dahil edilerek regresyon modeline yönelik tahmin yürütülmüştür. Anlamli olduğu görülen parametrelerle kurulan modelin anlamli olduğu gözlemlenmiştir; ($F(16,656)=48,960$; $p<0,001$). Kurulan modelde "Terkedilme", "Kusurluluk", "Yetersiz Özdenetim", "Kendini Feda", "Karamsarlık", "Duyguları Baskılama", "Yüksek Standartlar", "Cezalandırıcılık" ve "Aldatma" puanları yordayıcı parametre olarak görülmüştür. Kurulan model ANNÖÖ'nün genel puanının %54,4'lik kısmını açıklamaktadır.

Tablo 22.

AEÖ'nün Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	sh	Beta	t	F	R ²
Sabit (a)	41,469	4,808		8,625***		
Terkedilme	-,443	,216	-,114	-2,052*		
Duygusal Yoksunluk	1,321	,197	,364	6,690***	39,590** *	0,535
Kusurluluk	2,035	,243	,554	8,379***		
Sosyal İzolasyon	-1,477	,234	-,483	-6,325***		
Bağımlılık	-,755	,166	-,251	-4,541***		
Başarısızlık	-,762	,208	-,213	-3,674***		
Dayanıksızlık	,359	,227	,073	1,584***		

Tablo 22 (Devamı)

Yetersiz Özdenetim	-,569	,128	-,172	-4,435***		
Kendini Feda	-1,270	,215	-,302	-5,900***		
Onay Arama	,374	,133	,123	2,808***		
Karamsarlık	1,499	,223	,421	6,734***		
Duyguları Baskılama	,723	,205	,184	3,533***		
Yüksek Standartlar	,619	,237	,108	2,617***		

Cezalandırıcılık	,006	,130	,002	,046
Empati Eksikliği	-,271	,244	-,038	-1,112
Eleştirel- Suçlayıcı	-1,751	,308	-,371	-5,675***
Büyükleme	5,386	,340	,887	15,844***
Kontrol Müdahale	-,370	,216	-,082	-1,715
Ebeveynleşme	-,221	,223	-,042	-,989

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Yapılan regresyon analizine AANÖÖ ve YŞÖ-KF3'ün şemaları atanmış ve "enter" yöntemi ile analiz edilmiştir. Anlamli olduğu görülen parametreler dahil edilerek regresyon modeline yönelik tahmin yürütülmüştür. Anlamli olduğu görülen parametrelerle kurulan modelin anlamli olduğu gözlemlenmiştir; $F(19,653)=39,590$; $p<0,001$). Kurulan modelde "Terkedilme", "Duygusal Yoksunluk", "Kusurluluk", "Sosyal İzolasyon", "Bağımlılık", "Başarısızlık", "Dayanıksızlık", "Yetersiz Özdenetim", "Kendini Feda", "Onay Arama", "Karamsarlık", "Duyguları Baskılama", "Yüksek Standartlar", "Cezalandırıcılık", "Eleştirme/Suçlama" ve "Büyükleme" alt boyut puanları yordayıcı parametre olarak görülmüştür. Kurulan model AEÖ'nün genel puanının %53,5'lik kısmını açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Araştırmanın örneklemini oluşturan 673 katılımcının 414'ünün kadın ve 259'unun erkek olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaşları incelendiğinde, 17-22 yaşında 183 kişi, 23-27 yaşında 290 kişi ve 28 yaş ve üzerinde 200 katılımcı mevcuttur. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, lise ve altı mezun 228 kişi, lisans mezunu 367 kişi ve lisansüstü mezunu 78 kişi olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde, bekar olan 470 kişi ve evli olan 203 kişi olduğu

bulunmuştur. Alkol kullanma durumu incelendiğinde, hiç kullanmayan 339 kişi ara sıra kullanan 187 kişi nadiren kullanan 137 kişi olduğu bulunmuştur. Çocukluk yıllarında bakımı kim sağladı değişkeni incelendiğinde, annem ve babam diyen 627 kişi büyükanne ve büyükbabam diyen 46 kişi olduğu gözlemlenmiştir.

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile anneden algılanan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek adına yapılan analizler sonucunda ANNÖÖ'nün empati eksikliği alt boyut puanı ile YŞÖ-KF3'ün terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, başarısızlık, dayanıksızlık, kendini feda, onay arama, yetersiz özdenetim, cezalandırıcılık, yüksek standartlar karamsarlık şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. ANNÖÖ'nün Eleştirme/Suçlama alt boyut puanı ile YŞÖ-KF3'ün terkedilme, kusurluluk, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, başarısızlık, bağımlılık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, cezalandırıcılık yüksek standartlar karamsarlık onay arama kendini feda şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. ANNÖÖ'nün büyükenmecilik alt boyut puanı ile YŞÖ-KF3'ün terkedilme, kusurluluk, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, kusurluluk başarısızlık , bağımlılık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, duyguları baskılama, yüksek standartlar karamsarlık onay arama kendini feda şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. ANNÖÖ'nün kontrol müdahale alt boyut puanı ile YŞÖ-KF3'ün terkedilme, kusurluluk, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, kusurluluk başarısızlık , dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, yüksek standartlar karamsarlık onay arama kendini feda şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. ANNÖÖ'nün ebeveynleşme alt boyut puanı ile YŞÖ-KF3'ün terkedilme, kusurluluk, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, kusurluluk başarısızlık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, yüksek standartlar karamsarlık, onay arama kendini feda, cezalandırıcılık, duyguları baskılama bağımlılık şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. Araştırma bulgularının karşılaştırılabileceği herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olması, Alpay'ın (2020) geliştirmiş olduğu Anneden Algılanan Narsisistik Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olmasına karşın literatüre kazandırılma süresinin çok yeni olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ancak, erken dönem uyum bozucu şemalarda bakım verenin anlamlı etkisi göz önünde bulundurulduğunda iki ölçüm arasında gözlemlenen pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilerin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ebeveynin sahip

olduğu psikopatolojik özelliklerle şekillenebilecek bir anne-çocuk bağı, çocuğun hem fizyolojik hem de psikolojik gelişim basamaklarında yeterli düzeyde ya da yeterli olandan daha fazla ilgi, bakım ve kabul görmemesi sonucunda negatif yönde etkilendiği belirtilmektedir (Wilson & Durbin, 2012; Affrunti & Woodruff-Borden, 2015; Dutton & diğ., 2011). AEÖ puanı ile ANNÖÖ'nün empati eksikliği, büyüklenmecilik alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. ANNÖÖ'nün yordayıcılarını bulmak için yapılan regresyon analizi sonucunda terkedilme, kusurluluk, yetersiz özdenetim, kendini feda, karamsarlık, duyguları baskılama, yüksek standartlar, cezalandırıcılık, AEÖ puanları yordayıcı parametre olarak görülmüştür ve ANNÖÖ'nün genel puanının %54,4'lik kısmını açıkladığı saptanmıştır.

YŞÖ-K3 ile AEÖ arasındaki ilişkiyi incelemek adına yapılan analizler sonucunda YŞÖ-KF3'ün terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, başarısızlık, yetersiz özdenetim, dayanıksızlık, cezalandırıcılık, karamsarlık, yüksek standartlar duyguları baskılama şema puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulgulanmıştır. Güzel'in (2016) araştırmasında ise sosyal izolasyon, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, cezalandırma ve ayrıcalık şemalarının AEÖ ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal izolasyon şemasının bireyin kendisini diğerlerinden farklı olarak değerlendirmesi sonucunda aidiyet duygusunun eksikliğinde bu duyguyu deneyimlemek adına AEÖ içerisine girebilecekleri belirtilmektedir (McGinn & Young, 1996; Young & Klosko, 2013). Bireyin kusurlarıyla başa çıkabilmek adına aldatma eğilimine yöneldiklerini ifade eden araştırmacılar aynı zamanda bu bireylerin tehditler karşısında dayanıksız olduklarını ifade etmektedir (Rafaeli Bernstein & Young, 2011). Cezalandırılma şeması ise bireyin yaptığı yanlışlar sonucunda deneyimlediği his sonucunda yanlış yaptığına inanmasıyla organize olarak karşı tarafı cezalandırma eğilimlerini ifade etmekte ve ayrıcalık şemasıyla da kendilerini diğerlerinden daha özel, üstün ve ayrıcalıklara sahip olduklarına yönelik inançlarını pekiştirmektedir. Bu yönüyle aldatmak kişiye sunulmuş bir hak niteliğindedir (Rafaeli Bernstein & Young, 2011; Young & diğ., 2009).

AEÖ'nün yordayıcılarını belirlemek adına yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, başarısızlık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, kendini feda, onay arama,

karamsarlık, duyguları baskılama, yüksek standartlar, cezalandırıcılık, Eleştirme/Suçlama ve büyüklenmecilik alt boyut puanları yordayıcı parametre olarak görülmüş ve AEÖ'nün genel puanının %53,5'lik kısmını açıkladığı gözlemlenmiştir. YŞÖ-KF3'ün yordayıcılarını belirlemek adına yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda ise Eleştirme/Suçlama, kontrol müdahale, ebeveynleşme, AEÖ puanları yordayıcı parametre olarak görülmüş ve YŞÖ-KF3'ün genel puanının %36,6'lık kısmını açıklamaktadır. Yapılan farklı bir araştırmada ise bu araştırmadan farklı olarak algılanan ebeveynlik biçimlerinin anlamlı etkisi değerlendirilmiştir. Yürütmüş olduğu çalışma sonucunda kadın katılımcıların kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının, zedelenmiş özerklik şema alanının, diğerleri yönelimlilik şema alanının algılanan aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçimi ile AEÖ ile arasındaki ilişkide tam aracı role sahip olduğu gözlemlenmiştir (Tortamış, 2014).

Şema terapi modelinde ele alınan erken dönem uyumsuz şemaların, temellendiği yapılar incelendiğinde nesne ilişkisi kuramcılarının ve bağlanma teorisi kuramcılarının yaklaşımlarından izler taşıdığı görülmektedir (Young, 1990). Erken dönem bakım verenlerin çocuk ile kurmuş olduğu ilişki aslında gelecek yaşam ilişkileri için de arz etmektedir. Şema, çocuğun ilk nesnesine ait içsel temsilleri barındıran ve çocuk tarafından içselleştirilen olumsuz nitelikler arttıkça uyum bozucu işlevlerin yetişkin yaşamda görülme olasılığı (Young & diğ., 2009). Erken dönem uyumsuz şemaların gelişmesinde ve şekillenmesinde ebeveynlerin tutum ve davranışlarının arz ettiği önemle birlikte ve çevresel faktörlerin de anlamlı etkilerinin de etkili olduğu ifade edilmektedir (Jeffrey & Young, 2012). Şemalar aynı zamanda, hem kişinin kendisine hem de diğerlerine ve çevresine ilişkin algısında da belirleyici niteliklere sahip olmakla birlikte, geleceğe ilişkin inançlarının da anlamlı bir yordayıcısıdır (Kömürcü & Gör, 2016; Beck & diğ., 1979; Yakın, 2015; Beck, 1967). Araştırma kapsamında incelenen erken dönem uyumsuz şemalar, Young Şema Ölçeği ile incelenmiş olup, erken dönem uyumsuz şemaların kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Literatür incelendiğinde cinsiyet değişkeni ile erken dönem uyumsuz şemaları ele alan araştırmalarda sıklıkla farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Tüm farklılıkların araştırmanın örnekleme ait yaş ve cinsiyet dağılımı, etnik köken gibi etmenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bazı araştırmacılar cinsiyet değişkeninin erken dönem uyumsuz şemaların üzerinde anlamlı etkileri olmadığını ifade ederken

(Zatripouloulou & diğ., 2014, akt., Çikit, 2017), bazı araştırmacılar ise özellikle diğerleri yönelimlilik şemasında kadınların anlamlı derecede yüksek puanlar almalarına dikkat çekmiştir (Tremblay & Dozois, 2009). Bu araştırmada ise erkek katılımcıların terk edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon bağımlılık, karamsarlık, yüksek standartlar, onay arama, yetersiz özdenetim, başarısızlık puanı elde ettikleri gözlemlenirken, kadınların anlamlı derecede yüksek puanlar aldığı herhangi bir alt boyut gözlemlenmemiştir. Son olarak kadın ve erkek katılımcıların dayanıksızlık, kendini feda, duyguları baskılama ve cezalandırıcılık alt boyutlarında ise anlamlı derecede farklılaşmadıkları saptanmıştır. Gencelli'nin (2021) araştırmasında erken dönem uyumsuz şemaların ve demografik değişkenler arasındaki ilişki cinsiyet değişkeni incelendiğinde karamsarlık, cezalandırma, şemasında kadınların puan ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, duyguları bastırma alt boyutunda erkeklerin puan ortalamasının anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. duyguları bastırma şeması aktif olan bireylerin, kişilerarası ilişkilerinde karşı tarafın ilgi, sevgi ve onayını kaybetmemek adına düşünce, duygu ve ihtiyaçlarını baskılamayı tercih ettiklerini göstermektedir (Young, 1990). Uygur'un (2020) araştırmasında ise ayrılma ve reddedilme alanının terk edilme, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon ve kusurluluk şemalarında erkek katılımcıların puan ortalamasının kadın katılımcılardan yüksek olduğu gözlemlenmesi ve kendini feda alt boyutunda anlamlı farklılıklara rastlanmaması araştırma sonuçlarıyla uyum göstermektedir.

Birey için çevreyi tanıma ve anlamlandırma ile yorumlama görevini de üstlenen şemalar yaş ile birlikte de gelişim göstermeyi sürdürmektedir. Ancak bireyim geçmiş deneyimleriyle edindiği bilgilere uymayan yeni bilgiler söz konusu olduğunda yeni şemaların oluşması gözlemlenebileceği ifade edilmektedir (Gör & diğ., 2017). Yürütülen bu araştırmada yaş faktörünün erken dönem uyumsuz şemalar üzerinde anlamlı etkilerinin olup olmadığı incelenmiş ve katılımcıların yaş dağılımları üç gruba ayrılmıştır. İlk grubu yaşları 17 ile 22 arasında değişen katılımcılar, ikinci grubu yaşları 23 ile 27 arasında değişen katılımcılar, üçüncü ve son grubu ise 28 yaş ve üzerindeki katılımcılar oluşturmuştur. 17-22 yaş aralığında olan katılımcıların terkedilme, kusurluluk, sosyal izolasyon, dayanıksızlık ve yetersiz özdenetim alt boyut puan ortalamalarının 23 ile 27 ve 27 yaş ve üzeri katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Cezalandırıcılık, karamsarlık ve duygusal yoksunluk alt boyutlarında ise yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiş

olmakla birlikte 23 ve 27 yaş aralığında olan katılımcıların başarısızlık, onay arama, duyguları baskılama ve yüksek standartlar alt boyutlarından anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları saptanırken, 28 yaş ve üzeri katılımcıların kendini feda ve bağımlılık alt boyutları puan ortalamalarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kendini feda alt boyutunun artan yaşla birlikte artması bireylerin yaş aldıkça kendi ihtiyaçlarını ikinci plana atarak diğerlerini memnun etmem adına çaladığını düşündürülebilir (Young, 1990). Artan yaşın beraberinde sorumluluk kavramını da getirmesi bu durumun açıklayıcılarından biri olarak değerlendirilebilir.

Başçelik'in (2021) ise araştırmasında artan yaşla birlikte sosyal izolasyon, duyguları bastırma, duygusal yoksunluk, kusurluluk, terk edilme, başarısızlık, tehditler karşısında dayanıksızlık, karamsarlık ve yüksek standartlar alt boyutları ile negatif yönde ilişkili olduğu bulgulanmış olması araştırma sonuçlarıyla uyum göstermektedir (Başçelik, 2021). Artan yaşın beraberinde daha fazla deneyimi de getirmesi bireylerin hayata dair daha işlevsel bir tutum sergilemesine imkan tanıdığı düşünülebilir. Çakırca'nın (2020) araştırmasında da ayrıcalıklılık, yetersiz özdenetim, başarısızlık ve bağımlılık alt boyutlarının yaş ile negatif yönde ilişkili olduğu gözlemlenirken, Gencelli'nin (2021) araştırmasında yaş ve kendini feda arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanması bulgularla uyum göstermektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile erken dönem uyumsuz şemalarının ilişkisini incelemek adına eğitim durumu değişkeni üç alt gruba ayrılmıştır. Bu gruplar; lise ve altı, lisans ve lisansüstüdür. Araştırma örneklemini incelendiğinde en az lisansüstü mezunu katılımcının olmasına karşın en çok anlamlı sonucunda lisansüstü mezunu katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Eğitim durumu lisansüstü mezunu olan bireyler terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, başarısızlık, dayanıksızlık, duyguları baskılama alt boyutlarından anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenirken, lisans mezunu olan bireyler onay arama ve cezalandırıcılık alt boyut puan ortalamalarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak yetersiz özdenetim, kendini feda, karamsarlık ve yüksek standartlar alt boyutlarının katılımcıların eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Bildirici (2014) bireyin eğitim seviyesi arttıkça kişinin kendisine ve diğerlerine yönelik yaklaşımlarında eşit olduklarını ve bu durumda beraberinde hem bireyin kendisiyle olan hem de diğerleriyle olan ilişkilerinde memnuniyeti ve doyumunu getirdiğini belirtmektedir. Literatür incelendiğinde, Sağlam'ın (2016) ve Çakırca'nın (2020)

araştırmalarında eğitim seviyesi ve erken dönem uyumsuz şemalar arasında anlamlı ilişki bulgulamışlardır. Yapılmış farklı bir araştırmada ise artan eğitim düzeyinin duyguları bastırma, cezalandırma ve kendini feda alt boyutlarıyla pozitif yönlü ilişki bulgulanmıştır (Başçelik, 2021). Duyguları bastırma şemasının eğitim ile pozitif yönlü ilişkisi benzer olmakla birlikte, örneklemin demografik farklılıklarının sonuçlarda farklılıklara sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Aynı zamanda erken dönem uyumsuz şemaların sıklıkla üniversite öğrencileri ile yürütülmüş araştırmaların bir değişkeni olduğu görülmekte ve yetişkinleri konu alan araştırmalarda ise sıklıkla eğitim düzeyi değişkenine yer verilmemesi karşılaştırma yapılacak sonuçları kısıtlamaktadır. Bulguların karşılaştırılabileceği gelecek araştırmalar ihtiyaç olduğu açıktır.

Araştırma kapsamında erken dönem uyumsuz şemaların medeni durum değişkeni ile ilişkisi katılımcıların evli ve bekar olması ile ele alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunda boşanmış ve dul seçeneği bulunmasına karşın katılımcılar arasında boşanmış ya da dul katılımcının olmadığı görülmüştür. Araştırma sonucunda bekar katılımcılar daha fazla terkedilme kusurluluk puanı, sosyal izolasyon, bağımlılık, başarısızlık, duyguları baskılama puanı aldığı gözlemlenirken, evli katılımcıların kendini feda, onay arama, karamsarlık alt boyut puan ortalamalarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Evli bireylerin kendini feda alt boyutu puan ortalamasının anlamlı derecede yüksek olması, partnerlerini ve çocuklarını memnun etmek adına kendi ihtiyaçlarını ikinci plana atmayı tercih ettiklerini düşündürürken, bekar bireylerin ise duyguları bastırma alt boyutundan aldıkları puanlar modern dünyanın yalnızlık algısının bir sonucu olabilir. Birey, diğerlerinin sevgisini kaybetmemek adına duygularını tercih edebileceği gibi bu şemada dikkat çeken bir diğer unsur olan onay aramanın da hem koşullu sevgiye ulaşımın bir parçası olarak değerlendirilebileceği gibi onay arama alt boyutundan anlamlı derecede yüksek puanlar alan evli bireylerinde görülmektedir (Young & diğ., 2009). Ancak Dumitrescu ve Rusu (2012) onay arama şemasının ilişki doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bireyin ilişki içerisinde olduğu partnerine karşı tahammül düzeyinin düşük olması ve sıklıkla zihin okuma eyleminde bulunması onay arama şemasıyla örtüşmektedir. Burada onay kavramı sevildiğini hissetmekle eş değerdir (Rafaeli & diğ., 2010; Sarı & oven, 2015). Evli ve bekar katılımcıların anlamlı derecede farklılaşmadığı şemaların ise duygusal yoksunluk, yüksek standartlar, cezalandırıcılık, dayanıksızlık ve yetersiz özdenetim olarak bulgulanmıştır. Farklı bir araştırmada da 18-30 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele

aldığı araştırmasında ise bekar katılımcıların tüm alt boyutlarından evli katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları bulgulanmıştır (Candemir, 2019). Yoosefi'nin (2010) araştırmasında ise boşanmış katılımcıların erken dönem uyum bozucu şema puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenirken, erken dönem uyumsuz şemaların, boşanmanın anlamlı bir yordayıcısı olduğu gözlemlenmiştir. Literatürde erken dönem uyumsuz şemalar ile medeni durum arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmaların kısıtlılığı dikkat çekmekle birlikte bu araştırmada da katılımcılar evli ve bekar olarak iki grupta incelenmiştir. Gelecek araştırmalarda evli, bekar, boşanmış ve dul olarak dört grupta incelenmesinin de literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların alkol kullanımı ara sıra, nadiren ve hiç olarak üç grupta incelenerek erken dönem uyumsuz şemalar üzerinde anlamlı etkisinin olup olmadığı incelendiğinde alkolü ara sıra kullanan katılımcıların terkedilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, dayanıksızlık, yetersiz özdenetim, kendini feda, karamsarlık duyguları baskılama, yüksek standartlar, cezalandırıcılık alt boyutlarından anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenirken, onay arama alt boyunda alkol kullanımının anlamlı bir etkisi gözlemlenmemiştir. Alkol kullanımı ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiyi ele alan farklı bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte bu sonuçların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte ve gelecek araştırmalarla desteklenmesi beklenmektedir. Alkol kullanımının sıklıkla şema terapi modeli perspektifinde değerlendirildiği görülmekte ve alkol tüketiminin bir kaçınma davranışı niteliğinde olduğu vurgulanmaktadır (Farrel & diğ., 2014). Yetersiz öz denetimin alkolü bırakma konusunda bir engel teşkil ettiği ve birey için bir sağlık bir problemi ya da hastalık tetikleyicisi olsa dahi bireyin tüketimine engel olamamasında anlamlı bir yordayıcı olduğunu ifade edilmektedir (Behary, 2017; Young & diğ., 2009).

Araştırmanın son demografik değişkeni olan çocukluk yıllarında kimin bakım verdiği sorusunun erken dönem uyumsuz şemalarında anlamlı etkisinin olup olmadığı ele alındığında bakımını büyükannesi ve büyükbabası sağlayan katılımcıların terkedilme duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, başarısızlık, yetersiz özdenetim, kendini feda, onay arama, karamsarlık, yüksek standartlar ve cezalandırıcılık alt boyutlarında puan ortalamalarının bakımını annesi ve babası üstlenen katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenirken, kusurluluk, dayanıksızlık ve duyguları baskılama alt boyutlarında ise katılımcıların bakımlarını anne ve babasının ya da büyükanne ve

büyükbabasının üstlenmesinin anlamlı farklılıklara sebebiyet vermediği gözlemlenmiştir. Bu bulguların karşılaştırılabileceği bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte gelecek araştırmalarla desteklenmesinin literatüre katkı sağlayacağı ve erken dönem uyumsuz şemalar üzerindeki etkisinin genellenebilirliğini arttıracığı düşünülmektedir.

Toplumsal normların ve kültürel baskıların günümüz toplumunda geçmişe oranlara rahatlamış olması ve bireyselliğe yapılan vurgunun da değer kazanmaya devam etmesi kişinin şişirilmiş bir benlik duygusu yaratmasına imkan tanıyan etmenler olarak değerlendirilmektedir (Twenge & Foster, 2010). Twenge vd. (2008) üniversite öğrencileri ile yürütmüş oldukları çalışma sonucunda, son 20 yılda narsisistik kişilik özelliklerinin gözlemlenme oranının anlamlı derecede arttığını ifade etmektedir. Narsisistik kişiliklerde gözlemlenen, hak görme, üstünlük duyguları, empati eksikliği, kişilerarası iletişimde sömürücü ve saldırgan tutum ve davranışlar, kontrol sağlama isteği, güç isteği, teşhircilik gibi niteliklere sahip bir ebeveyn bakım çocuğu ile iletişimde olumsuz bir etmen olarak değerlendirilmektedir (Wetzel & Robins, 2016; Shaw, 2010). Narsisistik özelliklere sahip bir anne, çocuklukta ihtiyaç duyduğu ve gelişimi açısından da karşılanması gereken narsisistik gereksinimleri karşılanmadığı gibi ebeveyn olduğunda da çocukluğunun bu örseleyici deneyimleri tetiklenir. Çocuğun her an onun istekleri doğrultusunda eyleme geçmesini bekleyen anne, çocuk üzerinde kurmak istediği kontrol aracılığıyla da kendi üstünlük ve hayranlık hislerinin tatmini gerçekleştirmekte ve kendi eksik yönlerinin doyurulmasında çocuğunu aracı olarak kullanmaktadır (Miller, 2019; Sukenick, 2011; Donaldson-Pressman & Pressman, 1994). AANÖÖ ile yürütülmüş bu araştırmanın Türk literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alpay (2020) tarafından geliştirilmiş bu ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçek olmasına karşın araştırmacılar tarafından sıklıkla ele alınmadığı gözlemlenmiştir. araştırmada ele alınan bir demografik değişken olan cinsiyet ve AANÖÖ arasındaki anlamlı farklılıklar incelendiğinde kadın ve erkek katılımcıların empati eksikliği, ebeveynleşme ile kontrol/müdahale alt boyutlarında farklılaşmadığı ancak, Eleştirme/Suçlama ile büyükmecilik alt boyutunda erkek katılımcıların kadın katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. bu araştırmadan farklı olarak Alpay'ın (2020) araştırmasında hiçbir alt boyutta cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiştir. Bazı araştırmacılar yürütmüş oldukları klinik gözlemler sonucunda özellikle kız çocuklarının annenin narsisizmine daha yoğun maruz

kaldığını belirtirken (Apter, 2012; Brown, 2008), bazı araştırmacılar ise burada kadınların psikoterapiye başvurma ve yardım arama oranlarıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir (Leggio, 2017).

Katılımcıların yaşları ile anneden algıladıkları narsisistik özellikler arasındaki ilişki ele alındığında ise empati eksikliği ve büyüklenmecilik alt boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı gözlemlenmiştir. Ölçeğin Eleştirme/Suçlama alt boyutunda gözlemlenen anlamlı farklılığın ise 28 yaş ve üzerinde olan katılımcıların 23-27 ve 17-22 yaş aralığı olan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar almasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Ölçeğin diğer iki alt boyutu olan kontrol/müdahale ile ebeveynleştirme alt boyutlarında ise 17 ile 22 yaş aralığında olan katılımcıların 23-27 yaş aralığı ve 28 yaş ve üzeri olan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puan almasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. ancak bu bulguları karşılaştırabileceğimiz herhangi bir araştırmanın literatürde mevcut olmaması, sonuçların değerlendirilmesini engellemekle birlikte gelecek araştırmalarla desteklenmesi beklenmektedir.

Modern dünya düzeninin insanı bireyselleştirmesinin narsisistik özelliklerin artmasında anlamlı bir yordayıcı olduğunu ifade eden araştırmacılar kişilik kavramı ile açıklanan bireysel farklılıkların kişinin yaşamında hem diğerleriyle olan ilişkilerinde hem de çalışma ve eğitim hayatında etkilerini göstermektedir (Caspi & diğ., 2005; Twenge & Foster, 2010). Katılımcıların eğitim durumlarına göre anneden algıladıkları narsisistik özelliklerinin değişip değişmediği incelendiğinde empati eksikliği, Eleştirme/Suçlama ve kontrol/müdahalecilik alt boyutlarında eğitim durumu lise ve altı olan katılımcıların eğitim durumu lisansüstü ve lisans mezunu katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. eğitim durumu lisans mezunu olan katılımcıların ise ebeveynleşme alt boyutundan eğitim durumu lisansüstü ve lise ve altı olan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları bulgulanırken, büyüklenmecilik alt boyutunda katılımcıların eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir.

Ehrenber ve Hunter (1996) narsisistik kişilik özelliklerine sahip ebeveynlerin ötekilerle iletişim ve etkileşimlerinde kırılmalı bir yapıda olmalarının evlilik yaşantısına da yansıtacağını belirtmektedir. Bu yönüyle çocuğun evlilik kavramına attığı anlamların da şekillenebileceği düşünülebilir. Özellikle çocukların

ebeveynleri arasında aracı rolünü üstlenmesi, bir taraf tutmasının beklenmesi psikolojik sağlığı da sağlamlığı da negatif yönde yordayıcı bir etmen niteliğinde değerlendirilebilir. Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bir anne çocuğuna kendi uzantısı gibi davranarak aslında özerkleşme ve bireyleşme kapasitesine ket vurmakta ve çocuğun alabileceği sorumluluklar karşısında takdir ve onay yerine, eleştiri ile karşılaşması ise öz güven gelişimini engelleyici niteliktedir. Ne kadar çabalarsa çabalasın yeterli olamayan bir çocuk için kurmuş olduğu bu ilk ilişki deneyimi gelecek ilişkilerinin de temellendiği yapı olarak değerlendirilmekte ve yetişkin yaşamda diğerleriyle etkileşimde olmak için yeterli düzeyde iyi olmadıklarına ilişkin düşünceleriyle gündeme gelmektedir (Apter, 2012; McBride, 2002). Evli ve bekar katılımcıların ANNÖÖ'nün empati eksikliği, büyükenmecilik, kontrol/müdahale ve ebeveynleşme alt boyutunda anlamlı derecede farklılaşmadığı gözlemlenirken, anlamlı farklılığa rastlanan tek alt boyutun Eleştirme/Suçlama olduğu bulgulanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasında medeni durum değişkeninin baz alınmadığı ve Alpay'ın da (2020) belirttiği gibi gelecek araştırmalarla desteklenmesine yönelik bu araştırmayla atılan adımın gelecek araştırmalarla da desteklenmesi beklenmekle birlikte sonuçların karşılaştırılmasına da imkan tanınacaktır. Monk'un (2001) araştırmasında ise narsisistik ebeveynlerle büyümüş çocukların romantik ilişki biçimleri nitel araştırma yöntemleriyle incelendiğinde yakın ilişki kurmada problemler deneyimledikleri, partnerlerine güven duymadıkları, benlik imajlarının olumsuz olduğu, çocuklukta çizilmemiş olan gerçekçi sınırların eksiliği sonucunda yetişkin yaşamda kendilerinden ve diğerlerinden aşırı beklenti ile aynı aile örüntüsünün devamını sağlayacak ilişki eğilimleri olduğu gözlemlenmiştir.

Donaldson-Pressman ve Pressman (1994) narsisistik ebeveynlere sahip çocukların güvensizlik hislerine, ön görülemezliklerine, çocuğun aile içinde ebeveyn rolüne bürünmesine, sınır ihlallerine, suçluluk hislerine ve alkol madde kötüye kullanımına zemin hazırlayıcı bir faktör olduğunu ifade etmektedir. Dantale vd. (2015) araştırmalarında depresyon, kaygı bozukluğu ve ebeveyn narsisizmini ele almış ve araştırma sonucunda ebeveynin narsisizm düzeyi arttıkça çocuğun kaygı ve depresyon semptomlarının arttığı gözlemlenmiştir. Doğrudan alkol ve anneden algılanan narsisistik kişilik özelliklerini ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olmakla birlikte kaygı ve depresyonun alkol ve madde kötüye kullanımında anlamlı bir yordayıcı olduğu gösteren araştırmaların literatürde mevcut olduğu görülmektedir

(Arıkan & diğ., 1999; Evren & diğ., 2002; Haviland & diğ., 1988; Doğruer & diğ., 2002). Bu araştırmada ise katılımcıların alkol alma kategorileri olarak belirlenen hiç, ara sıra ve nadiren alkol tüketen katılımcıların anneden Algılanan Narsisistik Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin empati eksikliği alt boyutunda anlamlı derecede farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. ancak, ölçeğin Eleştirme/Suçlama, büyüklenmecilik, kontrol/müdahale ve ebeveynleşme alt boyutlarında alkolü ara sıra kullanan katılımcıların, alkolü nadiren kullanan ve hiç kullanmayan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Moeller vd. (2009) narsisistik ebeveynlerin çocuklarının yetişkin dönem yaşantılarına etkilerini ele aldıkları çalışmaları sonucunda boşluk hissini, utanç hissini, cinsel istismarı ve hem duygusal hem de fiziksel terk duygularını sıklıkla deneyimlediklerini gözlemlemiştir. Aynı zamanda bu çocukların yetişkin yaşamlarında alkol ve madde kötüye kullanımları, kaygı bozuklukları, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu deneyimledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveynlerinin çocuğun kişilik gelişiminde anlamlı etkileri olmakla birlikte ebeveynlerin iyi özellikleri konusunda araştırmacılar fikir birliğine varmamış olmamasına karşın her çocuğun ihtiyaç duyduğu evrensel ihtiyaçlar arasında temel gereksinimlerin karşılanması, özerklik, ilgi ve sıcaklık fikir birliği sağlanan kavramlar arasındadır (Zahn-Waxler & diğ., 2002). Bağlanma kuramında vurgulanan güvenli bağlanmanın önemi, hem çocuk ile bakım verenin arasındaki etkileşimde çocuğun hem fizyolojik hem de psikolojik gelişiminde önem arz etmekle birlikte empatik eğilimlerin de temellenmesinde bir yordayıcıdır. Ancak narsisistik bir kişilik özelliklerine sahip bir ebeveynde gözlemlenen empati eksikliği çocuk iletişimde gözlemlenmesi ikili etkileşimi olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Wetzel & Robins, 2016; Shaw, 2010; Ainsworth, 1982; Kohut, 1977; Putnick & diğ., 2015; Stern & diğ., 2015). Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer demografik değişken olan çocukluk yıllarında bakımın kim tarafından verildiği sorusunun bireylerin anneden algılanan narsisistik kişilik özellikleri üzerindeki etkisi incelendiğinde çocukluk yıllarında bakımı annesi ve babası sağlayan ve çocukluk yıllarında bakımı büyükanne ve büyükbabası sağlayan katılımcıların empati eksikliği, büyüklenmecilik, kontrol/müdahale, eleştiricilik ve ebeveynleşme puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Örneklem incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun anne ve babasıyla büyüdüğü görülmesi anlamlı farklılıkların elde edilememesi nedeni

olabileceği gibi bulguların karşılaştırılabileceği herhangi bir araştırmaya da rastlanmamış olmakla birlikte bazı araştırmacılar annede var olan anrsisistik özelliklerin çocuğa yansıyabileceğini ifade etmekte ve çocuğun erken dönem yaşantılarında karşılanmamış olan ihtiyaçları sonucunda çocukların da narsisistik kişilik özellikleri sergileyebileceğini ifade etmektedir (Boicich, 2017; Horne, 1998; Türker, 2018; Kohut, 1971, Kernberg, 1976).

Aldatma kültürel anlamda yorumlanabilen bir kavram olmakla birlikte dini inançların baskın olduğu toplumlarda aldatma eğiliminin düştüğü belirtilmektedir (Duba, 2006). Aynı zamanda toplumun kadına, erkeğe ve evliliğe atfettiği önem de aldatma kavramı üzerinde etkili olmakla birlikte kültür etkisinin ele alındığı çalışmaların yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ataerkil toplumlarda kadınların aldatmanın ahlaki olarak kabul edilemez biçiminde niteledikleri görülürken, erkeğin aldatmasının cinsel bir tatmin olarak yorumlanması dikkat çekmektedir (Knodel & diğ., 1996).

Bu araştırmada kadın ve erkek katılımcıların aldatma eğilimleri arasında anlamlı derece farklılaştığı gözlemlenmiştir. Türkiye’de aldatma eğilimlerinin araştırmalarda sıklıkla ele alınan bir konu olmadığı gözlemlenmekle birlikte Polat (2006) evli katılımcılarla yürütmüş olduğu araştırma sonucunda erkeklerin aldatma eğiliminin yüksek olduğunu gözlemlerken, yapılmış farklı bir araştırmalarda ise kadın ve erkeklerin aldatma eğiliminin anlamlı derecede farklılaşmadığı bulgulanmıştır (Çavuşoğlu & diğ., 2010; Çavuşoğlu, 2011). Şehitoğlu’nun (2021) ve Demirci’nin (2021) araştırmalarında da erkek katılımcıların anlamlı derecede yüksek puan almış olması araştırma sonuçlarıyla uyum göstermektedir. Aldatma kavramının duygusal ve cinsel aldatma olarak ayrıştığını ifade eden araştırmacılar erkeklerin sıklıkla cinsel aldatma eylemine yöneldiklerini ifade etmektedir. Yurt dışı ve yurt içinde yapılmış birçok araştırmanın sonucunda da aldatma eğiliminde gözlemlenen anlamlı farklılığın erkeklerin aldatma eğiliminin yüksek olmasından kaynaklandığı gözlemlenmektedir (Hansen, 1987; Thompson, 1984; Atkins & diğ., 2001; Norment, 1998; Kantarcı, 2009; Burchell & Ward, 2011; Green & Sabini, 2006; Allen & Baucokm, ; Henline & diğ., 2007; Wiggins & Lederer, 1984; Wiederman, 1997; Atkins & diğ., 2001; Spanier & Margolis, 1983; Destefano & Oala, 2008; Sharpe, 2013; Thornton & Nagurney, 2011; Vaughan, 2003).

Araştırma kapsamında yaş değişkeni üç grup şeklinde incelenmiş olup AEÖ açısından yaş gruplarının farklılaştığı gözlemlenmiştir. 17 ile 22 yaş aralığında olan katılımcıların AEÖ puan ortalamalarının 23-27 yaş aralığı ve 28 yaş ve üzeri olan kişilerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Demirci'nin (2021) evli bireylerde aldatma eğiliminin toplumsal cinsiyet algısı ve kendilik algısı ile ilişkisini ele aldığı çalışmada yaş değişkeni ve AEÖ ile arasındaki ilişki incelendiğinde ise 21 ve 30 yaşındaki katılımcıların aldatma eğilimleri 31 ve 40 ile 41 yaş ve üzeri gruba oranla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Türkiye'de yürütülmüş farklı bir çalışmada ise artan yaşla birlikte aldatma eğiliminin de arttığı saptanmıştır. Şatıroğlu (2017) ve Yıldırım'ında (2019) araştırmalarında AEÖ ve yaş arasında pozitif yönlü ilişkiler bulgulanmıştır. Literatür incelendiğinde yaş değişkenini ele alan araştırmaların sayısının az olması dikkat çekmekle birlikte elde edilen bu bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Demirci'nin araştırmasında sadece katılımcının yaşı değil, eşinin yaşı da demografik değişken olarak ele alınmış ve AEÖ ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar eşi 31 ile 40 ve 41 yaş ve üzeri olan katılımcıların kadın ya da erkek fark etmeksizin aldatma eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Gelecek araştırmalarda eşin yaşı ve cinsiyeti ele alınarak literatüre katkı sağlanabilir.

Araştırmada katılımcıların eğitim durumu üç grup şeklinde incelenmiştir. Bu gruplar lise, lisans ve lisansüstüdür. Katılımcıların eğitim seviyesinin aldatma eğilimleri üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmüştür. Eğitim durumu lisansüstü olan katılımcıların lisans ve lise ve altı olan kişilerin anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir. Demirci'nin (2021) araştırmasında ise lise mezunlarının aldatma eğiliminin daha yüksek olduğu gözlemlenirken literatürde sıklıkla AEÖ ve eğitim durumu arasında anlamlı farklılıkların gözlemlenmediği araştırmalar da yer almaktadır (Çavuşoğlu, 2011; Bayar, 2015; Yıldırım, 2019; Hamamcı, 2005; Polat, 2006; Greeley, 1994). Atkins vd. (2001) ve Kankaya'nın (2015) araştırmalarında ise bu araştırmayla uyumlu olarak eğitim seviyesi ve AEÖ arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır.

Araştırmada ele alınan bir diğer demografik değişken olan medeni durum ele alındığında evli ve bekar katılımcıların aldatma eğilimlerinin anlamlı derecede farklılaşmadığı saptanmıştır. Aldatma eğilimini ele alan araştırmaların sıklıkla evli katılımcılarla yürütülmüş olduğu görülmektedir. Bu nedenle elde edilen bulguların

karşılaştırılabileceği araştırmalara ihtiyaç olduğu açıktır. Ölçeğin geliştiricisi olan Polat (2006) araştırmasında evliliği cinsiyet bazında karşılaştırmış ve evli erkeklerin aldatma eğiliminin evli kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Katılımcıların alkol kullanıp kullanmadığı ele alındığında alkolü ara sıra kullanan katılımcıların aldatma eğilimlerin alkolü hiç kullanmayan katılımcılardan ve nadiren alkol alan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde alkol kullanımı ve AEÖ arasındaki ilişkiyi ele alan Türkiye’de yürütülmüş herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olması sonuçların karşılaştırılabilirliğine ket vurmakla birlikte gelecek araştırmalarla desteklenmesi beklenmektedir. Atkins vd. (2005) yürüttükleri çalışmada kadın katılımcıların alkol veya madde kullanımının aldatma eğilimleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı gözlemlenirken, aldatan erkek katılımcıların alkol ve madde kötüye kullanımlarının olduğu saptanmış olmakla birlikte araştırmacılar alkol ve madde kullanan erkekleri, aldatmaya iten bir sebep olarak da bu kullanımı göstermiştir.

Araştırmada ele alınan son demografik değişken olan Çocukluk yıllarında bakımı kim sağladı değişkeni ve iki alt grupta incelenmiştir. İlk olarak anne ve babasıyla büyüyen çocuklar ikinci grupta ise büyükanne ve büyükbabasıyla büyüyen çocuklar oluşturmaktadır. Ancak çocukluk yıllarında kimin bakım verdiği sorusuna verilen cevap ile katılımcıların aldatma eğilimleri arasında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Literatürde daha önce bu sorunun ele alınmadığı görülmekle birlikte, bu sonuçların katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuğun bakım verenlerinin kişilik özellikleri, duyguları, düşünceleri, tutumları ve davranışları etkileyerek çocuk üzerinde anlamlı etkilere sahiptir (Belsky, 1984). Çocuğun gelişiminde önem arz eden ebeveyn tutum ve davranışları bakım verenlerin psikopatolojik niteliklere sahip olması sonucunda çocuğun psikolojik gelişimini engelleyici nitelikte bir unsur olmakla birlikte psikolojik sağlamlı ve sağlamlığının da negatif yönde yordayıcılarıdır (Wilson & Durbin, 2012; Affrunti & Woodruff-Borden, 2015; Dutton & diğ.,2011).

Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların yaş dağılımlarında, orta yaş ve yaşlı nüfusun kısıtlılığı gözlemlenmesine karşın, hem Türkiye hem de KKTC’inde ikamet eden katılımcıların örneklemini oluşturması yapılan araştırmanın

genellenebilirliğine olumlu etkide bulunacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda anneden algılanan narsisizm düzeyini ele araştırmaların kısıtlılığı göz önünde bulundurulduğunda elde edilen bu bulguların literatüre katkı sağlayacağı gibi gelecek araştırmalarla desteklenmesi beklenmektedir. Aldatma kavramının kültürel ve toplumsal anlamı da kavramın anlamsal bütünlüğünü var eden önemli bir faktördür. Aldatma kavramını ele alan araştırmaların sıklıkla yurt dışında yürütüldüğü görülmekle birlikte, bu araştırmanın sonuçlarının kültür ve toplum etkisiyle değerlendirilmesine imkan tanıyacağı düşünülmektedir. Araştırma ölçeklerinin soru yoğunluğu ve ölçeklerin öz bildirime dayalı olması da araştırmanın sınırlılıkları arasında değerlendirilebilir. Son olarak araştırma örneklemine dahil edilme konusunda herhangi dışlama kriterinin bulunmaması da araştırmanın sınırlılıkları içerisinde olmakla birlikte, bakım verenin kim olduğu sorunun anlamlı etkilerinin gözlemlenmiş olmasına ek olarak alkol kullanımının da anlamlı etkilerinin saptanmış olması literatüre katkı sağlayıcı bir faktör olarak değerlendirilmekle birlikte gelecek araştırmalar tarafından desteklenmesi de beklenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Bu araştırma kapsamında bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, anneden algıladıkları narsisistik özellikler ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki

incelenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde Türk literatüründe aldatma eğilimi ve erken dönem uyum bozucu şemaları konu alan araştırmalara rastlansa da erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisistik özellikler ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiyi ele alan ilk çalışma olmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nden yaşları 17 ve 65 arasında değişim gösteren 414 kadın ve 259 erkek toplam 673 kişi katılmıştır. Araştırmada erken dönem uyum bozucu şemaları ölçmek için Young Şema Ölçeği kısa Form-3, anneden algılanan narsisistik özellikleri ölçümlemek için Anneden Algılanan Narsisistik Kişilik Özellikleri Ölçeği ve katılımcıların aldatma eğilimlerini ölçümlemek için de Aldatma Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada ele alınan demografik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, medeni durum, alkol kullanımı, çocukluk yıllarında kimin bakım verdiği) katılımcıların erken dönem uyum bozucu şemaları, anneden algıladıkları narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimleri üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmüş ve bulgularan anlamlı sonuçlar tartışılmıştır.

Kadın ve erkek katılımcıların erken dönem uyum bozucu şemalarının farklılaştığı gözlemlenmiş ve bu anlamlı farklılığa erkek katılımcıların puan ortalamalarının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Anneden Algılanan Narsisistik Kişilik Özellikleri ve Aldatma Eğilimi Ölçeği'nde de gözlemlenen anlamlı farklılık da erkek katılımcıların puan ortalamasının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Yaş değişkeni incelendiğinde anlamlı etkileri saptanmış ve 17-22, 23-27 ve 28 ve üzeri yaş grupları arasında yüksek puan alınan şemaların değiştiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların artan yaşla birlikte aldatma eğiliminin azaldığı saptanırken, anneden algılanan narsisistik özellikler de 17-22 yaş aralığında olan katılımcıların ebeveynleşme ve müdahale alt boyutlarında anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları saptanırken, suçlayıcılık alt boyutunun artan yaşla birlikte arttığı görülmüştür.

Araştırmada ele alınan eğitim durumu değişkeni incelendiğinde lisansüstü mezunlarının erken dönem uyum bozucu şemalardan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları alt boyutların lisans ve lise mezunu katılımcılardan fazla olduğu görülmüştür. Anneden algılanan narsisistik özelliklerin, eğitim durumu ile ilişkisi incelendiğinde ise anlamlı farklılıkların lise ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcıların aleyhine olduğu görülürken, lisans mezunlarının ebeveynleşme alt boyutundan yüksek puanlar aldıkları

saptanmıştır. Aynı zamanda eğitim seviyesinin de aldatma eğilimi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Medeni durum değişkeni incelendiğinde evli katılımcıların sadece kendini feda, onay arama ve karamsarlık şemalarından anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları gözlemlenirken, diğer tüm alt alanlarda bekâr katılımcıların ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. Anneden algılanan narsisistik kişilik özelliklerinin ise eleştirel ve suçlayıcı yönleri olduğu bulgulanmıştır.

Araştırmada ele alınan alkol kullanımının ise erken dönem uyum bozucu şemalar üzerinde anlamlı etkileri olduğu saptanmıştır. Alkolü ara sıra kullanmanın dahi aldatma eğilimini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Çocukluk yıllarında kimin bakım verdiği sorusu ele alındığında ise erken dönem uyum bozucu şemalar üzerindeki anlamlı etkileri gözlemlenirken anneden algılanan narsisizm düzeyinde ve aldatma eğiliminde anlamlı bir farklılığa sebebiyet vermediği saptanmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan demografik değişkenlerde gözlemlenen ve gözlemlenmeyen farklılıklar literatür çerçevesinde olası sebepler göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

Araştırmanın amacı olan erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisistik özellikler ve aldatma eğilimi arasında ilişki bulgulanarak açıklanmıştır. Katılımcıların annelerinden algılanan narsisistik kişilik özelliklerinde eleştirel ve suçlayıcılığın, kontrolcülüğün ve ebeveyn gibi hissetmelerine sebebiyet vermesine ek olarak aldatma eğilimlerinin de erken dönem uyum bozucu şemalar üzerinde açıklayıcı etkisi saptanmıştır. aynı zamanda katılımcıların erken dönem uyum bozucu şemalarının aldatma eğilimleri üzerinde açıklayıcı etkisinin saptandığı bu araştırmada literatür desteklenerek ebeveynlerle kurulan ilk ilişkilerin gelecek yetişkin dönem ilişkilerine anlamlı düzeyde etki ettiği ifadesi desteklenmiştir. Katılımcıların aldatma eğilimlerinin de anneden algıladıkları narsisizm düzeyi üzerindeki açıklayıcı etkileri saptanmıştır.

Öneriler

Araştırma örneklemini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki katılımcıların olduğu toplam 673 kişi ile sınırlıdır. Gelecek araştırmalarda elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve geçerliğini arttırmak adına katılımcı sayısının arttırılması önerilmektedir.

Elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda erken dönem uyum bozucu şemalar, anneden algılanan narsisistik özellikler ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ebeveyn tutumlarının da dahil edilmesinin anlamlı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Bu düşüncenin temel aldığı demografik değişken ise çocukluk yıllarında bakım verenin anlamlı etkileridir.

Araştırma örnekleminde ele alınan cinsiyet değişkeninin eşit dağılıma sahip olmaması araştırma sınırlılıkları arasında değerlendirilmektedir. Gelecek araştırmalarda eşit dağılım sağlanabilir. Bu araştırmada üç grup halinde incelenen yaş değişkeninin gelecek araştırmalarda grup sayısı artırılarak ve orta yaş ile yaşlı nüfusunda araştırmalara dahil edilmesi önerilebilir. Ayrıca katılımcıların medeni durumları evli ve bekar olarak iki grupta incelenmiştir. Gelecek araştırmalarda dul ve boşanmış katılımcıların da araştırma örneklemine dahil edilmesinin araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttıracığı düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında ele alınan alkol kullanım durumu ve çocukluk yıllarında kimin bakım verdiği sorusunun daha önce bu değişkenler perspektifinde çalışılmamış olduğu görülmüş olmakla birlikte elde edilen sonuçların karşılaştırılabileceği verilere de ulaşılammıştır. Elde edilen bulgular anlamlı etkileri olduğunu göstermekle birlikte gelecek araştırmalar tarafından ele alınması bulguların karşılaştırılabilme imkânı tanıyacak ve literatüre katkı sağlayacaktır. Araştırma örnekleminin sosyoekonomik bakımdan farklılaşmadığı ve araştırmacıların büyük bir çoğunluğunun orta ekonomik düzeyde olduklarını ifade ettiği görülmüştür. Gelecek araştırmalarda farklı sosyoekonomik seviyedeki katılımcılara ulaşım sağlanması önerilebilir.

Bu araştırma korelasyonel bir araştırma olduğu için elde edilen sonuçların nedensellikte açıklanamayacağı açıktır. Araştırma ölçeklerinin öz bildirime dayalı olduğu göz önünde bulundurulduğunda Aldatma Eğilimi Ölçeği'ndeki soruların cevaplanması katılımcılarda çekincelere yol açmış olabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen bu sonuçlar bireysel terapilerde, aile danışmanlığında ve çift terapilerinde sıklıkla gözlemlenen aldatma davranışının erken dönem uyum bozucu şemaların anlamlı etkisinin ele alınmasında ve bu davranışın şema terapi perspektifinde değerlendirmesinin önem arz ettiğini göstermektedir. Aynı zamanda kişilik bozukluklarında da anlamlı etkileri gözlemlenen şema terapi modelinin narsisistik kişilik özellikleri üzerindeki anlamlı etkisi de göz önünde bulundurulduğunda, ebeveyn ve çocuk ilişkisine de olumlu bir katkı sağlayabileceği

gibi bireysel görüşmelerde de bir yol gösterici niteliğinde olduğu düşünülebilir. Ancak, bu konudaki araştırmaların kısıtlılığı göz önünde bulundurulduğunda, gelecek araştırmalarla desteklenmesi ve sonuçların genellenebilirliğinin artırılması beklenmektedir.

Son olarak ebeveyn olmanın gereklilikleri ve bir çocuğun temel gereksinimlerine ulaşımı konusunda yürütülebilecek devlet politikalarının olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Ekonomik imkansızlıklar birçok çocuğun temel gereksinimlerinden mahrum kalmasına sebebiyet verebildiği göz önünde bulundurularak planlamalar yapılabileceği gibi halk sağlığı merkezlerinde çocukların sadece fizyolojik gelişimlerine yönelik muayenelerle kısıtlı bir uygulama yeterli olmadığı gibi psikolojik gelişim düzeylerinin de yaşlarıyla doğru orantılı olup olmadığına yönelik uzmanlara halk sağlığı merkezlerinde yer verilmelidir. Aynı zamanda ebeveynlik kavramının ne olduğuna yönelik bilgilendirici çalışmaların yapılması da gelecek nesillerin psikolojik sağlık ve sağlamlık düzeyleri üzerinde pozitif yönlü etki de bulunabilir. Elbette ki iyi annelik ya da iyi babalık hem ebeveynler için hem de çocuklar için öznel bir kavram olmakla birlikte nesnel faktörlere ilişkin her bireyin bilgilendirilmesine yönelik kamu spotu çalışmaları da yapılabilir.

Kaynakça

- Affrunti, N. W. & Woodruff-Borden, J. (2015). Parental Perfectionism And Overcontrol: Examining Mechanisms In The Development Of Child Anxiety. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 43(3), 517-529.
- Affrunti, N. W. & Woodruff-Borden, J. (2015). Parental Perfectionism And Overcontrol: Examining Mechanisms In The Development Of Child Anxiety. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 43(3), 517-529
- Afifi, W., Falato, W., & Weiser, J. (2001). "Identity Concerns Following A Severe Relational Transgression: The Role Of Discovery Method For The Relational Outcomes Of Infidelity". *Journal Of Social And Personal Relationships*, 18 (2), 291-308.

- Ainsworth, M. D. S. (1982). Attachment: Retrospect And Prospect. Basic Books
- Alevsaçanlar, S. (2015). *Madde Bağımlılarında Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Allen, E. S., & Baucom, D. H. (2004). Adult Attachment And Patterns Of Extradynamic Involvement, Family Process, 43 (4), 467-488.
- Alpay, E. Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler İle Psikopatoloji Arasındaki İlişkide Kendini Eleştirinin Aracı Rolü. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin Üniversitesi. Mersin.
- Altun, G. (2015). “Evli Bireylerde Bağlanma Tarzları Ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Evlilik Doyumu İle İlgisi”, (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (Dsm-5). (Çev. E. Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Anlı İrem, Psikanalizde Narsisizm, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2010.
- Anlı, İ., & Bahadır, G. (2007). Kendilik Psikolojisine Göre Narsisistik Ve Sınır Kişilik Bozukluğu. *Psikoloji Çalışmaları*, 27, 1-12.
- Apter, T. (2012). Difficult Mothers: Understanding And Overcoming Their Power. Ww Norton & Company.
- Apter, T. (2012). Difficult Mothers: Understanding And Overcoming Their Power. Ww Norton & Company.
- Ar, Y. (2014). Büyüklenmecilik Ya Da İncinebilirlik: Narsisistik Kişilik Örgütlenmesinin Şema Terapi Yaklaşımı Çerçevesinde Ele Alınması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(3), 29-43.
- Arıkan, Z., Çepik-Kuruoğlu, A., Eltutan, H., & Işık, E. (1999). Alkol Bağımlılığı Ve Depresyon.
- Arntz Arnoud And Jacob Gitta, Uygulamada Şema Terapi Şema Mod Yaklaşımına Giriş Rehberi, Çev. Gonca Soygüt, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Arslan, G. (2019). “Psikoloji Ve Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Bölümü Öğrencilerinin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları İle Psikolojik Kırılganlık /İncinebilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Arslan, R. (2017). Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme.
- Atalay, H., Atalay, F., Karahan, D. Ve Çalқан, M. (2009). “Early Maladaptive Schemas Activated In Patients With Obsessive Compulsive Disorders: A

- Cross-Sectionalstudy”, *International Journal Of Psychiatry In Clinical Practice*, 12 (4), 268-279.
- Atkins Dc., Baucom Dh., Jacobson Ns. (2001) Understanding Infidelity: Correlates In National Random Sample. *Journal Of Family Psychology*, 15(4): 735-749.
- Atkins, D. C., Dimidjian, S., & Jacobson, N. S. (2001). Why Do People Have Affairs? Recent Research And Future Directions About Attributions For Extramarital Involvement. In V. Manusov & J. H. Harvey (Eds.), *Attribution, Communication Behavior, And Close Relationships*. New York: Cambridge University Press.
- Atwood, J. D., & Seifer, M. (1997). Extramarital Affairs And Constructed Meanings: A Social Constructionist Therapeutic Approach. *American Journal Of Family Therapy*, 25(1), 55–75.
- Barry, C. T. & Lee-Rowland, L. M. (2015). Has There Been A Recent Increase In Adolescent Narcissism? Evidence From A Sample Of At-Risk Adolescents (2005–2014). *Personality And Individual Differences*, 87, 153-157.
- Bartholomew, K. (1990). “Avoidance Of Intimacy: An Attachment Perspective”, *Journal Of Social And Personal Relationships*, Cilt 7, Sayı 2, Ss. 147-178
- Başçelik, E. (2021). Nesne İlişkilerinin Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ve Yetişkin Bağlanma Tarzlarına Etkisi. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Bayar Ö. (2015) Romantik İlişkilerde Aldatma Ve Affetme: Empatinin Rolü. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Beck, A. T., & Alford, B. A. (2009). *Depression: Causes And Treatment*. University Of Pennsylvania Press.
- Beck, A. T., & Clark, D. A. (1988). Anxiety And Depression: An Information Processing Perspective. *Anxiety Research*, 1(1), 23-36
- Beck, A. T., & Clark, D. A. (1997). An Information Processing Model Of Anxiety: Automatic And Strategic Processes. *Behaviour Research And Therapy*, 35(1), 49-58.
- Beck, A. T., & Weishaar, M. (1989). Cognitive Therapy. In *Comprehensive Handbook Of Cognitive Therapy* (Pp. 21-36). Springer, New York, Ny
- Beck, A. T., Kovacs, M., & Weissman, A. (1979). Assessment Of Suicidal Intention: The Scale For Suicide Ideation. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 47(2), 343.
- Behary, W. T. (2017). Narsistle Ateşkes, Çev. M. Caner & N. Azizlerli, İstanbul, Psikonet Yayınları, 4. Baskı
- Behary, W. T., & Dieckmann, E. (2011). Schema Therapy For Narcissism: The Art Of Empathic Confrontation, Limit-Setting, And Leverage. *The Handbook Of*

Narcissism And Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, And Treatments, 445-456.

- Belsky, J. (1984). The Determinants Of Parenting: A Process Model. *Child Development*, 83-96.
- Betzig, L. (1989). Causes Of Conjugal Dissolution: A Cross-Cultural Study. *Current Antropology*, 30 (5), 654-676
- Bildirici, F. (2014), “Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Ailelerde Aile Yüğü İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi
- Bischoff, R. J. (2003). “Infidelity. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*”: Innovations İn Clinical And Educational Interventions, 2 (4), 73- 78
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005). “Infidelity İn Committed Relationships I:” A Substantive Review. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 31 (2), 217–233.
- Blow, A. J., Ve Hartnett, K. (2005). Infidelity İn Committed Relationships, I: A Methodological Review. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 31, 183–216
- Boichich, B. (2017). Not Your Mother's Doll: Effects Of Maternal Narcissism On Daughters (Unpublished Doctoral Dissertation, Saint Mary's College Of California, California).
- Bowlby, J. (1973). Attachment And Loss: Volume I: Separation, Anxiety And Anger. In *Attachment And Loss: Volume I: Separation, Anxiety And Anger* (Pp. 1-429). London: The Hogarth Press And The İnstitute Of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1980). “By Ethology Out Of Psycho-Analysis: An Experiment İn Interbreeding”, *Animal Behavior*, Cilt 28, Sayı 1, Ss. 649-656.
- Bricker, D. C., Young, J. E. (2012). A Client’s Guide To Schema Therapy. Recovered From.
- Brown, N. W. (2008). *Children Of The Self-Absorbed: A Grown-Up's Guide To Getting Over Narcissistic Parents*. Oakland : New Harbinger Publications
- Burchell JI., Ward J. (2011) Sex Drive, Attachment Style, Relationship Status And Previous İnfidelity As Predictors Of Sex Differences İn Romantic Jealousy. *Personality And Individual Differences*, 51(5): 657-661.
- Burchell JI., Ward J. (2011) Sex Drive, Attachment Style, Relationship Status And Previous İnfidelity As Predictors Of Sex Differences İn Romantic Jealousy. *Personality And Individual Differences*, 51(5): 657-661.
- Buss, D. M. (2004). *Evolutionary Psychology: The New Science Of The Mind* (2. Baskı). Boston, Ma: Allyn & Bacon.

- Buunk, B. P. Ve Bakker, A. B. (1997). Commitment To The Relationship, Extradysadic Sex, And Aids Preventive Behavior. *Journal Of Applied Social Psychology*, 27, 1241-1257.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak. E., K., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (11.Baskı). Pegem Akademi. Doi Or Url
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.
- Campbell Keith Ve Joshua Miller, *The Handbook Of Narcissism And Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, And Treatments*, John Wiley & Sons, 2011, S. 445-454.
- Campbell, W. K. & Miller, J. D. (2011). *The Handbook Of Narcissism And Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, And Treatments*. New York: John Wiley & Sons.
- Candemir, S. (2019). 18-30 Yaş Arası Bireylerde Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ve Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Caner, M. (2009), *Evli Bireylerde Kendi Ebeveynlerini Algılama Biçimleri, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Ve Eşe Yönelik Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Carr, D. L. (2008). *Relationships Among Overt And Covert Narcissism And Vocational Interests With Respect To Gender*. (Unpublished Doctoral Dissertation The Florida State University, Florida).
- Caspi, A. & Shiner, R. (2006). Personality Development. In W. Damon (Series Ed.) And N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook Of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, And Personality Development* (6th Ed., Pp. 300–365). New York: Wiley.
- Caspi, A. & Shiner, R. (2006). Personality Development. In W. Damon (Series Ed.) And N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook Of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, And Personality Development* (6th Ed., Pp. 300–365). New York: Wiley.
- Chay, S.R.F., Zarei, E. And Pour, F.N. (2014). Investigating The Relationship Between Maladaptive Schemas And Marital Satisfaction İn Mothers Of Primary School Children. *Journal Of Life Science And Biomedicine*, 4(2), 119-124.
- Consolini, G. (1999). Kernberg Versus Kohut: A (Case) Study İn Contrasts. *Clinical Social Work Journal*, 27(1), 71-86.
- Cooper, A. M. (1998). Further Developments İn The Clinical Diagnosis Of Narcissistic Personality Disorder. *Disorders Of Narcissism: Diagnostic,*

Clinical, And Empirical İmplications, (Pp. 53-74). Maryland : Jason Aronson

- Crowell, J. A., Treboux, D., & Waters, E. (2002). Stability Of Attachment Representations: The Transition To Marriage. *Developmental Psychology*, 38(4), 467– 479.
- Çakır, A.E. (2021). Evli Kadınlarda Benlik Algısı Ve Evlilik Doyumunun Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi. İstanbul.
- Çakır, Z. (2007). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Çakırca, F. (2020). “Kişilerin Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaları Ve Öfke Kontrol Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tez), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). Bağlanma Stilleri Evlilik Uyum Ve Aldatma Eğilimi Arasında Ki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Maltepe Üniveritesi, İstanbul
- Çikit, B. (2017). *Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri Ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Davila, J., Karney, B.R., & Bradbury, T.N. (1999). Attachment Change Processes İn The Early Years Of Marriage. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 76(5), 783-802.
- Demirci, İ., & Ekşi, F. (2017). Büyüklenmeci Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsisistik Hayranlık Ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(46), 37-58.
- Demirci, İ., & Ekşi, F. (2017). Büyüklenmeci Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsisistik Hayranlık Ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(46), 37-58.
- Demirci, Ş. (2021). Evli Bireylerde Aldatma Eğiliminin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Kendilik Algısı İle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.
- Destefano J., Oala M. (2008) Extramarital Affairs: Basic Considerations And Essential Tasks İn Clinical Work. *Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, 16: 13-19.
- Doğruer, Z., Türkçapar, M. H., & İnce, A. (2002). Alkol Bağımlılığında Relaps. *Klinik Psikiyatri*, 5, 43-9. Kohut, H. (1971). *The Analysis Of The Self*. New York: Int.
- Donaldson-Pressman, S., & Pressman, R. M. (1997). *The Narcissistic Family: Diagnosis And Treatment*. London: Jossey-Bass.

- Drigotas, S. M., & Barta, W. (2001). "The Cheating Heart: Scientific Explorations Of Infidelity." *Current Directions In Psychological Science*, 10 (5), 177-180
- Duba, J. D. (2006). Marital Satisfaction And Coping Strategies Of Couples Married Over 40 Years. Unpublished Raw Data
- Duran, S. (2016). "Depresyon Ve Erken Dönem Uyum Bozucu Gemalar Arasındaki Glıgkide Otomatik Dügünce Özelliklerinin Gncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Gstanbul.
- Duran, S. (2016). *Depresyon Ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişkide Otomatik Düşünce Özelliklerinin İncelenmesi* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dutton, D. G., Denny-Keys, M. K. & Sells, J. R. (2011). Parental Personality Disorder And İts Effects On Children: A Review Of Current Literature. *Journal Of Child Custody*, 8(4), 268-283.
- Dutton, D. G., Denny-Keys, M. K. & Sells, J. R. (2011). Parental Personality Disorder And İts Effects On Children: A Review Of Current Literature. *Journal Of Child Custody*, 8(4), 268-283.
- Ehrenberg, M. F. & Hunter, M. A. (1996). Shared Parenting Agreements After Marital Separation: The Roles Of empathy And Narcissism. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 64, (4), 808-818
- Ehrenberg, M. F. & Hunter, M. A. (1996). Shared Parenting Agreements After Marital Separation: The Roles Of empathy And Narcissism. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 64, (4), 808-818
- Ellis Havelock, Auto- Eroticism: A Psychological Study, *Alienist And Neurologist*, 19, 1898.
- Erdoğan, M. (2018). "Erken Dönem Uyum Bozucu Gemalar İle Sürekli Öfke Ve Öfkenin Gfade Ediliğ Biçimi Arasındaki Glıgkiler", (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi
- Ertürk, İ. Ş., & Kaynar, G. 2017 Kişilik Bozukluklarında Şema Terapi Yaklaşımı. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 97-114.
- Evren C, Can S, Evren B, Çakmak D. Yatarak Tedavi Gören Erkek Alkol Bağımlılarında Aleksitiminin Depresyon, Anksiyete Ve Ereksiyon İşlev Bozukluğu İle İlişkisi: Kontrollü Bir Çalışma. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2002;12:165-173
- Farrell J. M., Reiss, N. & Shaw I.A. (2015). Şema Terapi Klinisyenin Rehberi. S. Göröl Alkan Ve E. Alkan (Çev) İstanbul: Psikonet Yayınları
- Freud Sigmund, On Narcissism: An Introduction, 14. Basım, The Standard Edition Of The Complete Works Of Sigmund Freud, Londra, 1957.
- Freud, S. (1914). On Narcissism. Standard Edition, 14, 67-102.

- Fricker, J. (2006). Predicting Infidelity: The Role Of Attachment Styles, Lovestyles, And The Investment Model. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Swinburne University Of Technology
- Fromm Eric, Sevginin Ve Şiddetin Kaynağı, Çev. Y. Salman Ve N. İçren, Payel Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Geçit, H. K. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Erken Dönem Uyumsuz Şemalarının Ölüm Kaygılarını Yordaması. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Geçtan, E. (2014).Psikanaliz Ve Sonrası, Metis Yayınları, İstanbul.
- Gegez, A. E. (2010). Pazarlama Araştırmaları, 3. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Gencelli, B. (2021). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Başa Çıkma Tutumları Ve Kişilerarası İlişkiler Üzerine Etkisi. . Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üsküdar Üniversitesi. İstanbul.
- Gencelli, B. (2021). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Başa Çıkma Tutumları Ve Kişilerarası İlişkiler Üzerine Etkisi. . Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üsküdar Üniversitesi. İstanbul.
- Glass, S. P., & Wright, T. L. (1992). Sex Differences In Types Of Extramarital Involvement And Marital Dissatisfaction. Sex Roles, 12 (9-10), 1101-1120.
- Golomb, E. (1992). Trapped In The Mirror: Adult Children Of Narcissists In Their Struggle For Self. New York: W. Morrow.
- Gottman, J. & Silver, N. “Aşk Nasıl Sürdürülür?”, Varlık Yayınları, 2019
- Gottman, J. M., & Gottman, J. S. (2008). Gottman Method Couple Therapy. In A. S. (Ed.), Clinical Handbook Of Couple Therapy (Pp. 138–164). The Guilford Press.
- Gottman, J., & Silver, N. (1999). The Seven Principles For Making Marriage Work. New York: Three Rivers Press.
- Gör, N., Yiğit, İ., Kömürcü, B., & Ertürk, İ. Ş. (2017). Geçmişin Mirası Ve Geleceğin Haritası: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 197-218.
- Green Mc., Sabini J. (2006) Gender, Socioeconomic Status, Age, And Jealousy: Emotional Responses To Infidelity In A National Sample. *Emotion*, 6(2): 330-334.
- Grenyer, B. F. (2013). Historical Overview Of Pathological Narcissism. Understanding And Treating Pathological Narcissism, Washington: American Psychology Association.
- Gureckis, T., & Goldstone, R. L. (2010). Schema. In *The Cambridge Encyclopedia Of Language Science*.

- Güler, N. (2019). *Annelerin Narsistik Kişilik Özellikleri İle Çocukların Sosyal Yetkinlik Ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Master's Thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Güner, O. (2013). *10-16 Yaş Çocuk Ve Ergenler İçin Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımı (Çeşöt)'Nin Geçerlik, Güvenirlik Ve Norm Çalışması* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 107-108.
- Güzel, İ. (2016). Yakın İlişkilerde Aldatma Ve Affetme Eğiliminin Şema Terapî Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bİlgimleri Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Güzel, İ. (2016). *Yakın İlişkilerde Aldatma Ve Affetme Eğiliminin Şema Terapî Modeli Çerçevesinde İncelenmesi* (Master's Thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2006). Relationship Dissolution Following Infidelity: The Roles Of Attributions And Forgiveness. *Journal Of Social And Clinical Psychology*, 25(5), 508.
- Hamamcı Z. (2005) Dysfunctional Relationship Beliefs İn Marital Satisfaction And Adjustment. *Social Behavior And Personality*, 33(4): 313-328.
- Hansen Gl. (1987) Extradynamic Relations During Courtship. *Journal Of Sex Research*, 23: 382-390
- Hashemian, S.S., Shayan, S., Omidvar, A. And Gharavi, M.M. (2015). Relationship Between Early Maladaptive Schemas And Sexual Satisfaction İn Working Women İn Mashhad
- Hatamy, A., Fathi, E., Gorjib, Z., & Esmaeily, M. (2011). “The Relationship Between Parenting Styles And Attachment Styles İn Men And Women With Infidelity”. *Procedia Social And Behavioral Sciences*, 15, 3743-3747.
- Hatipoğlu Yanık, D. (2015). “Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle Mizah Arasındaki İlişki”, (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi, İstanbul
- Haviland Mg, Macmurray Jp, Cummings Ma. The Relationship Between Alexithymia And Depressive Symptoms İn A Sample Of Newly Abstinent Alcoholic İnpatients. *Psychother Psychosom* 1988;49:37-40.
- Hawke, L. D., Provencher, M. D., & Parikh, S. V. (2013). Schema Therapy For Bipolar Disorder: A Conceptual Model And Future Directions. *Journal Of Affective Disorders*, 148(1), 118-122.
- Hazan, C., Ve Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized As An Attachment Process. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Heinz Kohut, Forms And Transformations Of Narcissism, *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 14(2), 1966, S.243-272

- Henline Bh., Lamke Lk., Howard Md. (2007) Exploring Perceptions Of Online Infidelity. *Personal Relationships*, 14: 113-128.
- Hertlein, K. M., & Weeks, G. R. (2007). Two Roads Diverging In A Wood: The Current State Of Infidelity Research And Treatment. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*, 6(1-2), 95-107.
- Hertlein, K. M., Gambescia, N., & Weeks, G. R. (Eds.). (2015). *Systemic Sex Therapy* (Vol. 20, No. 2-3). Routledge.
- Hertlein, K. M., Ve Weeks, G. R. (2007). The Roads Diverging In A Wood: The Current State Of Infidelity Research And Treatment. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*, 6(1/2), 95-107.
- Hertlein, K. M., Wetchler, J. L., Ve Piercy, F. P. (2005). Infidelity. *Journal Of Couple & Relationship Therapy: Innovations In Clinical And Educational Interventions*, 2-3, 5- 16
- Horne, S. (1998). The Role Of Parental Narcissism And Depression In Predicting Adolescent Empathy, Narcissism, Self-Esteem, Pleasing Others, And Peer Conflict (Unpublished Doctoral Dissertation, University Of Georgia).
- Horne, S. (1998). The Role Of Parental Narcissism And Depression In Predicting Adolescent Empathy, Narcissism, Self-Esteem, Pleasing Others, And Peer Conflict (Unpublished Doctoral Dissertation, University Of Georgia).
- Horney, K. (2013) *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*. İstanbul: Sel Yayıncılık
- Hyman Richard Political Economy Of Industrial Relations: Theory And Practice In A Cold Climate, Springer, 1989
- I: A Substantive Review. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 31 (2), 217–233.
- Jeffrey E. Young Vd., Şema Terapi Ayırıcı Özellikler, Çev. Alp Karaosmanoğlu Ve Nihan Azizlerli, Psikonet Yayınları, İstanbul, 2012,
- Jones, E. (1913). The Significance Of The Grandfather For The Fate Of The Individual. *The Psychoanalytic Review* (1913-1957), 1, 333.
- Kankaya D. (2015) *Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi Ve Cinsel Yaşantılar*. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kantarcı D. (2009) *Evli Bireylerde Bağlanma Stillerine Göre Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kantarcı D. (2009) *Evli Bireylerde Bağlanma Stillerine Göre Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kapçı, E. G., & Hamamcı, Z. (2010). Aile İşlevi İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13(3), 127-136.

- Karahan Altınoğlu, N. H. (2019). “Ebeveyn Rolüne ĖliĖkin Kendilik Algısı İle Erken Dönem Uyumsuz Ėemalar Ve Algılanan Ebeveynlik Stilleri Arasındaki ĖliĖkinin Ėncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Karaosmanoglu, A., Soygüt, G., Tuncer, E., Derinöz, Z., & Yeroham, R. (2005). Dance Of The Schemas: Relations Between Parenting, Schema, Overcompensation And Avoidance. In *Schema Therapy Symposium I, Thessaloniki. Retrieved November* (Vol. 13, P. 2006).
- Karaosmanoglu, E., Altinigne, N., & Isiksal, D. G. (2016). Csr Motivation And Customer Extra-Role Behavior: Moderation Of Ethical Corporate İdentity. *Journal Of Business Research*, 69(10), 4161-4167.
- Karaosmanoğlu, A. H. (2018). Eyvah Kötü Bir Ėey Olacak. Ėstanbul: Psikonet.
- Karaosmanoğlu, A., ĖaĖıoĖlu, M., Azizlerli, N. (2018). ĖliĖkiler Bağlatmak Sürdürmek Bitirmek. Ėstanbul: Psikonet.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi [Scientific Research Method]. *Ankara: Nobel Yayıncılık*.
- Kaya, F. (2010). Çocukluk Döneminde Yaşanan İstismarın Kişilerarası İlişki Tarzları Üzerindeki Etkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kernberg Otto, An Overview Of The Treatment Of Severe Narcissistic Pathology, *The International Journal Of Psychoanalysis*, 95(5), 2014.
- Kernberg, O. (1967). Borderline Personality Organization. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.
- Kernberg, O. F. (1970). Factors İn The Psychoanalytic Treatment Of Narcissistic Personalities. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 18(1), 51-85
- Kernberg, O. F. (1970). Factors İn The Psychoanalytic Treatment Of Narcissistic Personalities. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 18(1), 51-85.
- Kernberg, O. F. (1975). A Systems Approach To Priority Setting Of Interventions İn Groups. *International Journal Of Group Psychotherapy*, 25(3), 251-275
- Knodel J., Low B., Saengtienchai C., Lucas R. (1997) An Evolutionary Perspective On Thai Sexual Attitudes And Behavior. *The Journal Of Sex Research*, 34(3): 292- 303.
- Knodel, J., Vanlandingham, M., Saentienchai, C., & Pramualratana, A. (1996). “Thai Views Of Sexuality And Sexual Behaviour.” *Health Transition Review*, 6, 179-201.
- Knox D., Zusman Me., Kaluzny M., Sturdivant L. (2000) Attitudes And Behavior Of College Students Toward İnfidelity. *College Student Journal*, 34(2): 162-165.

- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment In Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, And Representations Of Self And Others. *Child Development*, 135-146.
- Kohut Heinz, Forms And Transformations Of Narcissism, Journal Of The American Psychoanalytic Association, 14(2), 1966.
- Kohut Heinz, Thoughts On Narcissism And Narcissistic Rage, The Psychoanalytic Study Of The Child, 27(1), 1972.
- Kohut, H. & Wolf, E. S. (1978). The Disorders Of The Self And Their Treatment: An Outline. *International Journal Of Psycho-Analysis*, 59, 413-425.
- Kohut, H. (1966). Forms And Transformations Of Narcissism. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 14(2), 243-272.
- Kohut, H. (1971). *The Analysis Of The Self*. New York: Int.
- Kohut, H. (1972). Thoughts On Narcissism And Narcissistic Rage. *The Psychoanalytic Study Of The Child*, 27(1), 360-400.
- Kohut, H. (2013). *The Analysis Of The Self: A Systematic Approach To The Psychoanalytic Treatment Of Narcissistic Personality Disorders*. University Of Chicago Press.
- Kohut, H., & Wolf, E. S. (1978). The Disorders Of The Self And Their Treatment: An Outline. *International Journal Of Psycho-Analysis*, 59, 413-425.
- Kömürcü, B., & Gör, N. (2016). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Kaygı Üzerine Bir Derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8), 183-203.
- Körük, S., & Özabacı, N. (2018). Şema Terapinin Depresif Bozuklukların Tedavisindeki Etkililiği: Bir Meta-Analiz. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(4), 470-480.
- Kubat, D.E (2012). Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi Ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Lawson, A. (1988). *Adultery: An Analysis Of Love And Betrayal*. New York: Basic Books
- Leggio, J. N. (2018). *Mental Health Outcomes For Adult Children Of Narcissistic Parents* (Doctoral Dissertation, Adler School Of Professional Psychology).
- Levine, S. B. (1998). "Extra Marital Sexual Affairs". *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 24 (3), 207-216.
- Levy, K. N., Ellison, W. D., & Reynoso, J. S. (2011). A Historical Review Of Narcissism And Narcissistic Personality. *The Handbook Of Narcissism And Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, And Treatments*, 3-13.
- Long, E. C., Aggen, S. H., Gardner, C. & Kendler, K. S. (2015). Differential Parenting And Risk For Psychopathology: A Monozygotic Twin Difference

- Approach. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 50(10), 1569-1576.
- Lootens, C. M. (2010). An Examination Of The Relationships Among Personality Traits, Perceived Parenting Styles, And Narcissism (Unbuplished Doctoral Dissertation, University Of North Carolina, Greensboro).
- Lusterman D. (2005). Infidelity: Theory And Treatment. In M. Harway (Ed.) *Handbook Of Couples Therapy* (Pp. 337-351). New Jersey: John Wiley & Sons Inc
- Lusterman, D. D. (1998). *Infidelity: A Survival Guide*. Oakland, Ca: New Harbinger Publications
- Lusterman, D. D. (2005). Helping Children And Adults Cope With Parental Infidelity. *Journal Of Clinical Psychology*, 61(11), 1439–1451
- Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (1975). *The Psychological Birth Of The Human Infant. Symbiosis And Individuation*. New York (Basic Books) 1975.
- Mahler, S., Pine, F., & Bergman, A. (2003). *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu* (Çev. Ali Nahit Babaoğlu/ Sun.Yavuz Erten). İstanbul: Metis Ötekini Dinlemek.
- Mahoney, D., Rickspoone, L. & Hull, J. C. (2016). Narcissism, Parenting, Complex Trauma: The Emotional Consequences Created For Children By Narcissistic Parents. *The Practitioner Scholar: Journal Of Counseling And Professional Psychology*, 5(1)
- Masterson, J. F. (2011). *Kendilik Bozukluklarının Psikoterapisi*. (P. Özdemir, Çev.) İstanbul.
- Mcbride, K. (2008). *Will I Ever Be Good Enough?: Healing The Daughters Of Narcissistic Mothers*. New York: Simon And Schuster.
- Mcwilliams, N. (2020). *Psikanalitik Tanı Klinik Süreç İçinde Kişinin Yapısını Anlamak*. (E. Kalem, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Miller A. (2019) *Yetenekli Çocuğun Dramı* (Çev: E. Avşar) İstanbul: Profil Kitap
- Miller, J. D., Campbell, W. K., & Pilkonis, P. A. (2007). Narcissistic Personality Disorder: Relations With Distress And Functional Impairment. *Comprehensive Psychiatry*, 48(2), 170-177.
- Miller, J. D., Lynam, D., Hyatt, C., & Campbell, W. (2017). Controversies İn Narcissism. *The Annual Review Of Clinical Psychology*, 13(1), 291-315.
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (B. Onur Ve Z. Gültekin, Çev.). Ankara:İmge Kitapevi. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 2001)
- Moeller, S. J., Crocker, J., & Bushman, B. J. (2009). Creating Hostility And Conflict: Effects Of Entitlement And Self-İmage Goals. *Journal Of Experimental Social Psychology*, 45(2), 448-452.

- Monk, I. R. (2001). *Adult Children Of Covertly Narcissistic Families: A Look At Their Romantic Relationships* (Doctoral Dissertation, University Of British Columbia).
- Morrison, A. P. (1986). *Essential Papers On Narcissism*. New York: Nyu Press.
- Muris, P. (2006). Maladaptive Schemas İn Non-Clinical Adolescents: Relations To Perceived Parental Rearing Behaviours, Big Five Personality Factors And Psychopathological Symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal Of Theory &Practice*, 13(6), 405–413.
- Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik İlişkilerde Aldatma: Bağlanma Boyutları, Kişilik Özellikleri Ve İlişki Bağlanımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Myers, D. G. (2000). *The American Paradox: Spiritual Hunger İn An Age Of Plenty*. New Haven, Ct: Yale University Press.
- Näcke Paul, *Die Sexuellen Perversitäten İn Der Irrenanstalt*. *Psychiatriche En Neurologische Bladen*, 3, 1899.
- Norment L. (1998) *Infidelity I*. *Ebony*, 54(2): 148-151.
- Nussbaum, A. M. (2015). *Dsm-5 Yönelimli Tanısal Görüşme*. (E. Köroğlu, Çev.) Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Oberle, C. D., Dooley, A. A., Ve Nagurney, A. J. (2017). Predicting Perceived Infidelity From Gender And İnterpersonal Traits. *Sexual And Relationship Therapy*, 32(1), 89-101
- Olson, M. M., Russell, C. S., Higgins-Kessler, M., & Miller, R. B. (2002). Emotional Processes Following Of An Extramarital Affair. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 28(4), 423-434.
- Önder, S. (2019). *Romantik Kıskançlık, Aldatmaya Yönelik Niyet Ve Mutluluk*. (Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Lefkoşa.
- Özkay, P. (2019). “Erken Dönem Uyum Bozucu Gemaların Liderlik Stillerine Etkisi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B., & Campbell, L. F. (2001). Early Maladaptive Schemas Of Personality Disorder Subtypes. *Journal Of Personality Disorders*, 15(6), 546-559.
- Piaget, J. (1928). *Logique Génétique Et Sociologie*. *Revue Philosophique De La France Et De L'étranger*, 105, 167-205.
- Polat, D. (2006) *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Previti, D., & Amato, P. R. (2004). "Is Infidelity A Cause Or A Consequence Of Poor Marital Quality," *Journal Of Social And Personal Relationships*, 21 (2), 217-230.
- Prinzle, P., Stams, G. J. J., Deković, M., Reijntjes, A. H. & Belsky, J. (2009). The Relations Between Parents' Big Five Personality Factors And Parenting: A Meta-Analytic Review. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 97(2), 351.
- Prinzle, P., Stams, G. J. J., Deković, M., Reijntjes, A. H. & Belsky, J. (2009). The Relations Between Parents' Big Five Personality Factors And Parenting: A Meta-Analytic Review. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 97(2), 351.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Malone, P. S., Pastorelli, C., Skinner, A. T., ... & Alampay, L. P. (2015). Perceived Mother And Father Acceptance-Rejection Predict Four Unique Aspects Of Child Adjustment Across Nine Countries. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 56(8), 923-932.
- Püsküllüoğlu, A. (1997). *Arkadaş Türkçe Sözlük*. (2. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., Ve Young, J. (2019). *Ğema Terapi*, Çev. H. Alp. Karaosmanoğlu, Ğstanbul, Psikonet Yayıncılık
- Ramsay, J. R., & Rostain, A. L. (2014). *Cognitive Behavioral Therapy For Adult Adhd: An İntegrative Psychosocial And Medical Approach*. Routledge.
- Raskin Robert Ve Terry Howard, A Principal Components Analysis Of The Narcissistic Personality İventory And Further Evidence Of İts Construct Validity, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 54(5), 1988.
- Rasmussen, P. R. (2005). *Personality-Guided Cognitive-Behavioral Therapy*. American Psychological Association
- Roberts, B. W., Kuncel, N., Shiner, R., Caspi, A. & Goldberg, L. R. (2007). The Power Of Personality: A Comparative Analysis Of The Predictive Validity Of Personality Traits, Ses, And Iq. *Perspectives On Psychological Science*, 2, 313-345
- Roberts, B. W., Kuncel, N., Shiner, R., Caspi, A. & Goldberg, L. R. (2007). The Power Of Personality: A Comparative Analysis Of The Predictive Validity Of Personality Traits, Ses, And Iq. *Perspectives On Psychological Science*, 2, 313-345.
- Ronningstam, E. (2011). Narcissistic Personality Disorder İn Dsm-V—İn Support Of Retaining A Significant Diagnosis. *Journal Of Personality Disorders*, 25(2), 248-259
- Ronningstam, E. (2011). Narcissistic Personality Disorder İn Dsm-V—İn Support Of Retaining A Significant Diagnosis. *Journal Of Personality Disorders*, 25(2), 248-259.

- Rosenthal, S. A. & Hooley, J. M. (2010). Narcissism Assessment In Social–Personality Research: Does The Association Between Narcissism And Psychological Health Result From A Confound With Self-Esteem?. *Journal Of Research In Personality*, 44(4), 453-465
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., Morrow, G. D. (1986). Determinants And Consequences Of Exit, Voice, Loyalty, And Neglect: Responses To Dissatisfaction In Adult Romantic Involvements. *Human Relations*, 39, 45-63.
- Saffet Murat Tura, Narsisizm Sorunsalında Kohut Ve Lacan, *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3),1996
- Sağlam, N. (2016). “Young Şema Modeli’ne Göre Aleksitimi Kavramının İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi
- Schmidt, A. (2019). Kernberg Ve Kohut’un Narsisistik Kişilik Bozukluğu Kuramlarının Karşılaştırması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 137-141.
- Schonian, S. (2013). Perceptions And Definition Of Infidelity: A Multimethod Study. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University Of Nevada Department Of Marriage And Family Therapy, Las Vegas.
- Seal, D. W., Agostinelli, G., & Hannett, C. A. (1994). Extradyadic Romantic Involvement: Moderating Effects Of Sociosexuality And Gender. *Sex Roles: A Journal Of Research*, 31(12), 1–22.
- Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M. & Rusbult, C. (2004). Are Normal Narcissists Psychologically Healthy?: Self-Esteem Matters. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 87(3), 400.
- Segal, H. (2018). Introduction To The Work Of Melanie Klein. New York: Routledge.
- Segal, Z. V. (1988). Appraisal Of The Self-Schema Construct In Cognitive Models Of Depression. *Psychological Bulletin*, 103(2), 147.
- Seligman, M. E. P. (1990). Why Is There So Much Depression Today? The Waning Of The Individual And The Waning Of The Commons. In R. E. Ingram (Ed.), *Contemporary Psychological Approaches To Depression: Theory, Research, And Treatment* (Pp. 1-9). New York: Plenum.
- Shackelford, T. K. (1998). Divorce As A Consequence Of Spousal Infidelity. V. C. De Munck (Ed.), *Romantic Love And Sexual Behaviour: Perspectives From The Social Sciences* içinde (S. 135-153). Westport, Ct: Praeger
- Shaw, D. (2010). Enter Ghosts: The Loss Of Intersubjectivity In Clinical Work With Adult Children Of Pathological Narcissists. *Psychoanalytic Dialogues*, 20(1), 46-59.
- Sigmund Freud, *Instincts And Their Vicissitudes*, 14. Basım, The Standard Edition Of The Complete Works Of Sigmund Freud, Londra, 1961,

- Simeone-Difrancesco, C., Roediger, E., & Stevens, B. A. (2015). *Schema Therapy With Couples: A Practitioner's Guide To Healing Relationships*. John Wiley & Sons.
- Solomon, D. H., Knobloch L. K., & Fitzpatrick M. A. (2004). Relational Power, Marital Schema, And Decisions To Withhold Complaints: An Investigation Of The Chilling Effect On Confrontation In Marriage. *Communication Studies*, 55(1), 146-167.
- Solomon, S. D., Ve Teagno, L. J. (2011) "Making Up Is Hard To Do" – Couples Therapy After Infidelity
- Soygüt G., Karaosmanoğlu A., Ve Çakır Z., 2009, "Erken Dönem Uyumsuz Gemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme" , *Türk Psikiyatri Dergisi*. 20 (1): 75-84.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., Ve Çakır, Z. (2009). "Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84
- Spanier Gb., Margolis Rl. (1983) Marital Separation And Extramarital Sexual Behaviour. *The Journal Of Sex Research*, 19(1): 23-48.
- Sprecher, S., Regan, P. C., & McKinney, K. (1998). Beliefs About The Outcomes Of Extramarital Sexual Relationships As A Function Of The Gender Of The "Cheating Spouse." *Sex Roles: A Journal Of Research*, 38(3-4), 301–311.
- Stern, J. A., Borelli, J. L. & Smiley, P. A. (2015). Assessing Parental Empathy: A Role For Empathy In Child Attachment. *Attachment & Human Development*, 17(1), 1-22.
- Stirling, G. (2000). Neurotic Narrative: Metafiction And Object-Relations Theory. *College Literature*, 27(2), 80-102.
- Strean, H. S. (1976). The Extramarital Affair: A Psychoanalytic View. *Psychoanalytic Review*, 63 (1), 101-113.
- Subotnik, R. (2007). Cyber-Infidelity. P. R. Peluso (Ed.), *Infidelity: A Practitioner's Guide To Working To Working With Couple In Crisis* (S. 169-190). New York: Taylor And Francis.
- Sukenick, J. M. (2002). Narcissism And Self-Esteem In Adolescent Female Models And The Role Of Perceived Parental Narcissism. New York University
- Sukenick, J. M. (2002). Narcissism And Self-Esteem In Adolescent Female Models And The Role Of Perceived Parental Narcissism. New York University
- Sungur, M. (2017). *Sen, Ben Ve Aramızdaki Her Şey*. (46. Baskı). Büyükada Yayıncılık:İstanbul

- Şatıroğlu G. (2017) Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi, Bilişsel Duygu Düzenleme Ve Kişilik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Şehitoğlu, G. (2021). Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Romantik Kıskançlık Ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Şen, G., & Barışkın, E. (2019). Patolojik Narsisizm Envanterinin Türkçe Standardizasyonu, Geçerlik Ve Güvenirliğinin Sınanması. Türk Psikiyatri Dergisi, 30(2), 118-129.
- Tarhan, N. (2014). Evlilik Psikolojisi. (20. Baskı). Timaş Yayınları, İstanbul.
- Taştan, S. (2019, 05 06). Liderlikte İşlev Dış Davranış Örüntüleri Ve Patolojik Narsisizm: Psikanalitik Kuram Temelli Bir Değerlendirme. İstanbul.
- Tdk Büyük Türkçe Sözlük, Www.Tdk.Gov.Tr Erişim Tarihi: 09.04.2022
- Thompson Ap. (1984) Extramarital Sexual Crisis: Common Themes And Therapy Implications. Journal Of Sex And Marital Therapy, 10(4): 239-253
- Thompson Ap. (1984). Extramarital Sexual Crisis: Common Themes And Therapy Implications. Journal Of Sex And Marital Therapy, 10(4): 239-253.
- Thompson, A. P. (1983). "Extramarital Sex: A Review Of The Research Literature." The Journal Of Sex Research, 19 (1), 1-22.
- Thornton V., Nagurney A. (2011) What Is Infidelity? Perceptions Based On Biological Sex And Personality. Psychology Research And Behavior Management, 4: 51- 58.
- Tortamış, M. (2014). Evli Bireylerde Romantik Kıskançlık Türü Ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi.
- Treger, S., & Sprecher, S. (2011). "The Influence Of Sociosexuality And Attachment Style On Reactions To Emotional Versus Sexual Infidelity." Journal Of Sex Research, 48 (5), 413-422.
- Tremblay, P.F., & Dozois, D.J.A. (2009). "Another Perspective On Trait Aggressiveness: Overlap With Early Maladaptive Schemas", Personality And Individual Differences, 46 (1), 569-574.
- Turan, İ. (2012). Temel İstatistik. SPSS Analiz Menüsü, 1-10.
- Türkçapar, M. H. (1995). Kendilik Psikolojisi Ve Temel Kavramları. Türk Psikiyatri Dergisi, 6(2), 125-131
- Türk, M. E. Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri Ve Kişilik Bozuklukları İle İlişkisinin İncelenmesi. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 3(5), 97- 112.
- Türker, Ö. (2018). The Role Of Perceived Maternal Narcissism And Depression On The Later Development Of Narcissistic Personality Organization (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul).

- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı Ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Twenge, J. M. & Foster, J. D. (2008). Mapping The Scale Of The Narcissism Epidemic: Increases İn Narcissism 2002–2007 Within Ethnic Groups. *Journal Of Research İn Personality*, 42(6), 1619-1622.
- Twenge, J. M. & Foster, J. D. (2010). Birth Cohort Increases İn Narcissistic Personality Traits Among American College Students, 1982–2009. *Social Psychological And Personality Science*, 1(1), 99-106.
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Campbell, W. K. & Bushman, B. J. (2008). Further Evidence Of An Increase İn Narcissism Among College Students. *Journal Of Personality*, 76(4), 919- 928.
- Uygur, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Anksiyete Düzeyinin Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Üst Bilişler İle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi. İstanbul.
- Ünal B (2012) Early Maladaptive Schemas And Well-Being: Importance Of Parenting Styles And Other Psychological Resources. Odtü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Üzümcü, E. (2016). Büyüklenmeci Ve Kırılgan Narsistik Kişilik Özellikleri İle İlişkili Faktörlerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi.
- Van Genderen, H., Rijkeboer, M., & Arntz, A. (2012). Schemas, Coping Styles, And Modes. *The Wiley-Blackwell Handbook Of Schema Therapy: Theory, Research, And Practice*, 27-40.
- Van Genderen, H., Rijkeboer, M., & Arntz, A. (2012). Schemas, Coping Styles, And Modes. *The Wiley-Blackwell Handbook Of Schema Therapy: Theory, Research, And Practice*, 27-40.
- Vaughan, P. (2003). The Monogamy Myth: A Personal Handbook For Recovering From Affairs. New York: Newmarket Press.
- Warburton, W., & McIlwain, D. (2005). The Role Of Early Maladaptive Schemas İn Adult Aggression. *Psychology, Psychiatry And Mental Health Monographs: The Journal Of The Nsw Institute Of Psychiatry*, 2, 17–34.
- Weeks, G. R., Gambescia, N., & Jenkins, R. (2003). Treating Infidelity: Therapeutic Dilemmas And Effective Strategies. New York: W. W. Norton
- Weil, M.W., (1975). Extramarital Relationships: A Reappraisal. *Journal Of Clinical Psychology*, 31 (4), 723 –725
- Wetzel, E., & Robins, R. W. (2016). Are Parenting Practices Associated With The Development Of Narcissism? Findings From A Longitudinal Study Of Mexican-Origin Youth. *Journal Of Research İn Personality*, 63, 84-94.
- Whisman, M. A., Gordon, K. C., & Chatav, Y. (2007).” Predicting Sexual Infidelity İn A Population-Based Sample Of Married Individuals.” *Journal Of Family Psychology*, 21 (2), 320-324.

- Widiger, T. A. (2005). Five Factor Model Of Personality Disorder: Integrating Science And Practice. *Journal Of Research In Personality*, 39(1), 67-83.
- Widiger, T. A., & Trull, T. J. (1993). Borderline And Narcissistic Personality Disorders. In *Comprehensive Handbook Of Psychopathology* (Pp. 371-394). Springer, Boston, Ma.
- Wiederman Mw. (1997) Extramarital Sex: Prevalence And Correlates İn A National Survey. *The Journal Of Sex Research*, 34(2): 167-174
- Wiggins Jd., Lederer Da. (1984) Differential Antecedents Of Infidelity İn Marriage. *American Mental Health Counselors Association Journal*, 6: 152-161.
- Wilson, S. & Durbin, C. E. (2012). Dyadic Parent-Child İnteraction During Early Childhood: Contributions Of Parental And Child Personality Traits. *Journal Of Personality*, 80(5), 1313-1338.
- Wright, M. O. D., Crawford, E., Del Castillo, D. (2009). "Childhood Emotional Maltreatment And Later Psychological Distress Among College Students: The Mediating Role Of Maladaptive Schemas." *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 59-68
- Yağmur, A. R. (2014). Büyüklenmecilik Ya Da İncinebilirlik: Narsisistikkışılık Örgütlenmesinin Şema Terapi Yaklaşımıçerçevesinde Ele Alınması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(3), 29-43.
- Yakın, D. (2015). Towards An İntegrative Perspective On The İnterplay Between Early Maladaptive Schemas And Well-Being: The Role Of Early Recollections, Selfcompassion And Emotion Regulation. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Middle Easte Technical University, Ankara.
- Yalçın, Ç., Ünal, B., & Ülbe, S. (2017). Narsisistik Kişilik Örgütlenmesi Ve Narsisistik Savunmaların Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi: Vaka Ve Süpervizyon Çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(2), 42-54.
- Yeniçeri, Z. & Kökdemir, D. (2006). University Students' Perceptions Of, And Explanations For, İnfidelity: The Development Of The İnfidelity Questionnaire. *Social Behavior And Personality*, 34 (6), 639-650.
- Yıldırım Y. (2019) Romantik İlişkilerde Aldatma Eğiliminin Yordayıcıları Olarak Sosyal Medya Kullanımı Ve Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu. Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma Kuramı Açısından Yaşlılık Dönemine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yıldız, M. (2017). "Üniversite Öğrencilerinde Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Depresif Belirtilere Etkisi", *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 18-23
- Yiğit, Ğ. (2013). "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yağantılarının Genç Yetişkinlik Döneminde Görülen Psikolojik Belirtilerle Ğlişkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Ğemaların Aracı Rolü", (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi.

- Yoosefi, N. (2010). Etemadi Ozero, Bahrami Fatemah, An Investigation On Early Maladaptive Schema In Marital Relationship As Predictors Of Divorce, *Journal Of Divorce & Remarriage*, 51(5).
- Young J (1990). *Cognitive Therapy For Personality Disorders: A Schema –Focused Approach*. Sarasota, Fl. Professional Resource Press.
- Young Jeffrey, Klosko Janet S. Ve Weishaar, M. E., Şema Terapi, Çev. Tuğrul Veli Soylu, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Young, J. (2003). *Schematherapy: A Practitioner'sguide*, Guilfordpress.
- Young, J. E. & Klosko, J. S., (2011). *Hayatı Yeniden Keşfedin*. (A. Karaosmanoğlu, E. Tuncer, Çev. Ed.) İstanbul: Psikonet Yayınları (Orjinal Çalışmabasım Tarihi 1993).
- Young, J. E. (1990). *Practitioner's Resource Series. Cognitive Therapy For Personality Disorders: A Schema-Focused Approach*. Sarasota, Fl, England: Professional Resource Exchange.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive Therapy For Personality Disorders: A Schema-Focused Approach*. Professional Resource Press/Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., Ve Lindemann, M. D. (1992). An Integrative Schema-Focused Model For Personality Disorders. *Journal Of Cognitive Psychotherapy*, 6(1), 11.
- Zahn-Waxler, C., Duggal, S. & Gruber, R. (2002). Parental Psychopathology. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook Of Parenting: Social Conditions And Applied Parenting* (P. 295–327). Minnesota: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Zare, B. (2011) Review Of Studies On Infidelity. 3rd International Conference On Advanced Management Science

Ekler

Ek 1. Bilgilendirme Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Anneden Algılanan Narsisizm Ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı, Bu çalışma, bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, anneden algıladıkları narsisizm düzeyi ve aldatma eğilimlerini incelemek amacıyla Dr. Öğr. Üyesi Meryem KARAAZİZ danışmanlığında, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yunus KURBAN tarafından yürütülmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama ya da istediğiniz anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Çalışma formu yaklaşık 25-30 dakika kadar sürmektedir.

Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz öncesinde kişisel bilgi formunu daha sonra ise anketlerde yer alan birtakım ifadeleri yanıtlamanız beklenmektedir. Anketlerde sizden isminiz gibi kim olduğunuza dair herhangi bir bilgi istenmemektedir. Kişisel

bilgileriniz ve cevaplarınız gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Elde edilen veriler gizlilik esasına uygun bir şekilde sadece bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Çalışmaya katkınızdan dolayı teşekkür ederiz. Çalışma ile ilgili daha detaylı bilgi almak için Yunus KURBAN ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katıldığımı ve bilgilerimin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum ☐

(LÜTFEN UYGUN SEÇENEĞİ İŞARETLEYİNİZ.)

Ek 2. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaşınız:

Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐

Çalışıyor Musunuz? : Evet ☐ Hayır ☐

Gelir Düzeyi: Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

Medeni Durum: Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış ☐ Dul ☐

Çocuğunuz Var Mı?: Evet ☐ Hayır ☐

Evet ise Kaç Çocuğunuz Var?:

Çocuklarınız Dışında Evde Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Başka Biri Var Mı?

GENEL BİLGİLER

Herhangi Kronik Bir Rahatsızlığınız Var Mı?: Evet ☐ Hayır ☐

Evet İse Belirtiniz:.....

Herhangi Bir İlaç Kullanıyor Musunuz?: Evet ☐ Hayır ☐

Evet İse Belirtiniz:.....

Herhangi Bir Psikolojik Rahatsızlığınız Var Mı? Evet ☐ Hayır ☐

Evet İse Belirtiniz:.....

Ek3. Young Şema Ölçeği- Kısa Form

Young Şema Ölçeği Kısa Form

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme

1. Benim için tamamıyla yanlış doğru	4. Benim için orta derecede
2. Benim için büyük ölçüde yanlış	5. Benim için çoğunlukla doğru
3. Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla tanımlıyor	6. Beni mükemmel şekilde

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum
4. _____ Uyumsuzum.
5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşlılarım kadar, başaramadım.
10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
13. _____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. _____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
15. _____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. _____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissedirim.
18. _____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. _____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. _____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.

21. _____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. _____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. _____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. _____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.
27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. _____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. _____ Yakınlarımdan beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.

45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız
46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. _____ İstedığımı yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakârlık etmekte zorlanırım.
52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.
58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. _____ Kendimi sevebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. _____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.

67. ____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. ____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. ____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. ____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. ____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. ____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. ____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. ____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. ____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. ____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. ____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. ____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. ____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. ____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. ____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. ____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. ____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

Ek4. Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği

Çocukluk yıllarımda...

	Hiçbir zaman 1	Ara sıra 2	Genellikle 3	Her zaman 4
1. Duygusal olarak kendimi ona yakın hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Anneliğinin başkaları tarafından övülmesini beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Bana bir çocuğun taşıyabileceğinden daha fazla sorumluluk yüklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Hayatımın merkezinde olmak isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Başarısız olduğum durumlarda bana destek olur ve beni rahatlatırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Benim fikirlerime karşı hoşgörüsü yoktu.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Eleştirilmekten korktuğum için söylemek istediklerimi söyleyemezdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Eleştiriyeye karşı hiç tahammülü yoktu.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Sorunları çözmek yerine beni suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Duygusal olarak bana yakın olmadığını hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Benimle ilgili olan her şeye müdahale ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Canı sıkkın olduğunda daha iyi hissetmesi için bir şeyler yapmamı beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Benimle ilgili her şeyi (yakın arkadaşlarımla ilişkilerim, duygusal ilişkilerim gibi) bilmek isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Annem ailedeki diğer kişiler ile (babam ve kardeşlerim) sorun yaşadığında anlaşmazlığı çözmek bana düşerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Fikirlerime saygı gösterir ve benim aldığım kararları desteklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. Duygusal paylaşım konusunda bana uzak olduğunu hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Onun rahatsızlıklarına ve hastalıklarına (baş ağrısı, stres gibi) benim neden olduğumu hissettirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Benim nasıl hissettiğimden çok dışarıya nasıl göründüğüm ile ilgilenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Dünya sanki onun etrafında dönüyormuş gibi davranırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. Benim duygularımı anlamadığını hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
21. Benim için özel olan konularda sorularıyla beni sıkıştırırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)

22. Ebeveyn olarak onun yapması gereken işleri bir şekilde ben yapardım.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. Kendisini herkesten daha önemli görürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni kontrol etmeye çalıştığını hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. Kötü bir şey yaşadığımda beni suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
26. Benim kararlarımı kontrol etmeye çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
27. Bir yarışmada veya sınavda en iyilerin arasında olmadığım da beni küçümserdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
28. Benim için yapacağı iyi şeyleri başkalarının görebileceği zamanlarda yapardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
29. Bir şeyler kötü gittiğinde sorumluluk almak yerine beni ya da başkalarını suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
30. Yaptığım iyi şeyleri görmez ya da değersiz bulurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
31. Annem öfkelenildiğinde onu sakinleştirmek bana düşerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
32. Bana karşı anlayışlıydı.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek 5. Aldatma Eğilimi Ölçeği

EK 8-ALDATMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçekte, evliliğiniz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı cevap için ayrılan yere (X) koyarak işaretleyiniz.		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.	Eşimle iletişim çatışması yaşadığım dönemlerde, beni anlayacak bir partner isterim.					
2.	Eşimle düzenli aralıklarla cinsel ilişkiye giremediğimde (iş seyahatleri vs.), bu dönemlerde başkasıyla birlikte olmayı deneyebilirim.					
3.	Zaman zaman, beni daha mutlu edebilecek bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					
4.	Eşimden aldığım cinsel doyum düşük olsa da, başkasıyla birlikte olmayı düşünmem.					
5.	Evliliğimi artık kurtaramayacağımı hissettiğimde (her şeye rağmen devam edecek ya da boşanmayla sonuçlanacak), hayatımda başka birinin olması için açık kapı bırakırım.					
6.	Eşim kendine ayrı bir sosyal çevre edinip onlarla yoğun bir ilişki içine girdiğinde; ben de ortak ilgilerimizi, hobilerimizi paylaşacağım bir partnerle vakit geçirmeyi deneyebilirim.					
7.	Eşimden daha güzel/yakışıklı, çekici bir partnerle birlikte olmayı da düşünürüm.					
8.	Giderek eşime olan sadakatim azalıyor.					
9.	Evliliğimdeki romantizm bitse de, bunu bir başkasıyla gidermeyi düşünmem.					
10.	Eşimden başka bir partneri düşünmek bile kendimi suçlu hissetmeme neden olur.					
11.	Sevgi, anlayış ve desteğe ihtiyacım olduğunda; yine de bu isteğime eşimden başka bir partnerin karşılık vereceğine inanmıyorum.					
12.	Eşimle yaşayamadığım fantezileri gerçekleştirebileceğim bir teklif aldığımda, bunu değerlendirebilirim.					
13.	Eşimin kıskanç davranışları, başka bir partnere yönelmeme neden olabilir.					
14.	Salt farklı bir heyecan yaşamak için, eşimden başkasıyla birlikte olmam.					
15.	Tek eşlilik bana göre değil.					
16.	Eşimden ayrılmayı düşünsem de, başka biriyle birlikte olmam.					
17.	Evliliğimdeki mutsuzluğun, başkasıyla birlikte olmama neden olacağını sanmıyorum.					
18.	Eşimin fiziksel çekiciliği azalsa da, başka bir insanı çekici olduğu için tercih etmem.					
19.	Eşimin yoğun ilgisi, beni başka bir partnere itebilir.					
20.	Eşimle anlaşmasam da "keşke başka biriyle evli olsaydım" diye düşünmem.					
21.	Eşim bakımsız olduğunda, bakımlı ve hoş biriyle birlikte olmayı isterim.					
22.	Eşim kari-koca rolünü, ana-baba rolünün arkasına atarsa başkasıyla birlikte olabilirim.					
23.	Evliliğimi hiçbir koşulda riske atmam.					
24.	Eşimin başka biriyle birlikte olduğunu öğrensem, ben de bir başkasıyla birlikte olmayı denerim.					
25.	İliskimiz rutinleştğinde yeni heyecanlar yaşamak için başkasıyla birlikte olabilirim.					
26.	Elimde olmadan, salt ortamın uygun olması nedeniyle; başkasıyla birlikte olabilirim.					
27.	Eşim bana zaman ayırmasa da, hayatıma başka bir partneri almayı düşünmem.					
28.	Karşımdaki insan istedi diye, onunla birlikte olmam.					
29.	Eşim başkasıyla birlikte olmamı hak ediyor.					
30.	Eşim geçici cinsel işlev bozukluğu yaşarsa, cinsel ilişki için bir başkasıyla birlikte olmamı düşünürüm.					

İntihal Raporu

kt2

ORJİNALLİK RAPORU

%7

BENZERLİK ENDEKSİ

%6

İNTERNET KAYNAKLARI

%1

YAYINLAR

%4

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.ijerdergisi.com

İnternet Kaynağı

%1

2

acikerisim.gelisim.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

3

openaccess.maltepe.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

4

Submitted to The Scientific & Technological
Research Council of Turkey (TUBITAK)

Öğrenci Ödevi

%1

5

Submitted to Beykent Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

%1

6

www.pdrkongre2019.org

İnternet Kaynağı

<%1

7

Submitted to Istanbul Gelisim University

Öğrenci Ödevi

<%1

8

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

<%1

9

www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%1

Özgeçmiş

Ad-Soyad: Yunus KURBAN

Öğrenim Durumu: 2017, İstanbul Kültür Üniversitesi, Psikoloji.

Yüksek Lisans: 2022, Yakındoğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji

Mesleki Deneyim ve Eğitimler:

Psikoloji lisans eğitimimi 2013 ve 2017 yılları arasında İstanbul Kültür Üniversitesi'nde tamamladım. Girne Askeri hastane psikiyatri servisinde psikolog olarak ve Lefkoşa topçu alayı rehberlik ve danışmanlık uzmanı (Yedek Subay) olarak görev aldım.

Bilinçli farkındalık temelli psikoterapi ve bilişsel davranışçı terapi eğitimini tamamladıktan sonra yüksek lisans tez konum olarak belirlediğim şema terapi alanına yöneldim.